

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

OVER DE RECHTSSTAAT

*Rede uitgesproken door de procureur-generaal F. DUMON
op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie
op 3 september 1979 (slot)*

13. Het Hof steunt op stukken die aan de feitenrechter werden voorgelegd onder meer om bepaalde feiten of verzuimen vast te stellen of te beoordelen

De stukken waarop het Hof zich aldus kan beroepen in de gevallen die wij hierna aanduiden — en die vanzelfsprekend de uitzondering blijven —, zijn dus de stukken die aan de rechter werden voorgelegd. Die regel is essentieel. Maar wanneer het stuk aldus aan de rechter is voorgelegd, doet het niet ter zake dat het niet voorkomt in het aan het Hof voorgelegde dossier indien het anderszins regelmatig voor het Hof is geproduceerd⁵⁵. (De wettelijke en openbare documenten worden noodzakelijkerwijze geacht aan de rechter te zijn voorgelegd.)

Waarom die essentiële regel, dat die stukken de stukken zijn die aan de feitenrechter werden voorgelegd ?

Men zegt vaak dat hij wordt gerechtvaardigd door de grondwettelijke bepaling die luidt dat «het Hof niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt»⁵⁶. Ik meen niet dat artikel 95 van de Grondwet als het fundament van de regel

⁵⁵ Een partij zou voor het Hof een stuk kunnen overleggen waarvan werd aangetoond dat het aan de feitenrechter werd voorgelegd, maar dat niet zou voorkomen in het dossier van de rechtspleging dat, o.m. met toepassing van het Gerechtelijk Wetboek, door de bevoegde griffier moet worden overgezonden. Doch het Hof zou daarentegen geen acht kunnen slaan o.m. op een nieuw stuk dat in een burgerlijke zaak niet door een advocaat bij het Hof van Cassatie daaraan zou zijn voorgelegd (Cass., 21 februari 1975, *Arr. Cass.*, 1975, 705 en noot 3).

In strafzaken, wanneer aan de feitenrechter voorgelegde stukken van de rechtspleging niet bij het ter griffie van het Hof van Cassatie neergelegde dossier zijn gevoegd, kan het Hof de overlegging eisen die voor de vervulling van zijn opdracht vereist is (Cass., 30 november 1959, *Pas.*, 1960, I, 389).

⁵⁶ Raadpl. onder meer Cass., 6 maart 1876, *Pas.*, 1876, I, 180, en noot 1.

kan worden beschouwd. Bij de beoordeling van de zin en de draagwijdte van een stuk treedt het Hof kennelijk niet in de «beoordeling van de zaak zelf» om de enkele reden dat dit stuk niet aan de rechter werd voorgelegd.

De regel wordt echter verantwoord door het feit dat het Hof van Cassatie geen derde rechtsprekende instantie is, dat de rechtspleging er voornamelijk schriftelijk gebeurt, dat getuigenverhoren er in beginsel zijn uitgesloten en dat 's Hofs opdracht is rechters te berechten door — binnen de perken van zijn bevoegdheden — hun beslissingen en de voor hen gevoerde procedures te beoordelen.

Het aanwenden van nieuwe stukken — buiten de bovenvermelde uitzonderingsgevallen — zou de instelling en de haar inherente rechtspleging doen ontaarden. Zulke aanwending is niet vereist — en bijgevolg niet verantwoord — om het Hof in staat te stellen zijn opdracht uit te voeren. Zij kan dus niet worden aangenomen.

Tal van «onwettelijkheden», d.w.z. overtredingen van rechtsregels die het Hof moet censureren, kunnen vanzelfsprekend tijdens de rechtspleging begaan zijn of in de bestreden beslissing besloten liggen omdat een bepaald vormvereiste niet werd nageleefd, omdat een regel niet werd nagekomen of werd overtreden zonder dat de rechter zulks uitdrukkelijk of impliciet heeft vastgesteld, kon of moest vaststellen. Sommige onwettelijkheden die aan de censuur van het Hof worden onderworpen, kunnen enkel worden afgeleid uit elementen buiten de bestreden beslissing. Evenzo kan de ontvankelijkheid van een middel tot cassatie afhangen van de aard en/of de inhoud van de procedurestukken zonder dat de rechter dienaangaande iets vermocht of diende te constateren.

In al die gevallen moet het Hof, om zijn opdracht te vervullen, de gedragingen, tekortkomingen, nalatigheden, d.w.z. bepaalde feiten, opzoeken door van de stukken van het dossier inzage te nemen en daarop te steunen.

De meest voorkomende gevallen, waarin het Hof bij de vervulling van zijn grondwettelijke en wettelijke opdracht

feiten moet opzoeken en beoordelen op grond van stukken van het dossier der procedure worden hierna uiteengezet.

Men zal noodzakelijkerwijze vaststellen dat uiteraard in die gevallen een beroep moet worden gedaan op die stukken, wat trouwens ook het gezond verstand duidelijk maakt.

a) Toezicht op de naleving van de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen. Met het onderzoek van de bestreden beslissing kan worden volstaan ... maar dat is niet steeds het geval, aangezien, enerzijds, de beslissing niet altijd een vaststelling dienaangaande hoeft te doen en, anderzijds, haar vermeldingen kunnen worden tegengesproken door die van de proceduristukken, inzonderheid de processen-verbaal van de terechtzittingen, waardoor het Hof wordt verplicht te beslissen dat de naleving van die vormen niet is gebleken.

Uit die processen-verbaal, wettelijke bijlagen bij de bestreden beslissing, blijkt normalerwijze en moet blijken of de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen werden nageleefd : openbaarheid, regelmatige samenstelling van het rechtscollège, aanduiding van de advocaat die als rechter is toegevoegd, van degene die het ambt van griffier heeft vervuld, aanwezigheid van het openbaar ministerie ...

Maar het Hof heeft natuurlijk geen feitelijkheden te onderzoeken om de vermeldingen van die processen-verbaal aan te vullen. Het Hof kan niet nagaan, of een als rechter toegevoegd advocaat 25 jaar oud was ofwel of een gezworene al dan niet de Belgische nationaliteit bezat. Ofwel constateert het proces-verbaal van de terechtzitting de leeftijd van de advocaat en dit volstaat, ofwel is in dit stuk en in de bestreden beslissing dienaangaande niets vermeld en wordt de beslissing vernietigd.

Wat de gezworene betreft, aangezien zijn naam op de door de bevoegde autoriteiten opgemaakte lijst werd geplaatst, geldt voor hem een vermoeden van bekwaamheid onder toezicht van het hof van assisen maar niet van het Hof, behalve wanneer het eerstgenoemde hof dienaangaande constatering heeft verricht⁵⁷.

Wanneer het Hof die stukken moet onderzoeken, moet het nagaan of de doorhalingen of tussen de regels aangebrachte vermeldingen regelmatig werden goedgekeurd en of zij, al dan niet goedgekeurd, het stuk niet onleesbaar maken en of de al dan niet doorgehaalde vermeldingen niet door andere worden tegengesproken⁵⁸.

Om na te gaan of een deskundige de wettelijke eed heeft afgelegd, een substantieel vormvereiste waarvan de vervulling niet noodzakelijk door een rechter geacteerd moet worden, zoekt het Hof in het dossier het gedateerde en ondertekende stuk op waarin de schriftelijke eedaflegging is vastgelegd.

b) Wanneer het bestreden vonnis of arrest naar de beslissing van de eerste rechter of naar de beslissing van de

directeur van de directe belastingen verwijst, o.m. om de motieven ervan over te nemen, of nog wanneer het op een deskundigenverslag steunt, moet het Hof noodzakelijkerwijze van die beslissingen en dat verslag kennis nemen om vast te stellen of een bepaalde rechtsregel geschonden werd door het vonnis of arrest dan wel of dit zijn motiveringsplicht heeft vervuld.

c) De middelen afgeleid uit miskenning van het gezag van het gewijsde (schending van de artikelen 23 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek of van de algemene beginselen van het recht) of uit schending van de bewijskracht der akten (schending van de artikelen 1319 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) verplichten het Hof normaal⁵⁹ of noodzakelijk tot het uitleggen⁶⁰ van de stukken van het dossier : het arrest of het vonnis waarvan het gezag miskend en de akte waarvan de bewijskracht geschonden zou zijn.

d) Vaak volstaan alleen de motieven en het dispositief van de bestreden beslissing om te bepalen of een middel afgeleid uit *schending van de rechten der verdediging* door het rechtscollège dat de bestreden beslissing heeft gewezen gegrond is of niet.

Maar natuurlijk ziet het Hof zich in talrijke gevallen bij het onderzoek naar de gegrondheid van een dergelijk middel genoopt de proceduristukken te raadplegen.

Aldus onderzoekt het Hof die stukken om vast te stellen of een fout en haar oorzakelijk verband met de schade aangevoerd werden tot staving van de vordering en beslist het, na aldus de proceduristukken te hebben geraadpleegd, dat de rechter met schending van de rechten van de verdediging, ambtshalve een dergelijke fout in aanmerking heeft genomen⁶¹.

Om te kunnen beslissen of een stuk, waarop de bestreden beslissing heeft gesteund of kunnen steunen, door de partijen kon worden onderzocht en vrijelijk besproken, raadpleegt het Hof de vermeldingen van de processen-verbaal der terechtzitting, datgene wat in de conclusies werd aangevoerd, de inventaris van de stukken en onder meer hun plaats in dat document⁶².

Wanneer een dergelijke grief wordt geuit gaat het Hof ook na of de betrokken partij de gelegenheid heeft gehad ze voor de rechter op te werpen en of zij daarvan niet heeft afgezien, o.m. door t.a.v. de zaak zelf verweer te voeren^{63/64}.

⁵⁹ Indien de bestreden beslissing woordelijk het vonnis en arrest weergeeft waarvan het gezag zou zijn miskend en indien niet wordt aangevoerd dat, door die beslissing aldus weer te geven, de «bewijskracht» ervan werd geschonden, behoeft het stuk dat het afschrift van de genoemde beslissing vormt, niet te worden geraadpleegd.

⁶⁰ Het Hof zal natuurlijk niet uitleggen om zijn uitlegging in de plaats van die van de feitenrechter te stellen ; raadpl. dienaangaande : «De motivering van de vonnissen en arresten en de bewijskracht van de akten», rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van 1 september 1978.

⁶¹ Cass., 10 oktober 1974 (Arr. Cass., 1975, 186).

⁶² Raadpl. onder meer Cass., 27 april 1959 (Pas., 1959, I, 869), 16 mei 1960 (ibid., 1960, I, 1062), 15 mei 1961 (ibid., 1961, I, 992), 11 januari 1972 (Arr. Cass., 1972, 461), 12 maart 1976 (ibid., 1976, 803) en 25 april 1978 (ibid., 1978).

⁶³ Raadpl. onder meer Cass., 1 december 1970 (Arr. Cass., 1971, 320), 24 januari 1974 (ibid., 1974, 580), 24 juni 1975 (ibid., 1975, 1138) en 28 februari 1977 (ibid., 1977, 704).

⁶⁴ Raadpl., betreffende andere gelijkaardige gevallen, o.m. Cass., 25 mei 1976 (Arr. Cass., 1976, 1060).

⁵⁷ Raadpl. de noot van Cass., 6 december 1886 (Pas., 1887, I, 10). Het Hof heeft evenwel op 2 augustus 1886 (ibid., 1886, I, 373) en op 6 december 1886 (bovenvermeld arrest) beslist, dat het vermoeden van bekwaamheid en bijgevolg van inheemsheid dat uit de inschrijving op de lijst van de gezworenen voortvloeit, teniet kan worden gedaan door het tegenbewijs, zelfs wanneer dat voor het eerst voor het Hof wordt overgelegd (?).

⁵⁸ Raadpl. noot 4, onder Cass., 22 september 1972 (Arr. Cass., 1973, 89, inz. 1, 90 en 91).

e) Krachtens artikel 774, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek moet de rechter, zoals men weet, de heropening van de debatten bevelen «alvorens de vordering geheel of gedeeltelijk af te wijzen, op grond van een exceptie die de partijen voor hem niet hadden ingeroepen».

Wanneer schending van die wetsbepaling — strekkende tot bescherming van de rechten der verdediging — voor het Hof wordt aangevoerd, moet het Hof uiteraard nagaan o.a. of de exceptie al dan niet door de partijen is opgeworpen en moet het dus de conclusies raadplegen⁶⁵.

f) Als wordt aangevoerd dat de zaak onwettig aanhangig is gemaakt bij de rechter die de bestreden beslissing heeft gewezen, gaat het Hof in de stukken van het dossier na of die grief gegrond is of niet. Aldus, wanneer wordt betoogd dat de appelrechter onregelmatig kennis heeft genomen van het hoger beroep tegen een beslissing van de eerste rechter, bij wie de strafvordering wegens meined onregelmatig is aangebracht door de partij die de eed had opgedragen met toepassing van de artikelen 1358 e.v. van het Burgerlijk Wetboek, onderzoekt het Hof of het openbaar ministerie in dat geval die vordering regelmatig aan de rechter had voorgelegd⁶⁶.

g) Om te bepalen of de bestreden beslissing de wettelijke bepalingen inzake aanleg in acht heeft genomen, kan het Hof verplicht zijn te steunen op de dossierstukken⁶⁷, inzonderheid inzake de erfregeling van de kleine nalatenschappen, op de uittreksels uit de kadastrale legger van de onroerende goederen⁶⁸.

h) Het spreekt vanzelf, dat het Hof enkel op grond van de dossierstukken kan beslissen of een middel nieuw en dus niet-ontvankelijk is ; het moet noodzakelijk in de dagvaardingen, akten van hoger beroep en conclusies nagaan welke vorderingen, weren en excepties aan de feitenrechter zijn voorgelegd.

i) *Inzage door het Hof van alle dossierstukken om na te gaan of er al dan niet verjaring was.*

Volgens een formule die meestal wordt gebruikt in de «notities» van de gepubliceerde arresten (*Bull. en Pas ; Arr. Cass.*) is het Hof van Cassatie bevoegd om na te gaan of er onder de regelmatig overgelegde procedurestukken stukken zijn waaruit blijkt dat de verjaring van de strafvordering is gestuit of waaruit kan worden afgeleid dat de verjaring is geschorst⁶⁹.

Het gevolg van deze zeer oude rechtspraak⁷⁰ is, dat sommigen zich afvragen of zij verenigbaar is met de regel

dat het Hof, tenzij zulks wegens zijn opdracht vereist is, de feiten niet opzoekt, en dat anderen geneigd zijn aan het Hof meer bevoegdheden toe te kennen dan hetgeen gerechtvaardigd was en nog is voor het bestaan en de taken ervan. Wij komen hier⁷¹ later op terug.

Opzoeking en eventuele beoordeling van andere feiten dan die welke uit de bestreden beslissing blijken ; hetgeen het Hof niet kan doen zonder buiten het kader van zijn "wettelijke" opdracht te treden.

14. Het is niet van belang ontbloeit thans, benevens op de beginselen die ik heb aangehaald, ook nog te wijzen op hetgeen benadrukt wordt in bepaalde wettelijke bepalingen, in arresten van het Hof en in noten van eminente leden van het parket van het Hof.

Het is de feitenrechter die vonnist, terwijl het Hof enkel belast is met het censureren van de schending van de «wet», d.w.z. van de rechtsregels. Dit stond uitdrukkelijk in artikel 7 van de wet van 20 april 1810. Artikel 35 van het besluit van 15 maart 1815 van de Soevereine Vorst houdende organiek reglement van de procedure in cassatie bepaalde nauwkeurig : «Daar het Hof, in zaken van cassatie, niet anders heeft te beoordelen dan de kwestien in rechten en de daadzaken moet nasporen welke in het geattakeerde vonnis of arrest onthouden zijn waarvan door den rapporteur lektüre gegeven is, en hetwelk bovendien gedurende de deliberatiën aan het Hof zal worden voorgelegd, zo is het aan de advocaten verboden om de punten in de zaak voorkomende te resumeren. Zij zullen zich striktelijk bepalen tot de kwestien in rechten welke de middelen van cassatie ter beslissing aanbieden. Degene dewelke van dezen regel zouden afwijken, zullen door den president teruggeroepen worden, zowel als diegenen die zich in onnodige herhalingen mochten verliezen of middelen in het werk zouden stellen welke klaarblijkelijk zonder grond zijn.»

Gewis werden de wet van 20 april 1810 en het besluit van 15 maart 1815 respectievelijk opgeheven bij artikel 1-26° en artikel 14-23°, vervat in artikel 2 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek. Ik ben er echter van overtuigd, dat de wetgever van 1967, toen hij de bepalingen van dit wetboek over de bevoegdheid van het Hof van Cassatie en de desbetreffende procedure aannam, niets heeft willen veranderen in de aard van de opdracht van ons Hof, zoals deze in beide wetsbepalingen oordeelkundig was omschreven.

De arresten van het Hof, o.a. die van 4 maart en 1 april 1886⁷², herinnerden eraan, dat het Hof *de feiten enkel kan halen uit de bestreden beslissing*, en dat van 2 april 1894⁷³ wees erop dat, hoewel de wettigheid van de beslissing van de eerste rechter afhangt van het bestaan van een feit, de belanghebbende «de feitelijke elementen waarop het middel rust door de feitenrechter dient te laten onderzoeken», dat de stukken in dit opzicht door het Hof niet mogen worden onderzocht, en dat «dit middel, hoewel het de openbare orde raakt, dus niet ontvankelijk is».

Dit zijn evidente beginselen... maar die jammer genoeg soms uit het oog worden verloren !

⁷¹ Zie infra, nr. 16-a, 3e alinea.

⁷² *Pas.*, 1886, I, 98 en 123.

⁷³ *Pas.*, 1894, I, 158.

^{65/66} Raadpl. Cass., 29 mei 1882 (*Pas.*, 1882, I, 316), 14 januari 1895 (*ibid.*, 1895, I, 74), 19 oktober 1977 (*Rev. de droit pén. et de crimin.*, 1978, 105 ; *R.W.*, 1977-78, 2508). In dit laatste tijdschrift is een commentaar op het arrest verschenen waaruit blijkt dat de auteur de beslissing van het Hof van Cassatie en zijn opdracht verkeerd heeft begrepen (raadpl. inz. kol. 2495 e.v.).

⁶⁷ Raadpl. o.m. Cass., 16 december 1970 (*Arr. Cass.*, 1971, 390) en 12 januari 1972 (*ibid.*, 1972, 463).

⁶⁸ Raadpl. Cass., 11 oktober 1968 (*Arr. Cass.*, 1969, 167).

⁶⁹ Raadpl. o.m. Cass., 10 januari 1978 (*Arr. Cass.*, 1978, 549).

⁷⁰ Cass., 7 december 1840, redenen (*Pas.*, 1841, I, 97), 18 februari 1884, redenen (*ibid.*, 1884, I, 77), 9 juni 1908, redenen (*ibid.*, 1908, I, 243), 17 oktober 1910, zeer voorzichtige gronden luidend dat de laatste stuitende handeling «zou zijn» ... en dat derhalve de strafvordering door verjaring «zou zijn» vervallen sinds ... (*ibid.*, 1910, I, 448), 7 juni 1919, redenen (*ibid.*, 1915, I, 313), 20 januari 1919, redenen (*ibid.*, 1919, I, 59), 25 januari 1921, redenen (*ibid.*, 1921, I, 220), 7 juli 1921 (*ibid.*, 1921, I, 447).

15. Advocaat-generaal Bosch, procureur-generaal Melot en procureur-generaal Hayoit de Termicourt, die beiden toen eerste advocaat-generaal waren, hebben overwogen, arresteren van het Hof in noten commentariërend: "cet arrêt revêt une importance particulière, en ce qu'il touche aux limites de la juridiction de la Cour de cassation, qui se renferme rigoureusement dans l'examen des points de droit, sans aucun égard pour les situations de fait et ne résultant pas de jugements irrévocables"⁷⁴, «constater et apprécier des faits n'est jamais une question de droit, c'est là une fonction que le juge du fond seul exerce et toujours souverainement... Pareillement il est interdit au ministère public d'être partie au procès, de se faire le contradicteur du demandeur, de s'entourer de renseignements, de les verser au débat; gardien de la loi, son rôle se borne à en surveiller l'observation dans l'état des faits constatés par la décision attaquée»⁷⁵, «après bien des hésitations, la Cour de cassation nous paraît avoir fixé, avec autant de netteté que de rectitude, les véritables limites de ses attributions et l'étendue restreinte de sa compétence. En principe, elle ne se reconnaît pas le droit de se livrer elle-même à la recherche des faits dont le juge du fond a pu connaître; ils n'arrivent à sa connaissance que par la constatation faite par le juge souverain. Après quoi il ne lui reste plus qu'à en vérifier la conformité avec la loi...»⁷⁶; «une seconde règle... est que la Cour pour résoudre les questions de droit qui lui sont soumises par un pourvoi ne peut tenir compte d'autres faits que ceux qui sont constatés par la décision attaquée...»⁷⁷.

Echter, en wij mogen het ons niet ontveinen, voegen die noten eraan toe, dat het Hof ook rekening kan houden met feiten die zijn vastgesteld «door de procedurestukken, door de regelmatig aan de feitenrechter voorgelegde akten en door wettelijke en openbare documenten welke die rechter verplicht was te onderzoeken en welke deswege geacht worden van de procedure deel uit te maken.»

Het staat buiten kijf dat het Hof in sommige gevallen «feiten» moet opzoeken door stukken van het dossier te lezen, te raadplegen en te interpreteren... doch dit geschiedt kennelijk bij uitzondering, want anders zou de opdracht van het Hof ontaard zijn en zou de rechtvaardiging van zijn bestaan in het gedrang komen; het Hof zou een feitenrechter worden en een derde trap van rechtspraak, hetwelk zou overspoeld worden met beweerdde «voorzieningen» waardoor onze instelling niet zou voldoen aan hetgeen de Natie van haar verwacht.

Wij hebben getracht hierboven de aldus uitzonderlijke gevallen op te geven waarin het Hof bij de vervulling van zijn opdracht dossierstukken moet raadplegen, ja zelfs interpreteren.

Het ligt voor de hand dat, waar de evengenoemde eminente leden van het parket van het Hof in hun noten schrijven dat ons Opperste Gerechtshof rekening houdt met de door de bestreden beslissing vastgestelde feiten en ook met de feiten die uit de dossierstukken kunnen worden afgeleid, zij nooit hebben willen zeggen dat die stukken *altijd* mogen

worden geraadpleegd. Zij waren immers te wijs, te ervaren en zich te zeer bewust van de opdracht van het Hof dan dat eraan zou te denken vallen hun zulke kennelijk verkeerde veralgemening toe te schrijven.

16. De paar navolgende preciseringen en beschouwingen zullen misschien ertoe bijdragen begrijpelijk te maken waarom het Hof in de regel geen feiten mag opzoeken aan de hand van de dossierstukken.

a) Het Hof dient geregeld in herinnering te brengen dat het «niet bevoegd is om te controleren of de rechter de elementen van het dossier goed of slecht in feite heeft beoordeeld».

Het spreekt dan ook vanzelf, dat het Hof aan de hand van de dossierstukken niet kan nagaan of een feit bewezen is, of een beklaagde al dan niet een bepaald feit heeft begaan waaruit kan worden afgeleid dat hij een mededader of een medeplichtige is, of hij al dan niet gepoogd heeft een misdrijf te begaan, of de dagvaarding of de beschikking tot verwijzing de uit het dossier gebleken feiten juist heeft aangeduid, of daarbij aan het vonnisgerecht alle feiten zijn voorgelegd die uit het dossier blijken of op welke datum de ten laste gelegde feiten zijn gepleegd (het Hof kan evenwel nagaan of de rechter de bewijskracht van die stukken of akten niet heeft miskend).

Men kan gewis opwerpen, dat het Hof van Cassatie, tenminste sedert 7 december 1840⁷⁸, zich bij machte acht om na te gaan of er onder de regelmatig overgelegde procedurestukken stukken zijn waaruit blijkt dat de verjaring van de strafvordering is gestuit of waaruit kan worden afgeleid dat die verjaring is geschorst. Deze rechtspraak is misschien moeilijk te verantwoorden, doch zij is zodanig oud en staat zó vast dat het niet meer mogelijk lijkt ze te kritiseren en nog minder de wijziging ervan voor te stellen.

In haar voordeel kan evenwel worden aangevoerd, dat niemand 's Hofs bevoegdheid betwist om in het dossier na te gaan of een beschikking of een arrest van een onderzoeksgerecht een naar een correctionele rechtbank verwezen misdaad heeft gecorrectionaliseerd, dan wel of de dossierstukken uitwijzen dat er een dagvaarding bestaat waardoor de beklaagde ervan verwittigd werd dat hij wegens een overtreding of een wanbedrijf voor de politierechter of de correctionele rechtbank moet verschijnen. In het eerste geval behoeft evenwel enkel te worden nagegaan of er een procedurestuk bestaat waarvan het wettig karakter van de «aanhangigheid» van de zaak bij het gerecht afhangt en moeten niet, zoals dit nochtans het geval is inzake verjaring, stukken beoordeeld en vergeleken worden met de datum van de feiten of met die van vroegere akten van vervolging of van onderzoek. In het tweede geval gaat het er in werkelijkheid om uit te maken of de rechten der verdediging al dan niet zijn geschonden, en het is bekend dat het Hof daartoe noodzakelijk de dossierstukken moet onderzoeken⁷⁹, tenzij de grief niet ontvankelijk is omdat zij aan de feitenrechter kon worden voorgelegd en zulks niet is geschied.

Terwijl de rechtspraak van het Hof betreffende het opzoeken van de procedurestukken waardoor de verjaring had kunnen worden gestuit of geschorst niet afgeschaft of

⁷⁴ Noot onder Cass., 2 april 1894 (*Pas.*, 1894, I, 158).

⁷⁵ Noot onder Cass., 3 september 1886 (*Pas.*, 1886, I, 373, inz. blz. 374 en 375).

⁷⁶ Noot onder Cass., 8 april 1895 (*Pas.*, 1895, I, 148).

⁷⁷ Noot onder Cass., 26 november 1951 (*Pas.*, 1952, I, 157).

⁷⁸ Zie noot 70.

⁷⁹ Raadpl. *supra*, nr. 13-d.

gewijzigd kan worden, valt er echter niet aan te denken ze uit te breiden en zodoende ons Hof in staat te stellen in de proceduristukken na te gaan, o.m. op welke datum een feit is gepleegd. Zulks zou de algemene beginselen inzake de bevoegdheden van het Hof miskennen.

Wij willen er overigens op wijzen, enerzijds, dat zekere oude arresten betreffende het onderzoek van de proceduristukken over de verjaring zeer voorzichtig waren en tegelijkertijd vermeldde dat «*volgens de vaststellingen van de bestreden beslissing het ten laste gelegde feit ... gepleegd is op ...*», en dat welbepaald proceduristuk de laatste dienstige verjaringstuitende daad lijkt te zijn ... «*zodat de strafvordering sedert ... zou vervallen zijn*»⁸⁰; anderzijds, dat het Hof in veruit de meeste arresten onderstreept dat het nopens de datum van de feiten naar de vaststellingen van de bestreden beslissing verwijst.

Men heeft zich soms afgevraagd of het Hof al dan niet bevoegd is om in het dossier na te gaan of feitelijk voldaan was aan de wettelijke voorwaarden voor een veroordeling ter zake van het besturen van een motorrijtuig niettegenstaande de vervallenverklaring van het recht tot sturen van de beklaagde nl. dat er op het tijdstip van het ten laste gelegde feit een in kracht van gewijsde gegane veroordeling bestond en dat het openbaar ministerie vóór dat feit aan de betrokkene een betekening had gedaan.

Hierop dient natuurlijk ontkennend te worden geantwoord, want het Hof mag de dossierstukken niet opzoeken en interpreteren om te beslissen of een bepaald feit al dan niet vaststaat: vonnis of arrest dat op een bepaalde datum werd gewezen en op een andere datum betekend, werd er al dan niet een rechtsmiddel aangewend, heeft het openbaar ministerie de betekening gedaan, op welke datum, tijdig ...

Dat is de reden waarom het Hof, volgens een vaste rechtspraak, aan de feitenrechter oplegt de feitelijke voorwaarden vast te stellen die de veroordeling wegens het besturen van een voertuig niettegenstaande vervallenverklaring wettigen; laat de rechter dit achterwege, dan heeft hij artikel 97 van de Grondwet geschonden, toetsing door het Hof wettelijk onmogelijk zijnde. Dit is ter zake de enige toetsingsmogelijkheid van het Hof bij de uitoefening van zijn «wettelijke» bevoegdheden⁸¹.

Dit alles lijkt elementair te zijn. Maar toch kent het Hof zich soms bevoegdheden toe om feiten op te zoeken en vast te stellen, die het niet heeft, en vaker nog wordt het verzocht zich dergelijke bevoegdheden toe te kennen.

Dit is o.m. het geval, wanneer het Hof verzocht wordt in het dossier na te gaan of de ouders van een dienstplichtige al dan niet gehuwd zijn⁸², of uit de elementen van het dossier al dan niet blijkt dat de feiten waarvoor gedagvaard wordt wel degelijk de feiten zijn waarover het vooronderzoek of het onderzoek hebben gelopen, dan wel of de feiten die tot successieve veroordelingen hebben geleid al dan niet dezelfde zijn⁸³, op welke datum een belastingaangifte werd

ingediend⁸⁴, door welke autoriteit het «kohier» van een aanslag uitvoerbaar is verklaard⁸⁵, welke de rechten en verplichtingen zijn die partijen bij overeenkomst hebben willen vastleggen⁸⁶...

b) Interpretatie van akten door het Hof?

Het Hof kan evenmin een expertiseverslag uitleggen behoudens, natuurlijk, wanneer wordt aangevoerd dat de bestreden beslissing de bewijskracht ervan heeft miskend, of o.m. als het aan zijn censuur voorgelegde arrest of vonnis dit verslag of elementen ervan in zijn motivering opneemt, of nog als de aangevoerde onwettelijkheid moet blijken uit de aan de rechter voorgelegde betwisting of uit een middel, zoals zij kunnen worden afgeleid uit de conclusie waarin een dergelijk verslag wordt ingeroepen⁸⁷.

De uitlegging van de akten berust bij de feitenrechter en niet bij het Hof van Cassatie, dat desnoods enkel hoeft na te gaan of de bewijskracht van een akte niet is miskend, maar in elk geval zijn uitlegging niet in de plaats van die van de rechter stelt.

Herhaaldelijk heeft het Hof eraan herinnerd, dat het niet bevoegd is om kennis te nemen van een middel waarin het om uitlegging van een akte wordt verzocht⁸⁸.

In een noot bij de beknopte samenvatting van arresten, gewezen op 13 juni 1927⁸⁹ wordt eraan herinnerd dat «*est non recevable tout moyen qui oblige la Cour de cassation à comparer deux documents de la procédure soumise au juge du fond aux fins de vérifier s'ils sont en contradiction; c'est devant le juge du fond que cette question doit être discutée, car c'est devant lui seul que les recherches, nécessaires pour vérifier si la contradiction est réelle ou apparente, peuvent être faites*»⁹⁰.

Op 26 maart 1979 preciseert het Hof andermaal, dat een middel waarin het wordt verzocht een overeenkomst uit te leggen niet ontvankelijk is⁹¹.

Wanneer de bestreden beslissing uitspraak doet over een betwisting inzake een overeenkomst, kan het Hof dus, als het onderzoekt of een middel gegrond is, niet zelf de overeenkomst geheel of gedeeltelijk interpreteren en kan het slechts acht slaan op de beschikkingen van die overeenkomst welke in die beslissing zijn overgenomen ... wat niet wegneemt dat het mag beslissen, indien het middel daartoe verzoekt (in burgerlijke zaken), dat de rechter aldus de bewijskracht heeft miskend van de akte waarin de overeenkomst is neergelegd.

Wij hebben hierboven gevallen aangehaald⁹² waarin het Hof, om te beslissen of een middel al dan niet nieuw is,

I, 224), 4 december 1961 (*ibid.*, 1962, I, 422) en de verwijzingen in de noot bij het evenvermeld arrest van 20 december 1976.

⁸⁴ Cass., 23 februari 1978 (*Arr. Cass.*, 1978, 751).

⁸⁵ Cass., 24 oktober 1975, *Arr. Cass.*, 1976, 254.

⁸⁶ Cass., 17 februari 1978 (*Arr. Cass.*, 1978, 725); raadpl. inz. de overweging die voorafgaat aan het antwoord op het eerste onderdeel van het enige middel.

⁸⁷ Dit geval deed zich voor in de zaak waarop het arrest van 27 juni 1974 werd gewezen (*Arr. Cass.*, 1974, 1222).

⁸⁸ Raadpl. o.m. Cass., 22 november 1965 (*Pas.*, 1966, I, 384) en 1 december 1970 (*Arr. Cass.*, 1971, 320).

⁸⁹/⁹⁰ *Pas.*, 1927, I, 256, noot 3.

⁹¹ Cass., 26 maart 1979 in zake Janssens t/ P.V.B.A. «Anne Martin».

⁹² Raadpl. nr. 13-h.

⁸⁰ Cass., 17 oktober 1910 (*Pas.*, 1910, I, 448).

⁸¹ Raadpl. o.m. Cass., 15 maart 1978 (*Arr. Cass.*, 1978, 834) en 20 juli 1976 in zake Trumpeneers. Zie evenwel Cass., 28 maart 1979 in zake Deschuytner en 13 juni 1979 in zake Higny. Beide arresten luiden «dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat een dergelijke kennisgeving is gegeven»!

⁸² Raadpl. Cass., 17 mei 1978.

⁸³ Raadpl. Cass., 20 december 1976 (*Arr. Cass.*, 1977, 445). Omtrent de beginselen, raadpl. Cass., 31 oktober 1960 (*Pas.*, 1961,

verplicht is na te gaan wat werd aangevoerd, o.a. in een conclusieschrift en dit geschrift dus moet uitleggen. Dit zijn uitzonderlijke gevallen ... en normaal behoeft het Hof de conclusies die in het dossier berusten dus niet uit te leggen.

Bijgevolg heeft het Hof, om vast te stellen of de rechter al dan niet wettelijk beslist heeft dat van een recht afstand is gedaan, de conclusies van de partijen, die in de bestreden beslissing niet zijn overgenomen, niet te interpreteren, doch moet het enkel acht slaan op hetgeen in die beslissing, in voorkomend geval, is vastgesteld. Gewis, aangezien de afstand wettelijk slechts kan worden afgeleid uit feiten of omstandigheden die voor geen andere interpretatie vatbaar zijn, kan het Hof verzocht worden de bestreden beslissing te vernietigen op grond dat deze geen acht heeft geslagen op een conclusie waarin een andere interpretatie werd bepleit dan die welke door die beslissing werd aangenomen. Doch in dat geval zal het Hof die conclusie niet raadplegen om te beslissen dat de daarin voorgestelde interpretatie al dan niet moest worden gevolgd of dat daardoor de afstand van een twijfelachtig recht plausibel of zeker werd, doch enkel om na te gaan of een andere dan de door de rechter gegeven interpretatie was voorgesteld en, bij voorkomend geval, om te beslissen dat artikel 97 van de Grondwet werd geschonden omdat de beslissing daarop geen acht heeft geslagen⁹³.

Het spreekt vanzelf dat het Hof, indien de bestreden beslissing naar de conclusie verwijst om daaruit af te leiden dat afstand heeft plaatsgehad of dat die ten onrechte wordt aangevoerd, verplicht kan zijn na te gaan wat in die conclusie werd aangevoerd⁹⁴.

In het geval dat geleid heeft tot het arrest van 12 december 1972⁹⁵ werd het Hof verzocht, m.b.t. een grief van schending van wettelijke bepalingen inzake het gebruik der talen in gerechtszaken, na te gaan wat de door officieren van gerechtelijke politie opgemaakte processen-verbaal vaststelden: gewoon relaas van ondervragingen of huiszoeken in een taalstreek, welke het voorwerp gevormd hadden of nog zouden vormen van andere processen-verbaal als vereist bij de wet, of integendeel vaststellingen en vragen en antwoorden geacteerd in de in het middel bedoelde processen-verbaal en die in een bepaalde landstaal werden opgesteld terwijl dit wegens de plaats van die taken in de andere taal had moeten gebeuren. Aldus werd het Hof door het middel verzocht de processen-verbaal te interpreteren.

Het Hof antwoordt dat het daartoe niet bevoegd is⁹⁶.

c) *Onsplitsbaarheid van het geschil*

Volgens de artikelen 753, 1053, 1084 en 1135 van het

⁹³ Raadpl. dienaangaande het arrest van 4 november 1977 (*Arr. Cass.*, 1978, 285) dat een zekere verwarring teweeg kan brengen.

⁹⁴ *Cass.*, 30 april 1965 (*Pas.*, 1965, I, 918).

⁹⁵ *Arr. Cass.*, 1973, 363; zie inzonderheid het eerste middel blz. 365 en het antwoord blz. 367.

⁹⁶ Het arrest had aan duidelijkheid gewonnen, indien het, in plaats van te zeggen dat uit geen enkel stuk waarop het Hof acht vermocht te slaan bleek dat de processen-verbaal de vervulling van die of die taak betroffen, gewoon had gezegd dat het Hof niet bevoegd was om die akten uit te leggen. Dat heeft het Hof trouwens willen zeggen. Nu het middel het Hof verzocht het proces-verbaal te raadplegen en uit te leggen om daaruit het bestaan af te leiden van feiten waarop het steunde, beslist het Hof dat het om die feiten op te zoeken acht kan slaan noch op het genoemd proces-verbaal noch op enig ander stuk van het dossier.

Gerechtelijk Wetboek, die in werkelijkheid slechts de codificering van de vroegere rechtspraak van het Hof zijn, is bij een onsplitsbaar geschil de toelaatbaarheid van een verzet, een hoger beroep, een voorziening in cassatie, een derdenverzet en een herroeping van gewijsde onderworpen aan de voorwaarde — kort gezegd — dat alle partijen bij de procedure «aanwezig zijn».

Het Gerechtelijk Wetboek is echter van de rechtspraak van het Hof afgeweken door het begrip «onsplitsbaarheid van het geschil» te beperken waar het in artikel 31 preciseert dat het geschil enkel onsplitsbaar is, in de zin van de artikelen 753, 1053, 1084 en 1135 van dat wetboek, wanneer de gezamenlijke tenuitvoerlegging van de t.a.v. een partij genomen beslissing en van een mogelijk andersluidende beslissing, genomen t.a.v. een andere partij, materieel onmogelijk zou zijn⁹⁷.

Vermag het Hof acht te slaan op stukken van het dossier om te bepalen of het geschil onsplitsbaar is en dus of daarom de rechtsmiddelen waarvan sprake in de artikelen 753, 1053, 1084 en 1135 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen of konden worden toegelaten?

Er is geen probleem wat de toelaatbaarheid van een voorziening in cassatie betreft. Om de bovenvermelde redenen⁹⁸ heeft het Hof noodzakelijkerwijze het recht en de plicht die stukken te raadplegen.

Het probleem doet zich echter anders voor wat de andere rechtsmiddelen betreft.

Een voorafgaand probleem is evenwel, of men voor het eerst voor het Hof kan aanvoeren dat het geschil onsplitsbaar is en dat dus b.v. het hoger beroep niet toelaatbaar was omdat niet alle partijen daardoor voor de rechter in hoger beroep waren geroepen?

Ik meen dat een dergelijk middel ontvankelijk zou zijn niettegenstaande dat «nieuw» karakter, omdat de bovenvermelde bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek van openbare orde zijn. Trouwens, het Hof heeft dit m.b.t. een procedure in hoger beroep impliciet beslist⁹⁹.

Maar ingeval het Hof noodzakelijkerwijze feitelijke gegevens moet opzoeken en beoordelen — die dus niet door de bestreden beslissing werden vastgesteld — om te kunnen beslissen of het geschil al dan niet onsplitsbaar was, dan spreekt het vanzelf dat het middel wegens die noodzakelijkheid niet-ontvankelijk zal zijn. Die opzoeking en beoordeling op grond onder meer van stukken van het dossier liggen buiten de machten van het Hof. Het staat de partijen trouwens vrij die feitelijke gegevens ter beoordeling aan de feitenrechter voor te leggen die dienaangaande vaststellingen zal moeten doen, waardoor het Hof achteraf zal kunnen bepalen of ten deze het wettelijk begrip onsplitsbaarheid aanwezig is of niet.

Men mag de rollen niet omkeren en het Hof aldus vragen opzoeken te verrichten die vallen in de macht van de feitenrechter en niet van ons hoogste Hof.

Het is bijgevolg te betreuren dat het Hof in zijn vorenvermeld arrest van 16 januari 1976 beslist heeft dat het aan

⁹⁷ Raadpl. onder meer FETWEIS, «Indivisibilité du litige en droit judiciaire privé», *J.T.*, 1971, 269, en KRINGS en STORME, *Onsplitsbaarheid*, Belgisch-Nederlandse vereniging voor eenmaking van het recht, 1970.

⁹⁸ Raadpl. nr. 12-a.

⁹⁹ *Cass.*, 16 januari 1976 (*Arr. Cass.*, 1976, 577).

de rechter in hoger beroep voorgelegde geschil niet onplitsbaar was omdat «uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat de gezamenlijke tenuitvoerlegging van de ten aanzien van de eisers genomen beslissing en van een mogelijk andersluidende beslissing ten aanzien van de hoofdschuldenaar materieel onmogelijk zou zijn»¹⁰⁰. Niettemin lijkt het arrest van het Hof toch naar de eis der wet verantwoord, want het kon, zonder dus op de stukken van het dossier een beroep te doen, enerzijds uit de enkele uitdrukkelijke of impliciete vaststellingen van de bestreden beslissing en, anderzijds, uit het wettelijk begrip van executie op de goederen, waarvan het Hof vanzelfsprekend de zin en de draagwijdte kan invoeren¹⁰¹, afleiden dat ten deze de gezamenlijke tenuitvoerlegging van de onderscheiden beslissingen niet materieel onmogelijk was¹⁰².

Door de feitenrechter vastgestelde feiten — Hun rol in de vervulling van de opdracht van het Hof van Cassatie

17. Zonder hier te moeten verwijzen naar de talrijke werken waarin is gehandeld over het probleem van het onderscheid tussen het feit en het recht, mag — zonder veel gevaar voor tegenspraak, dunkt mij — gezegd worden dat het Hof vanzelfsprekend generlei toezicht kan uitoefenen op de vaststellingen en beoordelingen van de feitenrechter aangaande de feiten en omstandigheden van de zaak¹⁰³. Enkel het wel of niet toepassen van een rechtsbegrip, algemener van een rechtsnorm of van een van zijn bestanddelen, op die vaststellingen en beoordelingen kan het toezicht door het Hof met zich brengen.

Gewis, het Hof zal wegens schending van de regel van de motivering of de miskennning van de bewijskracht van een akte, de bestreden beslissing sanctioneren ofwel ter zake van dubbelzinnige, tegenstrijdige of onvoldoende motieven (m.b.t. het vormvereiste van artikel 97 van de Grondwet), zelfs indien die motieven enkel betrekking hebben op feiten, ofwel ter zake van beweringen of vaststellingen die een akte doen liegen, en zelfs ook indien die beweringen en vaststellingen enkel betrekking hebben op feiten en niets te maken hebben met een rechtsregel. Dat is echter niet het probleem dat thans wordt onderzocht.

De rechtsregels zijn, uiteraard, algemeen en onpersoonlijk. Zij betreffen het leven, de gedragingen van rechts-subjecten en de toestanden en omstandigheden waarin dezen zich bevinden, handelen en handelingen ondergaan.

De zin en de draagwijdte van die regels kunnen niet worden bepaald zonder rekening te houden met die uitgebreide, complexe en veelvormige werkelijkheid.

Wanneer het Hof een rechtsbegrip *definieert*, kan het dit slechts doen met inachtneming — wat dan vrij zelden kan

gebeuren — van alle mogelijke gevallen en toestanden die dat begrip dekt en die in de werkelijkheid talrijk, veelvormig en complex kunnen zijn.

Vaker preciseert het de zin en de draagwijdte van rechtsregels en -begrippen aan de hand van feiten en omstandigheden die eigen zijn aan het geval waarop het aan het Hof voorgelegde vonnis of arrest is gewezen en die door die beslissing zijn vastgesteld. Die precisering zal in de toekomst de feitenrechter leiden die de regel of het begrip zal moeten toepassen op identieke of gelijkaardige feiten of omstandigheden, zoals zij ook — dat is de prijs voor de juridische stabiliteit — de latere arresten van het Hof zal beïnvloeden waarin uitspraak moet worden gedaan inzake dezelfde regel of hetzelfde begrip, doch aangaande andere door de feitenrechter vastgestelde feiten of omstandigheden.

Normaliter of in de meeste gevallen is het niet mogelijk en evenmin nuttig de interpretatie van een regel of een norm af te scheiden van de feiten of omstandigheden die haar noodzakelijk maken. Dat is trouwens de reden waarom de rechtscollages, die bij wege van een prejudiciële beslissing een interpretatie moeten geven en die dus geen regel of begrip moeten toepassen — ik bedoel hier inzonderheid het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Benelux-Gerechtshof — acht slaan op de feiten van de zaak, ja zelfs op het dossier, alvorens zij achten in staat te zijn een interpretatie te geven.

Tal van begrippen uit ons positief recht worden door de regels ervan niet gedefinieerd.

18. Een bepaalde rechtsleer — inzonderheid die welke is afgeleid uit de noten van de voorzitter Barris¹⁰⁴ — en ook een bepaalde rechtspraak¹⁰⁵ waren de mening toegedaan dat de feitenrechter bij ontstentenis van een wettelijke definitie over een soevereine interpretatie-bevoegdheid beschikt.

Een dergelijke bevoegdheid, welke onvermijdelijk uiteenlopende en tegenstrijdige interpretaties zou doen ontstaan, zou die begrippen van hun juridische aard beroven aangezien zij daardoor hun door algemeenheid en onpersoonlijkheid gekenmerkt eenvormig karakter zouden verliezen. Die soevereine beoordelingsbevoegdheid zou eveneens de integratie van die begrippen in de juridische ordening nutteloos maken.

Er zij ook benadrukt dat het zeer vaak het ontbreken van de bepaling van een begrip is dat de coördinerende interpretatie van het Hof van Cassatie onontbeerlijk maakt. Kan men in alle ernst overwegen de begrippen wetten van openbare orde, imperatieve wetten, politiek of pers-misdrijf, burgerlijk en politiek recht, rechtscollage, overmacht ... aan de onaantastbare beoordeling van elke rechter in feitelijke aanleg over te laten.

Het is waar dat bepaalde rechtsbegrippen blijkbaar aan de beoordeling van de feitenrechters worden overgelaten.

¹⁰⁰ De noot van procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT waarnaar wordt verwezen in de noten 2 en 3 onder genoemd arrest van 16 januari 1976 (*Arr. Cass.*, 1976, inzonderheid blz. 581) rechtvaardigt de raadpleging van de stukken wanneer het gaat om de ontvankelijkheid van een voorziening (zie supra) maar niet van een ander rechtsmiddel.

¹⁰¹ Raadpl. infra nr. 21 (wetenschap van de rechter).

¹⁰² Men zou te dien aanzien kunnen raadplegen *Cass.*, 30 januari 1970 (*Arr. Cass.*, 1970, 492) en *Cass.*, 13 maart 1978 (*ibid.*, 1978, 810) en de conclusie van de advocaat-generaal LENAERTS in *Arr. Cass.*, 1978, 811.

¹⁰³ Er moet vanzelfsprekend een voorbehoud worden gemaakt voor de procedure bij betichting van valsheid.

¹⁰⁴ Voorzitter in het Franse Hof van Cassatie. Raadpl. onder meer MANGIN, *De l'instruction écrite et du règlement de compétence en matière répressive*, Brussel, 1848, blz. 191, nr. 108. Die noten worden aangevoerd in de conclusie van de advocaat-generaal MÉLOT voor het arrest van ons Hof van 1 februari 1886 (*Pas.*, 1886, I, 69).

¹⁰⁵ Raadpl. onder meer het arrest van 1 februari 1886 geciteerd in de vorige noot.

Zo het begrip «goede zeden». Gewis, de rechter moet, datgene wat in de maatschappij leeft peilend en analyserend, in feite bepalen wat in overeenstemming of in strijd is met de «goede zeden» en daartoe beschikt hij inderdaad over een ruime beoordelingsmacht. Maar die rechter is hier niet volkomen vrij, want het betreft een rechtsbegrip. Het Hof zou bijgevolg zeker zijn interpretatie afkeuren indien hij zou beslissen dat met de goede zeden strijdig is een gedraging die kennelijk en onbetwistbaar door de maatschappij niet wordt gelaakt, of dat de goede zeden die zijn welke als dusdanig slechts aanvaard worden door een enkele categorie individuen of een enkele klasse van de maatschappij welke hij aldus willekeurig als zedelijkheids criterium heeft gekozen. Dergelijke interpretaties zouden het rechtsbegrip «goede zeden» schenden. In de meeste gevallen evenwel, wanneer de rechter heeft moeten beoordelen of een gedraging, beelden, een bioscoop- of theatervoorstelling, of zelfs geschriften al dan niet datgene krenken, schokken of kwetsen wat de samenleving in feite beschouwt als de gangbare maatschappelijke moraal, zal het Hof van Cassatie zich ertoe beperken te beslissen dat de rechter heeft kunnen oordelen dat de «goede zeden» werden geschonden of niet.

Zij die niet voldoende vertrouwd zijn met de werkwijze van het Hof van Cassatie of die geen duidelijk besef van de aard en de perken van de opdracht van ons college bezitten, hebben het vaak moeilijk om in te zien tot waar zijn recht en zijn verplichting reiken om de door de feitenrechter vastgestelde feiten in aanmerking te nemen ten einde te kunnen beoordelen of de bestreden beslissing «wettig» — d.w.z. conform de rechtsregels — is.

Het onderscheid is nochtans vrij eenvoudig.

Het hof gaat na of de rechter vanuit de door hem vastgestelde feiten al dan niet «wettig» tot toepassing of niet-toepassing is gekomen van een bepaalde rechtsregel of een bepaald rechtsbegrip en daaraan zodoende een zin of een draagwijdte heeft gegeven die zij hebben of niet hebben. Het betreft dus het toezicht op hetgeen naar recht werd afgeleid uit de vastgestelde feiten of het toezicht op de juridische kwalificatie van de feiten¹⁰⁶.

Maar het Hof kan natuurlijk niet nagaan of de rechter het bestaan van een feit, een omstandigheid, een gedraging, een nalatigheid, een opzet ... juist heeft bepaald of niet. Dat is een louter feitelijke beoordeling die behoort tot de onaanastbare bevoegdheid van de feitenrechter.

Aldus beslist het Hof dat het bedrieglijk opzet, moreel bestanddeel van de valsheid in geschriften, erin bestaat zichzelf of een ander een onrechtmatig voordeel of profijt te verschaffen. Het zal verifiëren of de rechter het bestaan van een dergelijk opzet heeft vastgesteld of niet, doch alleen de rechter vermag soeverein te onderzoeken en te

constateren of een dergelijk opzet werkelijk bestaat. Evenzo zal het Hof beslissen, of er een oorzakelijk verband, in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek bestaat, tussen een fout en een schade wanneer een contract of een wettelijke verplichting daar tussenin is getreden. Maar zonder enige twijfel zal alleen de feitenrechter bv. beslissen, of de brand die een gebouw heeft verwoest werd veroorzaakt door de bliksem, door een kortsluiting of door de nalatigheid van een persoon.

19. Hierna geven wij enkele klassieke voorbeelden van het toezicht op de deductie of de kwalificatie dat het Hof moet verrichten, waarbij wij in het voorbijgaan zullen wijzen op enkele verwarringen en aarzelingen.

a) Op 1 februari 1886¹⁰⁷ heeft het Hof beslist : «Le Code pénal n'indiquant pas en quoi doivent consister les manœuvres frauduleuses constitutives de l'escroquerie, le juge correctionnel est souverain appréciateur du point de savoir si cette qualification est applicable aux faits établis par l'instruction et sur lesquels la prévention s'appuie.» Een dergelijke doctrine liet de bepaling van de zin en de draagwijdte van een rechtsbegrip over aan de onvermijdelijke verscheidenheden en divergenties in de uitspraken der feitenrechters, wat de rechtsonzekerheid en de incoherentie met zich bracht welke het Hof precies tot taak heeft te voorkomen.

Het Hof is derhalve teruggekomen op die rechtspraak en het heeft in zeer talrijke arresten, op grond van de door de feitenrechter vastgestelde feiten, beslist of er listige kunstgrepen in de zin van artikel 496 van het Strafwetboek aanwezig waren of niet¹⁰⁸.

Dat is overduidelijk de uitoefening van een toezicht naar recht. Maar het Hof kan natuurlijk niet nagaan of hetgeen naar recht een listige kunstgreep is in werkelijkheid van die aard was dat van het vertrouwen of de lichtgelovigheid van de slachtoffers misbruik werd gemaakt of niet¹⁰⁹.

Het Hof preciseert eveneens, op grond van de vastgestelde feiten, wat het moreel bestanddeel van het misdrijf van oplichting uitmaakt : het oogmerk om zich een zaak toe te eigenen die aan een ander toebehoort, ongeacht of men hierbij een persoonlijk belang dan wel het belang van een ander zoekt¹¹⁰.

Daarentegen is het alleen de feitenrechter die op onaanastbare wijze vaststelt en beslist dat de vervolgte persoon in werkelijkheid een dergelijk oogmerk heeft nagestreefd¹¹¹.

b) De begrippen «gewelddaden, mishandelingen of grove beledigingen», of verzoening inzake echtscheiding.

¹⁰⁷ *Pas.*, 1886, I, 69. Idem M. MANGIN, *op. cit.*, blz. 193, nr. 108.

¹⁰⁸ Raadpl. onder meer Cass., 24 februari en 21 augustus 1958 (*Pas.*, 1958, I, 695 en 1246), 13 juni 1966 (*ibid.*, I, 1309), 13 februari 1967 (*Arr. Cass.*, 1967, 734), 20 januari 1969 (*ibid.*, 1969, 484), 12 februari 1974 (*ibid.*, 1974, 643 ; raadpl. ook de noot gepubliceerd in *J.T.*, 1975, blz. 27), 5 november 1974 (*ibid.*, 1975, 302), 15 maart en 23 mei 1977 (*ibid.*, 1977, 767 en 969).

¹⁰⁹ Cass., 15 maart 1977, aangehaald in de vorige noot.

¹¹⁰ Cass., 26 juni 1973 (*Arr. Cass.*, 1973, 1053). Het Hof preciseerde op 23 februari 1976 (*ibid.*, 1976, 730), dat het bedrieglijk opzet bestaat in het oogmerk zich een zaak toe te eigenen om erover te beschikken en dat het onderscheiden is zowel van de listige kunstgreep als van de drijfveer van de dader.

¹¹¹ Cass., 4 juni 1974 (*Arr. Cass.*, 1974, 1092).

¹⁰⁶ Tal van auteurs hebben dit probleem behandeld. Onder meer : a) de uitstekende en leerzame beschouwingen van F. RIGAUX, *op. cit.* ; b) «Quelques réflexions sur le droit et le fait en Cour de cassation», *Pandectes belges*, t. 111 ; c) SCHEYVEN, *Traité pratique des pourvois en cassation* ; d) procureur-generaal R. JANSSENS, «Du fait à la Cour de cassation», rede van 1 oktober 1909 ; e) Centre national de recherche de logique, «Le fait et le droit» ; f) *Répertoire Dalloz de droit civil*, gepubliceerd onder leiding van RAYNAUD, v^o Cassation ; g) RAYMOND MARTIN, «Le fait et le droit ou les parties et le juge», *La Semaine juridique* van 24 april 1974, nr. 32.

Er heerst twijfel doch ten onrechte. Sommige stellingen in de doctrine kunnen daartoe aanleiding geven¹¹².

Het Hof moet de zin en draagwijdte van de grove beledigingen — een wettelijk begrip — (zoals ook van geweld-daden of mishandelingen) preciseren door o.m. te steunen op de door de rechter vastgestelde feiten, welke vaststellingen het Hof noodzakelijk tot een dergelijke precisering brengen.

Aldus werd gezegd dat de rechter dit begrip schendt wanneer hij beslist dat «elke tekortkoming aan de huwelijks-trouw een grove belediging oplevert, buiten het geval van koppelarij, heimelijke verstandhouding of bedrieglijke daad» en dat «de beledigende houding van een echtgenoot geen verzachting kan opleveren van de fouten van de andere echtgenoot, welke daaraan het karakter van grove belediging ontleent»¹¹³.

Het Hof besliste op 20 januari 1961, wijzende op feiten die door de feitenrechter waren vastgesteld, dat die feiten in casu een grove belediging kunnen vormen in de zin van artikel 231 van het Burgerlijk Wetboek¹¹⁴.

Het Hof, dit begrip verder uitdiepend, zegt dat het beledigend karakter van het gedrag van een echtgenoot en de ernst van dit karakter niet uitsluitend voortvloeien uit de tekortkoming zelf aan de huwelijksplichten, doch moeten worden beoordeeld met inachtneming van alle omstandigheden der zaak en van de beledigende bedoeling die eventueel uit de omstandigheden blijkt¹¹⁵.

Het Hof zal derhalve beslissen, enerzijds, dat de rechter de afwezigheid van een «groeve belediging» niet wettig kon afleiden indien hij niet, volgens zijn eigen vaststellingen, met al die omstandigheden rekening heeft gehouden en, anderzijds dat, indien hij daarmee rekening heeft gehouden, hij alleen kan beoordelen of er in feite een belediging en een opzet tot beledigen is geweest.

Het Hof definieert eveneens wat de verzoening is waardoor de rechtsvordering tot echtscheiding vervalt, doch het laat aan de feitenrechter de opdracht te beoordelen of er in feite een wilsovereenstemming tussen de echtgenoten is geweest, waarbij de beledigde echtgenoot vergiffenis schenkt en de schuldige die aanvaardt en zijn wil te kennen geeft niet meer opnieuw in zijn vroegere dwalingen te vervallen¹¹⁶.

c) De fout, het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg (Strafwetboek, artikelen 418, 419 en 420), het gebrek van de zaak die men onder zijn bewaring heeft (Burgerlijk Wetboek, artikel 1384), de schade en het oorzakelijk verband tussen de fout of het gebrek van de zaak en de schade. Dit zijn allemaal «rechtsbegrippen».

¹¹² Aldus MARTIN, «Le fait et le droit», *La semaine juridique* van 24 april 1974 nr. 32, die schrijft: «Certains qualifications échappent au contrôle de la Cour de cassation: ainsi le degré de gravité de l'injure en matière de divorce, les faits constitutifs de la bonne ou de la mauvaise foi...». Raadpl. ook *Répertoire Dalloz, Droit civil*, gepubliceerd onder de leiding van RAYNAUD, v° Cassation, nr. 80.

¹¹³ Conclusie van procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH bij Cass., 29 maart 1973 (*Pas.*, 1973, I, 725).

¹¹⁴ *Pas.*, 1961, I, 537. Raadpl. ook Cass., 27 april 1978 (*Arr. Cass.*, 1978, 990).

¹¹⁵ Cass., 1 februari 1957 (*Pas.*, 1957, I, 647) en 10 januari 1975 (*Arr. Cass.*, 1975, 528).

¹¹⁶ Cass., 20 februari 1964 (*Pas.*, 1964, I, 658), 23 april 1971 (*Arr. Cass.*, 1971, 818) en 4 december 1975 (*ibid.*, 1976, 426).

Vroeger was men algemeen de mening toegedaan, dat de feitenrechter op onaantastbare wijze het bestaan van de fout, van de schade, van een gebrek van de zaak, van het oorzakelijk verband vaststelt. Vooral aangaande laatstgenoemd begrip worden ook thans nog door sommige auteurs, zelfs de besten¹¹⁷, dwalingen onderwezen en worden zeer vaak vergissingen begaan door hoven en rechtbanken en ook door de practici¹¹⁸.

Natuurlijk rust het op de feitenrechter onaantastbaar vast te stellen welke de gedraging van een rechtssubject is geweest, wat dit subject gedaan of niet gedaan heeft, of een activiteit of een gedraging al dan niet gevaarlijk is, hoe een «zaak», die men onder zijn bewaring had, samengesteld of onderhouden was, welke beschadigingen of vernielingen een goed heeft ondergaan, welke letselen iemand heeft opgelopen...

Hij zal ook soeverein vaststellen, of in een gebouw brand is ontstaan, omdat de bewoner ervan in bed heeft gerookt en of een schip gezonken is, omdat het door een ander binnenvaartuig is geramd. In dit laatste geval zal het Hof evenwel beslissen of de kosten die het bestuur heeft moeten maken voor het lichten van het gezonken schip, in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, een schade is, veroorzaakt door een fout van het tweede schip, dan wel of die «schade» haar oorzaak vindt in de wettelijke verplichting van het bestuur het gezonken schip te lichten¹¹⁹.

Maar «fout», «gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg», «gebrekkige zaak», «schade», «oorzakelijk verband» zijn wettelijke begrippen. Het Hof van Cassatie omschrijft dan ook nauwkeurig de betekenis en de draagwijdte ervan, met inachtneming van de oneindige verscheidenheid van de feiten en omstandigheden, vastgesteld door de vonnissen en arresten die aan 's Hof's censuur zijn voorgelegd.

Zeer vaak beslist het Hof, dat de feitenrechter uit de aldus vastgestelde feiten en omstandigheden wettig of niet heeft kunnen afleiden het bestaan van een fout, een gebrek van de zaak, een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg,

¹¹⁷ Raadpl. dienaangaande de aanwijzingen in de conclusie van het openbaar ministerie voor het arrest van het Hof van 28 april 1978, *Arr. Cass.*, 1978, 1004 en *R.W.*, 1978-79, 1696 e.v., i.h.b.kol. 1699.

¹¹⁸ In Frankrijk werd in een zeer interessant proefschrift gewezen op de dwalingen van rechtsleer en rechtspraak inzonderheid m.b.t. het toezicht van het Hof van Cassatie op het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade: J. LEMAIRE, *Le caractère légal de la faute délictuelle et son contrôle par la Cour de cassation*, Thèse pour le doctorat, Université de Caen, Parijs, 1934.

Men raadplege eveneens M. VANQUICKENBORNE, *De oorzake-lijkheid in het recht van de burgerlijke aansprakelijkheid — Een methodologische en positiefrechtelijke analyse*, Woord vooraf door J. LIMPENS, Brussel, Elsevier, Sequoia, 1972.

Omtrent de opdracht van het Hof van Cassatie m.b.t. de begrippen fout, schade en oorzakelijk verband, is het ook nuttig te raadplegen: a) «Quelques réflexions sur le droit et le fait en Cour de cassation», *Pandectes belges*, t. 111, inzonderheid blz. XXXII, XXXIII, en XXXIV; b) A. BESSON, *La Cour de cassation 1929-1930*; c) *Répertoire Dalloz du droit civil*, onder de leiding van RAYNAUD, v° Cassation, inz. nrs. 69, 72, 73 en 75; d) GABRIEL MARTY, *La distinction du fait et du droit*, Sirey, 1929, inz. blz. 242, 247, 248, 249, 251.

¹¹⁹ Cass., 28 april 1978 en de conclusie van het openbaar ministerie, in *Arr. Cass.*, 1978, 1004, en *R.W.*, 1978-79, 1696, en 7 maart 1979, i.z. Belgische Staat t/ Mr. Deckers, q.q. en N.V. «Plouvier Transport».

een schade, een causaal verband, in de zin van de rechtsregels. Soms echter kunnen bepaalde uitspraken in onze arresten verwarring stichten t.a.v. die beginselen ofwel kunnen de notities van bepaalde door ons gepubliceerde arresten aanleiding geven tot gegronde kritiek¹²⁰.

Zoals ik heb gezegd bestaan er talloze arresten van het Hof van Cassatie waarin uitspraak wordt gedaan over de begrippen fout, gebrek aan voorzichtigheid en voorzorg, gebrek van de zaak die men onder zijn bewaring heeft, schade, oorzakelijk verband...¹²¹.

¹²⁰ Zo staat te lezen boven aan de arresten van 10 januari 1955 (Arr. Cass., 1955, 439) en 26 november 1956 (Pas., 1957, I, 314) dat «de feitenrechter... soeverein de feiten beoordeelt welke, afgezien van de overtreding van het Wegverkeersreglement een gebrek aan vooruitzicht en voorzorg kunnen opleveren» of dat «le juge du fond décide souverainement en fait que les agissements du prévenu ont constitué un défaut de prévoyance ou de précaution».

Gewis, de feitenrechter constateert onaantastbaar in feite de handelingen en gedragingen van de beklaagde, maar het Hof beslist of zij, in de zin van de wet, al dan niet, «een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg opleveren».

In overtalrijke arresten en notities wordt gezegd dat «de rechter onaantastbaar in feite beoordeelt of er al dan niet een oorzakelijk verband bestaat tussen een fout en een schade». Dit is juist als men aan de woorden «beoordeelt onaantastbaar in feite» de juiste betekenis toekent volgens welke een dergelijke onaantastbare beoordeling slechts aanwezig is als i.c. alleen een feitelijk probleem en niet een rechtsprobleem aan de orde is. Zo stelt de rechter onaantastbaar in feite vast, dat een kind al spelend met een revolver een vriendje heeft gewond — oorzakelijk verband —, maar de kwestie van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid is een rechtskwestie. De rechter stelt onaantastbaar in feite vast, dat de fout van een automobilist de oorzaak was van de door een derde geleden letselen die aanleiding hebben gegeven tot de verplichtingen voor het bestuur, waarbij die derde als ambtenaar werkte gedurende zijn ongeschiktheid, diens wedde te betalen en bovendien een tweede wedde aan zijn plaatsvervanger. Bepalen of die fout de oorzaak van die betalingen is, is echter een rechtskwestie.

¹²¹ Enkele voorbeelden.

Nopens a) de «fout» :

Cass., 30 oktober 1957 (Pas., 1958, I, 88) ; 10 oktober 1958 (Pas., 1959, I, 145) ; 16 juni 1969 (Arr. Cass., 1969, 1026) ; 30 januari 1970 (Arr. Cass., 1970, 492) ; 3 maart 1978 (*ibid.*, 1978, 759) ;

b) Het «gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg» :

Cass., 29 oktober 1962 (Pas., 1963, I, 276) ; het arrest beslist terecht, enerzijds, dat de beoordeling of een spel gevaarlijk is van feitelijke aard is en, anderzijds, — impliciet echter — dat de rechter daaruit wettelijk een fout, in de zin van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek, heeft afgeleid ; de «notities» kunnen echter verwarring doen ontstaan ; 8 november 1976 (Arr. Cass., 1977, 274) ; 19 april 1978 (Arr. Cass., 1978, 949) ; 13 juni 1978, De Coen t/ Penne.

c) Het gebrek van de zaak die men onder zijn bewaring heeft :

Cass., 30 maart 1978 (Arr. Cass., 1978, blz. 852), 15 maart 1979 (in zake Moens t/ Gemeente Ottignies-Louvain-La-Neuve) en de conclusie van het openbaar ministerie bij Cass., 19 januari 1978 (Arr. Cass., 1978, 610) ;

d) de «schade» :

Cass., 8 december 1970 (Arr. Cass., 1971, 355) ; 26 januari 1973 (*ibid.*, 1973, 539) ; 2 oktober 1973 (*ibid.*, 1974, blz. 127) ; 18 februari en 4 maart 1975 (*ibid.*, 1975, 682 en 753) ; 12 april 1976 (*ibid.*, 1976, 928) ; 29 mei 1978, N.V. De Kempen t/ Dekoster ;

e) het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade :

i) Raadpl. de conclusie van het openbaar ministerie bij Cass., 28 april 1978, Arr. Cass., 1978, 1004 en R.W., 1978-79, 1695.

ii) Cass., 19 april 1937 (Pas., 1937, I, 117) ; 17 en 31 januari 1938 (*ibid.*, 1938, I, 8 en 26) ; 18 april en 6 juni 1939 (*ibid.*, 1939, I, 192 en

d) Rechtvaardigingsgronden

Het Hof geeft de betekenis en de draagwijdte van de rechtsbegrippen der rechtvaardigingsgronden nader aan¹²².

Het doet zulks onder meer door, na vermelding van de door de feitenrechter vastgestelde feiten en omstandigheden, te beslissen of deze daaruit wettelijk heeft kunnen afleiden of niet dat er een rechtvaardigingsgrond bestaat¹²³. Bepaalde arresten of notities, althans wanneer deze uit het tekstverband worden gehaald, kunnen de lezer op een dwaalspoor brengen. Dit is het geval wanneer wordt gezegd dat de rechter onaantastbaar in feite oordeelt of er al dan niet een onoverkomelijke dwaling is geweest¹²⁴, of dat «de rechter op onaantastbare wijze in feite oordeelt of de door de beklaagde aangevoerde omstandigheden een rechtvaardigingsgrond opleveren waardoor de strafrechtelijke aansprakelijkheid wordt uitgesloten, met dit voorbehoud dat de door hem vastgestelde feiten de gevolgen moeten kunnen rechtvaardigen die hij in rechte eruit afleidt¹²⁵. Men zou beter zeggen : «Het Hof van Cassatie gaat na of uit de door de feitenrechter op onaantastbare wijze vastgestelde feiten en omstandigheden het bestaan van een rechtvaardigingsgrond wettelijk kan worden afgeleid».

Op een cassatieberoep in strafzaken kan, in strijd met wat soms wordt beweerd, niet worden beslist dat een middel, hieruit afgeleid dat de eiser zich op een rechtvaardigingsgrond kon beroepen, niet voor het eerst voor het Hof kan worden voorgedragen. De regels inzake de rechtvaardigingsgronden zijn immers van openbare orde. Maar het Hof is daarentegen dikwijls verplicht te beslissen dat, aangezien de rechter de feiten niet heeft vastgesteld waarop het middel de deductie doet steunen dat er een rechtvaardigingsgrond bestaat, het daarover geen uitspraak kan doen¹²⁶. Eventueel beslist het Hof dat de feitenrechter artikel 97 van de Grondwet heeft geschonden door niet te antwoorden op de conclusie waarbij het bestaan van zodanige feiten of omstandigheden wordt aangevoerd.

284) ; 17 april 1972 (Arr. Cass., 1972, 768) ; 25 oktober en 16 december 1974, 14 maart en 12 mei 1975 (*ibid.*, 1975, 265, 450, 789, 987) ; 14 oktober, 4 november en 15 december 1975, 19 en 22 maart 1976 (*ibid.*, 1976, 198, 299, 467, 847 en 851) ; 19 oktober 1976, 24 januari 1977 (*ibid.*, 1977, 212 en 572) ; 12 oktober en 2 december 1977 (*ibid.*, 1978, 203 en 394) ; 28 april 1978, (Arr. Cass., 1978, 1004 en R.W., 1978-79, 1695) ; 6 juni 1978, i.z. Maritan-Muniz t/ Dauw en 5 december 1978, in zake Baele, De Groote en Redant t/ N.V. «International Business Machines of Belgium» (I.B.M.).

¹²² Raadpl. o.m. Cass., 21 september 1931 (Pas., 1931, I, 229) ; 18 juni 1941 (*ibid.*, 1941, I, 236) ; 29 januari en 20 juli 1962 (*ibid.*, 1962, I, 627 en 1243) ; 21 december 1964 (*ibid.*, 1965, I, 407) ; 23 februari 1967 (Arr. Cass., 1967, 797) ; 17 juni 1974 (*ibid.*, 1974, 1134) ; 14 oktober en 17 november 1975 (*ibid.*, 1976, 197 en 341) ; 10 mei 1977 (*ibid.*, 1977, 925) en 7 december 1977 (*ibid.*, 1978, 418).

¹²³ Onder meer Cass., 18 juni 1941 (Pas., 1941, I, 236) ; 5 november 1956 (*ibid.*, 1957, I, 221) ; 23 februari 1967 (Arr. Cass., 1967, 797) ; 10 januari en 28 maart 1972 (*ibid.*, 1972, 456 en 721) ; 19 december 1972. (*ibid.*, 1973, 411) ; 19 november 1973 (*ibid.*, 1974, 317), 2 december 1974 (*ibid.*, 1975, 368) ; 29 november 1976 (*ibid.*, 1977, 359) ; 8 november 1977 (*ibid.*, 1978, 293) ; 17 mei 1978, inzake Koch t/ Mestdagh.

¹²⁴ Raadpl. Cass., 21 maart 1973 (Arr. Cass., 1973, 726).

¹²⁵ Cass., 6 september 1977 (Arr. Cass., 1978, 21).

¹²⁶ Raadpl. noot 2 bij Cass., 21 maart 1972 (Arr. Cass., 1973, 691).

e) *Afstand van een recht of van een middel*

Het Hof beslist of de feitenrechter al dan niet het rechtsbegrip «afstand ...» heeft geschonden door uit feiten of omstandigheden die hij constateert af te leiden of afstand aanwezig is of niet¹²⁷.

f) In talloze gevallen beslist de feitenrechter dat een bepaald rechtsbegrip of zelfs een bepaalde regel van toepassing is of niet op de zaak, zonder dienaangaande feiten of omstandigheden te hebben vastgesteld (en zonder zulks te hebben moeten doen of zonder dat hem wordt verweten — vooral in andere zaken dan strafzaken — dat hij zulks niet heeft gedaan). In de regel is er dan geen reden om een deductie of een kwalificatie te toetsen.

Feiten die de rechter uit eigen wetenschap bekend zijn

20. Arresten van de Franse Cour de cassation¹²⁸ en van het Belgische Hof van Cassatie¹²⁹ benadrukken en beslissen dat de rechter een vonnis of arrest niet mag laten steunen op feiten die hem uit eigen wetenschap bekend zijn en waarover de partijen geen contradictie hebben kunnen voeren. Deze regel wordt afgeleid uit het beginsel dat onze procedure op tegenspraak wordt gevoerd en uit het zogeheten «princípio dispositivo»¹³⁰.

Het springt in het oog dat de regel in de allermeele gevallen verantwoord is, maar hij moet binnen redelijke perken gehouden en met gezond verstand toegepast worden.

De doctrine heeft aan deze vraag weinig aandacht besteed. Wij mogen evenwel niet nalaten hier een merkwaardige uitzondering te vermelden: de grondige studie die professor François Rigaux eraan heeft gewijd¹³¹.

¹²⁷ Cass., 25 juni 1956 (*Pas.*, 1956, I, 1180); 18 april 1968, redenen (*Arr. Cass.*, 1968, 1044); 21 oktober 1971 (*ibid.*, 1972, 192); 15 februari 1974 (*ibid.*, 1974, 658) en 8 december 1976 (*ibid.*, 1977, 399); raadpl. JACQUES BORÉ, «Le contenu, la justification et les conséquences du contrôle de la Cour de cassation en matière de renonciation tacite à un droit», note sous cass. fr., ch. mixte, 26 april 1974, *Rec. Dalloz-Sirey*, 1975, 249.

¹²⁸ Raadpl. onder meer Cass. fr., 28 januari 1859, *Bull. Crim.*, 1859, nr. 35, blz. 52; 28 maart 1862, *ibid.*, 1862, nr. 99, blz. 144; 13 april 1892, *Sirey*, 1895, I, 359; 14 januari 1905, *Bull. Crim.*, 1905, nr. 20, blz. 32; 13 mei 1922, *ibid.*, 1922, nr. 183, blz. 296; 2 juli 1954, *Soc. Bull.*, 1954, nr. 484, blz. 364; 21 maart 1958, 2e civ., *J.C.P.*, 1958, II, nr. 10600, en 25 februari 1976, civ. II nr. 67, p. 53.

¹²⁹ Cass., 8 november 1926 (*Pas.*, 1926, I, 85); 23 september 1954 (*Arr. Cass.*, 1955, 26); 25 september 1959 (*ibid.*, 1960, 89); 16 december 1960 (*ibid.*, 1961, 377); 19 juni 1964 (*Pas.*, 1964, I, 1129); 24 september en 9 oktober 1964 (*ibid.*, 1965, I, 78 en 134); 4 januari 1966 (*ibid.*, 1966, I, 584). Raadpl. ook Cass., 1 juni 1967, redenen en noot 1 (*Arr. Cass.*, 1967, 1200).

¹³⁰ Een beginsel dat i.h.b. in Italië wordt ingeroepen.

¹³¹ F. RIGAUX, *La nature du contrôle de la Cour de cassation*, nr. 64 e.v., blz. 98 e.v. en nr. 171 e.v., blz. 271 e.v. Zie ook a) CYRILLE DAVID, *La loi étrangère devant le juge du fond*, Bibl. de droit intern privé, Dalloz, 1965, nr. 216 e.v., blz. 164 e.v.; b) H. MOTULSKY, «L'office du juge et la loi étrangère», in *Mélanges offerts à Jacques Maury*, Dalloz, nr. 19 e.v., blz. 350 e.v.; c) J. CHEVALIER, «Remarques sur l'utilisation par le juge de ses informations personnelles», *Revue trimestrielle de droit civil*, 1962, 5 e.v.; d) SICARD, *La preuve en justice*, Parijs, 1950, nr. 13, blz. 14; e) GLASSON en TISSIER, d. II, nr. 594, blz. 659 e.v.; f) RENÉ MOREL, 2e uitg., nrs 469 e.v., blz. 377 e.v.; g) VINCENT, *Procé-*

Men zou geneigd zijn te geloven dat de vraag slechts betrekking heeft op de «wettigheid» van de andere beslissingen dan die van het Hof van Cassatie. Het is evenwel duidelijk dat zij ook voor de bevoegdheden van dat Hof van belang is: mag het Hof alleen steunen op de door de bestreden beslissing vastgestelde feiten, en in bepaalde gevallen op de feiten die blijken uit de procedurestukken, of ook op die welke de magistraten van het Hof enkel maar persoonlijk ter kennis staan?

Mag een rechter geen uitspraak doen, o.m. in verband met een verkeersongeval of met een arbeidsongeval, op grond van feitelijke omstandigheden die hij zelf heeft vastgesteld en die geen steun vinden in het dossier¹³² of, in andere geschillen, omdat hij b.v. van oordeel is «dat eisers eerlijkheid hem genoegzaam bekend is om ...»¹³³, of omdat «bij zijn persoonlijk weten de sneeuwbuien die in de streek gevallen zijn niet buitengewoon zwaar zijn geweest en het kwestieus ongeval het enige is dat er heeft plaatsgegrepen»¹³⁴, toch zijn er veel andere gevallen waarin hij zich «wettig» op een persoonlijke wetenschap van «feiten» kan beroepen.

21. Een eerste uitzondering ligt voor de hand, hoewel zij wel eens werd betwist in haar geheel en/of onder bepaalde aspecten: de kennis van het recht, de wetten, verordeningen, beginselen van nationaal of buitenlands recht, internationale verdragen en verordeningen of andere normatieve akten van internationale oorsprong, nationale, internationale of buitenlandse jurisprudentie ... de nationale, buitenlandse of internationale gewoonte. *Jura novit curia*.

Het bestaan van een wet, een verordening, een rechtsbeginsel, een internationaal verdrag, een internationale verordening of andere internationale norm, evenals hun inwerkingtreding of opheffing zijn zeker «feiten» die de rechters natuurlijk bekend moeten zijn. Hetzelfde geldt voor de jurisprudentie. Men kan niet eisen dat de partijen hun bestaan aantonen om het de rechtbanken mogelijk te maken zich erop te beroepen en ze toe te passen.

Voor de inwerkingtreding van de verdragen of van andere internationale akten van dezelfde aard, evenals voor de opzegging ervan, is in dit opzicht twijfel gerezen, maar zonder reden¹³⁵. Men weet dat internationale verdragen, hoewel zij in het Belgisch Staatsblad zijn bekendgemaakt, eventueel na goedkeuring door een wet of ingevolge een instemming van de Wetgevende Kamers en na ratificatie, vaak pas na de ratificatie door twee of meer andere Staten in werking treden¹³⁶. Alle rechtbanken, met inbegrip van het Hof van Cassatie, mogen en moeten zelf onderzoeken of er ratificatie heeft plaatsgehad, daarbij steunend o.m. op

ture civile, Dalloz, 1976, nr. 396, blz. 517; h) *Encyclopédie Dalloz, Procédure*, d. II, v° Preuve, nr. 57.

¹³² Raadpl. Cass., 25 september 1959 (*Pas.*, 1960, I, 128) en 24 september 1964 (*ibid.*, 1965, I, 78).

¹³³ Cass. fr. civ., 7 juni 1921, *Gazette du Palais*, 1921, 262.

¹³⁴ Cass. fr. civ., 25 februari 1976, *Bull. des arrêts, civ.*, II, nr. 67, blz. 53.

^{135/136} Raadpl. W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, «Les procédés nationaux de mise en vigueur des obligations souscrites et des accords conclus par le gouvernement en droit belge», nr. 42, blz. 649, nr. 43 e.v., blz. 650 e.v. en nrs. 144 tot 145, blz. 703 en 704, *Rapports belges au IXe Congrès international de droit comparé*, Teheran, september-oktober 1977, Centre interuniversitaire de droit comparé, Universitair Centrum voor rechtsvergelijking.

de gegevens dienaangaande die tegelijk met of na de bekendmaking van het verdrag in het Belgisch Staatsblad zijn gepubliceerd.

Meestal wordt gedoed, dat het bestaan van de gewoonte afhangt van feiten die alleen door de feitenrechter kunnen worden vastgesteld. Deze leer is zeer vaak juist; het Hof kan geen inlichtingen inwinnen over feiten waaruit het bestaan van plaatselijke of bijzondere gewoonten van zekere sociale milieus valt af te leiden.

Maar tal van andere gewoonten behoren tot de kennis die alle magistraten moeten of kunnen bezitten, door desnoods juridische werken te raadplegen waarin ze vermeld en gecommentarieerd worden.

Aan het Hof kan de bevoegdheid niet worden ontzegd om zonder voorafgaande vaststellingen door de feitenrechter o.m. te steunen op de gewoonte volgens welke in handelszaken de hoofdelijkheid rechtens bestaat¹³⁷ of zelfs, dunkt me, op de oorlogswetten en -«gewoonten»¹³⁸.

22. Lange tijd is geleerd, en door het Hof ook gezegd, dat de «buitenlandse wet» een «feit» is.

Zulks was te verklaren en te rechtvaardigen zolang het Hof zich, volgens zijn jurisprudentie, niet bevoegd achtte om te beslissen of de feitenrechter de buitenlandse «wet» of het buitenlands «recht» wel of niet had geschonden. Zo werd onderstreept, dat de beslissing van de feitenrechter in dat opzicht niet onder 's Hofs controle viel, zoals wel het geval is voor de vaststelling van feiten door die rechter, en dat, zogoed als hiervoor, diens beoordeling dus onaantastbaar was, wat de zin en de draagwijdte van de buitenlandse «wetten» betreft. Het Hof heeft natuurlijk nooit bedoeld te verklaren dat de buitenlandse rechtsregels feiten en geen rechtsnormen zijn.

Aan die verwarring is een einde gekomen of moet een einde komen sinds het Hof trouwens meer dan terecht beslist heeft dat het toezicht moet oefenen op de interpretatie van de toepassing van het buitenlands recht door de feitenrechter¹³⁹.

¹³⁷ Raadpl. Cass., 3 april 1952 (*Pas.*, 1952, I, 498); 5 december 1975 (*Arr. Cass.*, 1976, 434); 26 januari 1979, in zake Melaerts en de Landtsheer t/ Quintelier, en de conclusie van het openbaar ministerie bij Cass., 15 februari 1974 (*Arr. Cass.*, 1974, 661).

¹³⁸ Raadpl. evenwel Cass., 4 juli 1949 (*Pas.*, 1949, I, 506) waarin inzonderheid op blz. 519 wordt beslist: «Attendu que la constatation par le juge du fond, de l'existence de pareil usage ('usages établis entre nations civilisées') est souveraine et échappe au contrôle de la Cour».

Er dient echter onderscheid gemaakt te worden tussen «gewoonten» en «gebruiken» (*coutumes et usages*): raadpl. dienaangaande GENY, *Méthodes d'interprétation et sources en droit privé positif*, d. I, nrs. 119, 131, 132 en 133; ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Algemeen Deel*, tweede druk, blz. 142, 143 en 144, en noot 1, get. R.H. bij Cass., 29 mei 1947 (*Pas.*, 1947, I, 217).

Het Hof besliste in algemene termen op 26 november 1908, maar m.b.t. het privaatrecht: «La violation des règles non écrites de droit international privé ne peut donner matière à un recours en cassation que pour autant que ces règles soient admises par une disposition de la loi belge et que celle-ci soit visée par le pourvoi» (*Pas.*, 1909, I, 25).

¹³⁹ Cass., 15 december 1966 (*Arr. Cass.*, 1967, 479) en de conclusie van de eerste advocaat-generaal MAHAUX, toen advocaat-

Dit buitenlands recht, zoals het in 's Hofs jurisprudentie nader is omschreven, maakt deel uit van de rechtskennis die de rechter — zowel de feitenrechter, als de leden van het Hof van Cassatie — moet bezitten om zijn opdracht te kunnen vervullen. *Jura novit curia*. Het is niet aan te nemen dat de rechter dat recht slechts zou kunnen of willen toepassen voor zover de partijen hem daarover hebben gedocumenteerd¹⁴⁰.

Het is zeker moeilijker het buitenlands recht, met inbegrip van de buitenlandse jurisprudentie, te kennen dan het recht en de uitspraken van onze eigen hoven en rechtbanken. Doch dit mag het bovenvermelde beginsel niet in de weg staan. Zou het overigens wijs en zelfs ernstig zijn de informatie van de rechter te doen afhangen alleen van wat de partijen hem zouden willen of kunnen onder ogen brengen?

Samenwerking met de partijen is echter vanzelfsprekend geenszins uitgesloten.

Ten slotte dient erop te worden gewezen, dat de huidige verbindingen met het buitenland en de internationale samenwerking, die bij verdragen is geïnstitutionaliseerd, thans in hoge mate de informatie van de magistraten vergemakkelijken.

23. Cultuur, kennis en ondervinding heeft de rechter en moet hij hebben ... Zou het redelijk zijn hem de aanwending daarvan tot staving van zijn beslissing volstrekt te ontzeggen omdat de partijen geen gelegenheid hebben gehad dit vooraf met hem te bespreken?

Het is duidelijk dat de rechter zich vrijelijk kan beroepen op bepaalde «historische» feiten, zoals de oorsprong van en de redenen tot de wet van 6 maart 1818, die thans in België nog wordt toegepast, terwijl zij in Nederland is opgeheven, wat onder het ancien régime het «référé législatif» en een «arrêt de règlement» waren, die hebben geleid tot de opname in het Burgerlijk Wetboek van de artikelen 4 en 5, of nog welke feiten (de onrust veroorzaakt door de wet van 17 nivôse jaar II) de auteurs van dit wetboek ertoe gebracht hebben daarin onder artikel 2 de regel van de niet-terugwerking van de wetten in te voeren.

Wie zou durven betwisten dat de rechter, zonder voorafgaand debat, mag laten gelden dat ons grondgebied in 1914-1918 en in 1940-1944 bezet werd door 's vijands leger, autoriteiten en diensten, en daaruit de vaststellingen mag afleiden die voor een ieder bindend zijn?

Maar er zal opgeworpen worden dat ik aldus het domein der historische feiten verlaat en overstap op feiten die algemeen bekend zijn en dat op dat gebied nog grotere voorzichtigheid geboden is. Ja zeker, er dient o.m. onderscheid te worden gemaakt tussen het bijzonder feit dat «algemeen

generaal, 15 februari 1967 (*ibid.*, 1967, 753) en 20 en 25 september 1974 (*ibid.*, 1975, 92 en 104).

¹⁴⁰ Raadpl. in ongeveer dezelfde zin: a) F. RIGAUX, *Droit international privé*, précis de la Faculté de droit de l'Université Catholique de Louvain, nr. 144, blz. 201; b) R. VANDER ELST, *Droit international privé*, nrs. 106 en 107, blz. 145 e.v. in *Répertoire notarial*, d. XV, boek XIV; c) GRAULICH, *Introduction à l'étude du droit international privé*, nrs. 15 en 16, blz. 32 e.v.

Raadpl. ook a) CYR. DAVID, *La loi étrangère devant le juge du fond*, op. cit.; H. MOTUSLKY, «L'office du juge et la loi étrangère», op. cit.; c) BATIFFOL, *Traité de droit international privé*, uitg. 1959, nr. 333, blz. 386 e.v.

bekend» zou zijn¹⁴¹ en de algemene notoire feiten of regels uit de algemene ervaring die behoren tot de kennis of de ervaring van een «ontwikkeld mens» of tot de cultuur die de rechter moet hebben.

Zou men ook durven betwisten dat hij zonder debat mag zeggen dat de aarde rond is, dat het in ons land in de winter doorgaans kouder is dan in de zomer en dat de dagen langer zijn in de lente en de zomer dan in de herfst en de winter?

Bonnier citerend¹⁴², schrijft C. David¹⁴³: «Certains faits paraissent tellement évidents qu'ils n'ont pas besoin de preuve et qu'une preuve contraire est même impossible.»

Met recht en reden heeft het Hof aangenomen, dat de rechter kan steunen op «uit eigen ervaring bekende gegevens» om te overwegen dat regen sterk de baanvastheid van een geasfalteerd wegdek vermindert en dat de bestuurder van een motorrijtuig in dat geval bijzonder voorzichtig moet zijn¹⁴⁴. Het is evident dat, hoewel de rechter niet wettig ambtshalve kan beslissen dat het op de dag van de feiten regende, hij op grond van die omstandigheid, zo zij uit de debatten of uit het dossier blijkt, zijn beslissing mag laten steunen op de overweging dat de bestuurder een bijzondere voorzichtigheid aan de dag moest leggen omdat «regen de baanvastheid vermindert...».

Kan men ook de rechter het recht ontzeggen om zonder voorafgaand debat te steunen op de omstandigheid dat een tweewielig rijtuig niet baanvast is¹⁴⁵, «dat sportbeoefening impliceert dat de beoefenaars zekere risico's aanvaarden en dat, bij paardrijden moet worden gerekend met de soms onvoorzienbare reacties van de paarden waardoor knappe ruiters ten val kunnen komen»¹⁴⁶, dat een bepaalde naam al dan niet belachelijk is¹⁴⁷, dat de aanwezigheid van een jong kind op een rijbaan voor de bestuurders van voertuigen een risico oplevert waar zij op moeten letten¹⁴⁸, dat het «negeren van het 'stop-verkeerstekken' een normaal onvoorzienbaar feit is»¹⁴⁹?

Zou het opgaan te beweren dat de rechter niet mag gewaagen, zonder voorafgaand debat dienaangaande, van de muntontwaarding¹⁵⁰?

¹⁴¹ Raadpl. Cass. fr., 13 april 1892, *Journal du Palais*, jaargang 1895, *Jurisprudence de la Cour de cassation*, en 2 juli 1954, *Bull. Civ.*, 1e afd., blz. 364, nr. 484.

¹⁴² BONNIER, *Traité des preuves en droit civil et en droit criminel*, 5e uitg., door LARNAUDE, Parijs, 1888, blz. 656.

¹⁴³ CYRILLE DAVID, *op. cit.*, nr. 165.

¹⁴⁴ Cass., 28 juni 1971 (*Arr. Cass.*, 1971, 1119).

Het dunkt mij nochtans jammer dat in de notitie de rechter het recht schijnt te worden ontzegd zonder meer op een dergelijk «uit de ervaring bekende feit» te steunen aangezien zij het slechts toestaat nadat de partijen daarover hebben kunnen debatteren. De notitie luidt immers: «De rechter die uitspraak doet op grond van uit ervaring bekende gegevens die door de partijen in debat werden gebracht, steunt niet op een persoonlijke inlichting.»

¹⁴⁵ Raadpl. Cass. fr., 2 juli 1958, *Bull. ch. crim.*, 1958, nr. 509, blz. 89.

¹⁴⁶ Cass. fr., 8 februari 1961, 1e burg. k., 1961, *Bull.*, I, nr. 92, blz. 75.

¹⁴⁷ Cass. fr., 26 mei 1970, 1e burg. k., *Bull.*, I, nr. 174, blz. 140.

¹⁴⁸ Raadpl. Cass. fr., 5 mei 1973, 2e burg. k., *Bull.*, II, nr. 156, blz. 112.

¹⁴⁹ Raadpl. Cass. fr., 15 juli 1975, 1e burg. k., *Bull.*, I, nr. 240, blz. 202.

¹⁵⁰ Raadpl. Cass. fr., 21 december 1953, 2e burg. k., *Bull.*, II, nr. 374, blz. 231; 3 mei 1954, 3e burg. k., *Bull.*, III, nr. 153, blz. 117, en 21 november 1961, 3e burg. k., *Bull.*, III, nr. 426, blz. 371.

24. Zowel in het buitenland als in België, heeft de wet dikwijls gespecialiseerde rechtscolleges opgericht bestaande uit niet-juristen, die gekozen worden «pour l'expérience qu'ils ont acquise par l'exercice de leur activité professionnelle et pour les connaissances qu'ils sont censés avoir ... (Ceci) implique que les juges consulaires (notamment) devront dans l'exercice de leur fonction juridictionnelle utiliser les connaissances et l'expérience acquises en dehors. Il en est ainsi de tout juge ... Mais on ne saurait sans contradiction demander au juge qu'il étende le champ de ses connaissances et lui interdire de faire état dans l'exercice de ses fonctions de toute information qui lui serait parvenue autrement que par les pièces de la procédure. Dans l'ensemble des connaissances et renseignements dont le juge dispose, il en est dont il ne doit certainement pas faire état, il en est d'autres dont on ne saurait raisonnablement lui imposer de faire abstraction...»¹⁵¹.

De rechter, zelfs gespecialiseerd, mag geen deskundige zijn die zijn persoonlijke kennis niet aan het onderzoek en de betwisting door de partijen onderwerpt.

Hij mag evenmin steunen op feiten die hem door zijn levens- en beroepservaring ter kennis zijn gekomen en die dus niet blijken uit de dossierstukken of de debatten tussen partijen¹⁵². Doch mij dunkt dat hij zijn bijzondere kennis en ervaring mag en zelfs moet gebruiken om, op grond daarvan, de regelmatig verzamelde feiten te beoordelen en dan zijn beslissing te nemen; zo niet is het onzinnig een beroep te doen op de medewerking, in de rechtscolleges, van «gespecialiseerde» rechters die geen juristen zijn.

Professor J. Chevalier heeft een dergelijk onderscheid gemaakt¹⁵³.

25. «Wettelijke en openbare» documenten waarop het Hof acht vermag te slaan.

Zelfs wanneer zij niet in het proceduredossier berusten of niet regelmatig door de partijen zijn overgelegd — inzonderheid in de vorm van afschriften of uittreksels — kan het Hof die documenten laten gelden tot staving van zijn arresten. Bepaalde documenten, die niet openbaar doch «wettelijk» zijn, kunnen ook worden ingeroepen: aldus de lijst van de advocaten opgesteld ter uitvoering van artikel 473, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tuchtraad van beroep van de orde van advocaten¹⁵⁴, de beslissing van een procureur-generaal bij een hof van beroep die een magistraat van een parket van eerste aanleg opdracht heeft gegeven om zijn ambt in een ander parket uit te oefenen¹⁵⁵, het tableau van de advocaten¹⁵⁶.

«Wettelijke en openbare documenten» die kunnen worden ingeroepen zijn o.m.: de ranglijst waarin vroeger was

¹⁵¹ JEAN CHEVALIER, «Remarques sur l'utilisation par le juge de ses informations personnelles», *Rev. trim. de dr. civ.*, 1962, 5.

¹⁵² Raadpl. Cass., 4 januari 1966 (*Pas.*, 1966, I, 585) en de noten 2 en 3, get. W.G.

Raadpl. Cass. fr., 28 oktober 1949, *Soc.*, *Bull.*, V, nr. 971, blz. 1046 en 22 juni 1951, *ibid.*, 1951, nr. 515, blz. 366.

¹⁵³ *Op. cit.*

¹⁵⁴ Cass., 22 september 1972 (*Arr. Cass.*, 1973, 89).

¹⁵⁵ Raadpl. Cass., 21 februari 1949 (*Pas.*, 1949, I, 151). Raadpl. ook Cass., 25 augustus 1943 (*ibid.*, 1943, I, 325).

¹⁵⁶ Cass., 5 april 1875 (*Pas.*, 1875, I, 185) en 12 maart 1928 (*ibid.*, 1928, I, 107).

voorzien bij de artikelen 189 en volgende van de wet van 18 juni 1869 en die thans is bedoeld in de artikelen 310 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek¹⁵⁷, de akte houdende delegatie van een lid van de rechterlijke orde, in het Staatsblad bekendgemaakt¹⁵⁸, de lijst van de dienstregeling in de hoven en rechtbanken¹⁵⁹, de koninklijke besluiten tot benoeming van de officieren die de militaire rechtscolleges vormen, in het Staatsblad bekendgemaakt¹⁶⁰, de in het Staatsblad bekendgemaakte benoemingsakte waaruit de hoedanigheid van magistraat van de voorzitter van een herkeuringsraad blijkt¹⁶¹.

Het ligt voor de hand dat het Belgisch Staatsblad, het Bestuursmemoriaal van een provincie, het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen, en wellicht ook het Benelux Publikatieblad, «wettelijke en openbare documenten» zijn, waarop het Hof zich kan beroepen om te verklaren dat wetten, decreten, koninklijke besluiten, ministeriële besluiten, provincie-reglementen, verordeningen en richtlijnen van de Europese Gemeenschappen, beschikkingen van het Benelux Comité van Ministers bekendgemaakt en van kracht geworden zijn.

In zoverre daarin vermeldingen voorkomen inzake de opzegging van internationale verdragen of de ratificatie ervan, zijn ook het Belgisch Staatsblad en het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen dergelijke «documenten»¹⁶².

Herhaaldelijk is de vraag gesteld, of de feitenrechter al dan niet alleen bevoegd is om vast te stellen of een gemeentereglement regelmatig is bekendgemaakt.

Men weet dat, volgens artikel 102 van de Gemeentewet, de gemeentereglementen bekendgemaakt moeten worden «door omroeping en aanplakking; in plattelandsgemeenten geschiedt de bekendmaking na de kerkdienst».

Hoewel hetzelfde artikel bepaalt dat «van de bekendmaking en van de datum der bekendmaking van de reglementen en verordeningen moet blijken op de bij koninklijk besluit te bepalen wijze», werd daartoe tot op heden geen enkel regelmatig koninklijk besluit gepubliceerd.

Het Hof beslist bijgevolg sinds zeer vele jaren dat het bewijs van de regelmatige bekendmaking van de gemeentereglementen door alle omstandigheden mag worden geleverd¹⁶³. Betekent zulks dat enkel de feitenrechter — zonder enig toezicht door het Hof, behoudens natuurlijk het toezicht op de schending van de bewijskracht van een akte — zou kunnen beslissen of uit een bepaald stuk blijkt of niet dat het reglement regelmatig is bekendgemaakt, omdat het om een «feitelijke kwestie» zou gaan? Zeker niet: de bekendmaking of niet-bekendmaking van een wet of een koninklijk besluit is ook een «feit», maar het Hof moet zulks niettemin, in voorkomend geval, zelf vaststellen.

Het probleem is echter kieser wat de gemeentereglementen betreft, aangezien het bewijs van hun bekendmaking uit documenten of zelfs uit allerlei gegevens kan blijken. Dat is evenwel een ander probleem.

Het Hof kan uiteraard geen getuigenverhoor bevelen of houden om uit te maken of er een bekendmaking is geweest. Maar het kan beoordelen of het bewijs van de bekendmaking uit de voorgelegde stukken blijkt of niet. Dat is de houding die het thans aanneemt, waarbij het tevens voorzichtigheidshalve eist dat die stukken, in de mate van het mogelijke natuurlijk, eerst aan de feitenrechter werden voorgelegd¹⁶⁴.

De bekendmakingen in de bijlagen van het Staatsblad aangaande de handelsvennootschappen zijn onbetwistbaar «openbare en wettelijke akten», doch de rechtspraak van het Hof beschouwde ze niet als dusdanig om erop te steunen wanneer de bestreden beslissing de bewoordingen ervan niet weergaf of wanneer zij niet regelmatig bij het dossier waren gevoegd. Het is evident dat praktische moeilijkheden de reden tot die rechtspraak waren. Ik meen echter dat deze verantwoording haar bestaansreden verliest wanneer de datum der bekendmaking uit de vaststellingen van de bestreden beslissing of uit de door de partijen regelmatig overgelegde stukken blijkt.

Begrippen «stukken waarop het Hof vermag acht te slaan», «middelen waarin recht en feiten vermengd zijn», «middelen van zuiver recht»

26. a) «Stukken waarop het Hof vermag acht te slaan».

Ik zal mij steeds de opwerping herinneren die een niet lang tevoren benoemde raadsheer in het Hof tijdens een beraadslaging maakte: «Het Hof zou eens en voorgoed nauwkeurig moeten bepalen welke de stukken zijn waarop het vermag acht te slaan, des te meer daar die stukken verschillen naar gelang van de conclusies die ons worden voorgelegd door de procureur-generaal, de eerste advocaat-generaal en de advocaten-generaal».

Inderdaad, die stukken verschillen naar gelang van de gevallen, of beter, naar gelang van de aan het Hof voorgelegde voorzieningen en middelen, en het zal dan ook nooit mogelijk zijn — mijn uiteenzetting zal U daarvan ongetwijfeld overtuigd hebben — «eens en voorgoed» te preciseren op welke stukken het Hof vermag acht te slaan.

Twee vaststellingen dringen zich op: enerzijds, de wet preciseert welke de akten zijn waardoor aan het Hof een voorziening, de middelen tot staving ervan en de antwoorden op de ene en de andere kunnen worden voorgedragen; anderzijds, de feiten die bepalend zijn voor de oplossing die moet worden gegeven aan een geschil of een vervolging die aan de beslissing van de hoven en rechtbanken is onderworpen, kunnen slechts worden opgezocht, vastgesteld en vervolgens beoordeeld door de feitenrechter, en het Hof kan zulks slechts bij uitzondering doen in de gevallen en binnen de perken die ik hierboven reeds heb getracht te preciseren.

Om de verwarringen te voorkomen die ontstaan door haar onpreciesheid en die een willekeurige interpretatie begunstigen, zou het dus wijs, ja zelfs nodig zijn de uitdrukking «stukken waarop het Hof vermag acht te slaan» zo weinig mogelijk te gebruiken.

¹⁶⁴ Raadpl. Cass., 29 januari 1979, in zake J. en L. DUFLUO t/ de Stad Nieuwpoort.

¹⁵⁷ Raadpl. onder meer Cass., 18 juni 1941 (*Pas.*, 1941, I, 238); 11 januari 1960 (*ibid.*, 1960, I, 517); 20 juni 1966 (*ibid.*, 1966, I, 1335); 20 februari 1969 (*Arr. Cass.*, 1969, 583).

¹⁵⁸ Onder meer Cass., 22 juni 1959 (*Pas.*, 1959, I, 1078); 5 oktober 1959 (*ibid.*, 1960, I, 153); 30 juni 1961 (*ibid.*, 1961, I, 1203); 20 augustus 1964 (*ibid.*, 1964, I, 1186).

¹⁵⁹ Onder meer Cass., 15 oktober 1951 (*Pas.*, 1952, I, 77) en 9 maart 1953 (*ibid.*, 1953, I, 529).

¹⁶⁰ Cass., 13 januari 1958 (*Pas.*, 1958, I, 484).

¹⁶¹ Cass., 14 februari 1955 (*Pas.*, 1955, I, 631).

¹⁶² Raadpl. supra nr. 21, 3e alinea.

¹⁶³ Onder meer Cass., 3 november 1975, redenen, *Arr. Cass.*, 1976, 296.

Doorgaans is het eenvoudig de stukken aan te duiden waarop een arrest van het Hof steunt, wanneer het zulks mag doen. Het zou bijgevolg raadzaam zijn, in plaats van vaaglijk te zeggen dat een bepaald feit blijkt uit de «stukken waarop het Hof vermag acht te slaan», te preciseren uit welk welbepaald stuk dat feit blijkt.

Slechts wanneer het Hof een middel dient te onderzoeken dat steunt op een door de bestreden beslissing niet vastgesteld feit, en wanneer het exceptioneel het dossier mag inzien om daaruit eventueel het bestaan van genoemd feit af te leiden, kan dat middel verworpen worden op grond «dat het feit niet blijkt uit de beslissing en evenmin uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan».

Maar, aangezien de algemene regel is dat het Hof de stukken van het dossier niet nazoeekt en uitlegt om daaruit het bestaan van een feit af te leiden, zou het verkieslijk zijn dat het, om een middel te verwerpen wijl het rust op een feit of op feiten die door de bestreden beslissing niet zijn vastgesteld, de volgende formulering bezigt die beter strookt met de aan het Hof verleende opdracht: «Dat het Hof niet bevoegd is om het feit of de feiten na te zoeken waarvan sprake is in het middel en die door de bestreden beslissing niet worden vastgesteld.»

Kan men, zoals soms werd overwogen, de uitdrukking «stukken waarop het Hof vermag acht te slaan» vervangen door «procedurestukken» of «regelmatig overgelegde stukken»?

Natuurlijk niet. Stukken kunnen regelmatig tot de procedure behoren of regelmatig overgelegd zijn zonder dat het Hof ze niettemin kan interpreteren om daaruit af te leiden of een feit bestaat of niet. Omgekeerd kunnen bepaalde stukken die niet regelmatig werden overgelegd en die in werkelijkheid niet tot de procedure behoren in bepaalde gevallen door het Hof wettelijk ingeroepen worden tot staving van zijn beslissing: bedoeld zijn inzonderheid de «openbare en wettelijke» akten¹⁶⁵.

27. b) «*Middelen waarin recht en feiten vermengd zijn*», «*middelen van zuiver recht*».

Het begrip «middel waarin recht en feiten vermengd zijn» is zowel in Frankrijk als in België zeer oud¹⁶⁶.

In zeer talrijke arresten wordt beslist dat «het middel niet ontvankelijk is aangezien feiten en recht daarin vermengd zijn».

De vraag moet echter worden gesteld, of een dergelijke affirmatie — dat een middel dat recht en feiten vermengt niet ontvankelijk is — steeds juist is en of zij, in de gevallen waarin zij juist zou kunnen zijn, aan de vereiste wetenschappelijke striktheid voldoet.

Het lijkt me evident dat in zeer talrijke gevallen de middelen «waarin recht en feiten zijn vermengd», noodzakelijk ontvankelijk zijn; zulks geldt voor de middelen waarin wordt aangevoerd dat de rechter uit de door hem vastgestelde feiten een dergelijk gevolg naar recht niet wettig kon afleiden.

Dergelijke middelen voeren *én* feiten *én* een rechtsregel

aan die niet van elkaar losgemaakt kunnen worden en zij zijn niettemin noodzakelijk ontvankelijk¹⁶⁷.

Indien een middel heeft gesteund op door de feitenrechter niet vastgestelde feiten die — zoals de door ons hierboven herhaaldelijk aangevoerde regel oplegt — niet door het Hof zelf kunnen nagezocht en vastgesteld worden, en indien het middel uit die feiten afleidt dat de rechter een rechtsregel heeft geschonden, volstaat het tot verantwoording van de verwerping van het middel te zeggen dat dit steunt op feitelijke gegevens die door de bestreden beslissing niet werden vastgesteld en waarvan het nazoecken en de beoordeling buiten de machten van het Hof vallen.

Zoals men weet wordt in de rechtsleer, in sommige arresten, in conclusies en noten soms het begrip «*middel van zuiver recht*» gehanteerd, welk middel, ook al is het «nieuw», steeds ontvankelijk zal zijn. Hoef ik erop te wijzen, hoezeer dat begrip in de geesten verwarring kan stichten wanneer het wordt geplaatst naast het begrip van «niet-ontvankelijkheid van het *middel dat recht en feiten vermengt*»: zal men niet geneigd zijn om uit het feit dat een middel, zelfs nieuw zijnde, ontvankelijk is wanneer het «van zuiver recht is», af te leiden dat het middel wanneer het niet van «zuiver recht is» — en dus recht en feiten vermengt — ontvankelijk zal zijn wanneer het niet nieuw is? En toch beslist het Hof geregeld dat het middel «dat recht en feiten vermengt» niet ontvankelijk is!

Laten we er eveneens aan herinneren dat het begrip «middel van zuiver recht», zoals procureur-generaal P. Leclercq schreef, «vrij onprecies» is¹⁶⁸ en dat het, volgens hem en volgens eerste advocaat-generaal Mahaux¹⁶⁹, geen betrekking zou hebben op een «middel», doch gewoon een «juridisch argument» zou wezen, een andere kwalificatie die eveneens onnauwkeurig of op zijn minst onbevattelijk is¹⁷⁰.

Zou men niet kunnen aannemen, dat het «middel van zuiver recht» slechts een hetzij nieuwe of niet nieuwe juridische redenering is, voorgesteld tot staving van een middel dat niet nieuw is of van een nieuw middel dat toch ontvankelijk is omdat het een bepaling van openbare orde of een gewoon imperatieve bepaling betreft? Aldus, wanneer de feitenrechter een aansprakelijkheidsvordering, gebaseerd op artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek heeft verworpen, omdat, zoals de partijen trouwens hebben erkend, het aangevoerde gebrek van de zaak niet kon worden ontdekt, zou dan niet eenvoudig een nieuwe juridische redenering tot staving van het middel, afgeleid uit schending van die wetsbepaling, en dus «een middel van zuiver recht», zijn de «redenering» waarin zou worden aangevoerd dat de bewaarder van een dergelijke gebrekkige zaak niettemin tot vergoeding van de schade is gehouden omdat zijn aansprakelijkheid uit een onweerlegbaar vermoeden van het bestaan van schuld voortvloeit. Men zou natuurlijk ook kunnen aannemen dat die «juridische redenering» een middel vormt dat niet nieuw en dus ontvankelijk is, omdat de feitenrechter in zijn bestreden beslissing uitspraak had gedaan over het probleem door impliciet het onweerlegbaar vermoeden van schuld af te wijzen.

¹⁶⁵ Zie betreffende dit begrip supra nr. 25.

¹⁶⁶ Het is eveneens bekend in het Engelse recht — «mixed law and fact» — en het wordt o.m. gebruikt om de middelen te karakteriseren die tot staving van een voorziening voor de «Court of Appeal» kunnen worden aangevoerd.

¹⁶⁷ Raadpl. supra nrs. 17, 18 en 19.

¹⁶⁸ Noot bij Cass., 29 oktober 1931 (*Pas.*, 1931, I, 271).

¹⁶⁹ Conclusie bij het arrest van 24 september 1953 (*Pas.*, 1954, I, 36).

¹⁷⁰ Conclusie van het openbaar ministerie bij Cass., 19 januari 1978 (*Pas.*, 1978, I, 576).

Wij staan heden op de drempel van een gerechtelijk jaar tijdens hetwelk wij, onze harde maar begeesterende arbeid voortzettend, door de diepgaande wijzigingen in onze instellingen en in de mentaliteiten en bijgevolg door het ontstaan van belangrijke en zware problemen, nieuwe verantwoordelijkheden zullen moeten opnemen, nieuwe moeilijkheden het hoofd zullen moeten bieden.

Bij het hervatten van de normale opeenvolging van onze terechtzittingen roepen wij ons diegenen te binnen die ons onlangs zijn ontvallen en van wier geleerde en toegewijde medewerking, van wier warme en kostbare vriendschap wij voortaan verstoken zullen zijn.

Wij denken hier aan raadsheer Trousse en aan emeritus raadsheer Ligot.

Enkele dagen geleden maar vernamen wij het overlijden van onze dierbare mr. Fally, de briljante en uitmuntende advocaat bij het Hof van Cassatie met wie wij sedert lange jaren door gevoelens van diepe waardering en genegenheid verbonden waren.

Het Hof zal eerlang samenkomen om zijn nagedachtenis te eren en zijn voorbeeldig leven te overschouwen dat geheel gewijd was aan zijn gezin, aan de balie en aan het onderwijs van het recht.

RECHTSPRAAK

BENELUX-GERECHTSHOF

25 MEI 1979

President : de h. Wauters

Tweede vice-president : de h. Goerens

Rechters : de hh. Richard, de Vreese, Thiry, Wampach,
Moons, Ras en Haardt

Advocaat-generaal : de h. Dumon

**Beneluxrecht — Benelux-Gerechtshof — Bevoegdheid —
Vraag van uitleg over een eenvormige wet bij een overeenkomst die niet ten aanzien van de drie landen in werking is getreden.**

Nu de Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom nog niet tussen alle overeenkomstsluitende partijen in werking is getreden, zijn de bepalingen van die overeenkomst niet «rechtsregels, gemeen aan België, Luxemburg en Nederland», in de zin van art. 1, lid 2, van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof. Mitsdien zijn de bepalingen van de eenvormige wet betreffende de dwangsom, vervat in de bijlage van die overeenkomst, evenmin als zodanige regels aan te merken.

Het Benelux-Gerechtshof is derhalve niet bevoegd om over een vraag betreffende de genoemde eenvormige wet uitleg te verschaffen.

Merkenbureau van der Graaf
& Co B.V. t/ Agio
Sigarenfabrieken N.V.

Conclusie van de advocaat-generaal Dumon

I. Inleiding

Door een vonnis van 19 oktober 1978 heeft de vice-president van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, rechtsprekend in kort geding in de zaak rolnummer KG 78/500 van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Merkenbureau van der Graaf en Co B.V. tegen de naamloze vennootschap Agio Sigarenfabrieken N.V., al-

vorens verder te beslissen, het Benelux-Gerechtshof verzocht uitleg te geven aan het begrip «onmogelijkheid» voorkomend in artikel 611 d van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering op basis van de als volgt omstandiger geformuleerde vragen :

«A. Kan onder het begrip 'onmogelijkheid' voorkomend in artikel 611 d van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering mede begrepen zijn de 'putatieve' onmogelijkheid, welke zich voordoet indien de veroordeelde in de mening verkeert aan de hoofdveroordeling geheel en tijdig te hebben voldaan, en die mening na het verstrijken van de termijn waarbinnen aan de veroordeling moest zijn voldaan onjuist blijkt te zijn geweest ?

B. (Indien vraag A. bevestigend wordt beantwoord) Aan welke normen dient in geval van een beroep op 'putatieve' onmogelijkheid als bedoeld in de voorgaande vraag het handelen of nalaten van de veroordeelde te worden getoetst ?»

De partijen «Agio Sigarenfabrieken N.V.» en «Merkenbureau van der Graaf en Co B.V.» hebben een memorie ingediend.

De hh. ministers van Justitie hebben bij het Hof geen schriftelijke uiteenzetting van hun zienswijze omtrent een «geschilpunt» (zie verdrag van 31 maart 1965, art. 5-4 en reglement op de procesvoering, art. 3-2) ingediend.

Artikel 611 d van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is de rechtsregel van artikel 4, lid 1, van de eenvormige wet betreffende de dwangsom, opgenomen in de bijlage bij de Overeenkomst die op 26 november 1973 te 's-Gravenhage voor de Regeringen van het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, door de hh. ministers Van derpoorten, Schaus en van Agt werd ondertekend.

Deze Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom werd geratificeerd door het Koninkrijk der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg, maar nog niet door het Koninkrijk België.

Hoewel artikel 6-2 van de Overeenkomst bepaalt dat zij «in werking zal treden op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum van neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging» (thans is er meer dan twee maanden verlopen sinds deze tweede neerlegging) en

hoewel ook artikel 4 van de Overeenkomst bepaalt : «ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden de bepalingen van de overeenkomst en van de eenvormige wet aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de hoofdstukken III en IV van dat Verdrag ...», rijst de vraag, of bij ontstentenis van ratificatie (of «bekrachtiging») door België en/of van instemming door de wetgevende kamers van dit land, het Benelux-Gerechtshof thans reeds bevoegdheid heeft om kennis te nemen van vragen betreffende de uitleg van de bepalingen van de eenvormige wet betreffende de dwangsom die, overeenkomstig de bepalingen van artikel 1 van de op 26 november 1973 ondertekende Overeenkomst, in de Nederlandse en de Luxemburgse wetgeving werden opgenomen, genoemd verdrag overigens door deze beide landen maar nog niet door België geratificeerd zijnde.

II. Het bestaande probleem van bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof

1° De ratificatie door twee Lid-Staten en de verklaringen dienaangaande door de Regeringen o.m. voor de Raadgevende Interparlementaire Benelux-Raad

Tot nog toe werd dus de Benelux-Overeenkomst houdend eenvormige wet betreffende de dwangsom — ondertekend te 's-Gravenhage op 26 november 1973 — alleen door het Koninkrijk der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg, en niet door het Koninkrijk België geratificeerd.

Artikel 6-2 van de Overeenkomst bepaalt evenwel, dat zij in werking treedt op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum van neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging. De Overeenkomst is dus thans in werking getreden wat Nederland en Luxemburg betreft.

Het valt bezwaarlijk te betwisten, dat de auteurs van deze «Overeenkomst» — ik zal mij nu erbij bepalen ze aldus te citeren — en o.m. de ministers van de drie landen, dus ook die van België, bij het opstellen van het document en het ondertekenen ervan alsmede van de gemeenschappelijke memorie van toelichting, de bedoeling hebben gehad dat de overeenkomst in werking zou treden reeds na de ratificatie door slechts twee Lid-Staten, en dat aldus het Benelux-Gerechtshof vanaf deze twee ratificaties bevoegdheid zou hebben om de rechtsregels die zij inhoudt te interpreteren.

Men moet ook opmerken dat het in dezelfde geest is dat de overeenkomst, wanneer zij in de vorm van ontwerp aan de Interparlementaire Benelux-Raad werd voorgelegd, onderzocht en besproken werd.

Hierna worden nopens dit probleem passages aangehaald uit de gemeenschappelijke memorie van toelichting, uit verklaringen in de Raadgevende Interparlementaire Benelux-Raad afgelegd, uit verslagen van de drie Regeringen aan deze Raad, en uit de memorie van toelichting bij het Belgisch wetsontwerp houdend goedkeuring van de Overeenkomst.

a) De gemeenschappelijke memorie van toelichting van de Overeenkomst overweegt dienaangaande : «De drie Regeringen hebben dit voorstel («de Benelux-Overeenkomst,

na neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging, reeds in werking te doen treden, *tussen de twee landen die tot ratificatie waren overgegaan*») bestudeerd en op de 2de juni 1973 tijdens de vergadering van de Interparlementaire Benelux-Raad medegedeeld, dat, waar het voor het in werking treden van de Benelux-Overeenkomsten die worden gesloten ter uitvoering van het Unieverdrag of rechtstreeks met dat Verdrag verband houden, niet kan worden afgeweken van de regel van eenstemmigheid tussen de drie partners, het systeem van inwerkingtreding na twee bekrachtigingen in beginsel aanvaardbaar is voor overeenkomsten, welke buiten het terrein van de Economische Unie liggen, en met name voor Benelux-Overeenkomsten strekkende tot eenmaking van het recht» (Commentaar bij artikel 6 van de Overeenkomst).

b) Men leest nog in dezelfde gemeenschappelijke memorie : «De aandacht zij erop gevestigd dat het Gerechtshof bevoegd zal zijn zodra de Overeenkomst in werking zal zijn getreden, d.w.z. na de neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging (art. 6, lid 2). Van dat ogenblik af zal het Hof dus kennis kunnen nemen van vragen van uitleg betreffende de Overeenkomst of de eenvormige wet, die zijn gerezen in een van de twee landen waar de Overeenkomst van kracht zal zijn : ten aanzien van in het derde land gerezen vragen zal het Hof slechts bevoegd zijn nadat de Overeenkomst door dat land zal zijn geratificeerd (art. 6, lid 3).

«Men kan zich afvragen of het voordeel van het bevoegd verklaren van het Benelux-Gerechtshof — te weten het bevorderen van de eenheid van uitleg — wel opweegt tegen het daaraan inherente bezwaar dat rechtsgedingen kostbaarder en langduriger worden.

«De Regeringen zijn evenwel van oordeel dat aan het belang van eenheid van uitleg zoveel waarde moet worden gehecht, dat het wenselijk is het Hof bevoegdheid te verlenen ten aanzien van de door de Overeenkomst en de eenvormige wet bestreken rechtsregels. Naar hun oordeel behoort het Benelux-Gerechtshof, *zelfs voordat de Overeenkomst door het derde land is geratificeerd, bevoegd te zijn* om vragen van uitleg te beantwoorden, ten einde te voorkomen dat zich een bepaalde jurisprudentie zou ontwikkelen zonder dat het Hof daarbij een rol heeft kunnen spelen. Daarnaast zou het de taak van de nationale rechter onnodig verzwaren, indien het van kracht zijn van een rechtsregel in de drie Benelux-landen als voorwaarde voor de competentie van het Benelux-Hof wordt gesteld. De nationale rechter zou dan, voordat hij een vraag van uitleg aan het Hof zou kunnen voorleggen, moeten nagaan of de rechtsregel waarvan hij uitleg verlangt, ook in de beide andere landen geldend recht is, hetgeen een onderzoek van het interne recht van die beide landen zou inhouden.»

Hier zij opgemerkt, dat de beschouwing, dat «de taak van de nationale rechter onnodig zou (worden verzwared) indien het van kracht zijn van een rechtsregel in de drie landen als voorwaarde voor de competentie van het Benelux-Gerechtshof wordt gesteld» m.i. geenszins verantwoord is. De nationale rechtscolleges zijn het gewend na te gaan of de voorwaarden gesteld voor de ratificatie, in verband met het in werking treden van een Overeenkomst, al dan niet vervuld zijn. Verder hoeven zij niet bovendien te onderzoeken, of de regels die de Overeenkomst inhoudt reeds deel uitmaken van het positief recht in de andere landen of niet. Wat de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof betreft volstaat de ratificatie door de drie Staten.

c) Op de vergadering van 27 maart 1971 van de Raadgevende Interparlementaire Benelux-raad werd door de rapporteur, de h. Geelkerken (Nederland), overwogen : «Zoals reeds is opgemerkt, zijn er verschillende verdragen goedgekeurd die ook de Benelux-raad gepasseerd zijn, doch die niet in werking zijn getreden omdat, achteraf, een van de landen bezwaren had. Ik geloof dat het te betreuren is dat, wanneer én de Regeringen én de juridische commissie én deze Raad zich inspannen om tot een volledig akkoord te komen, zulk een akkoord daarna zonder enig effect blijft doordat een getroffen regeling niet in werking treedt. Is het nu niet mogelijk tot een akkoord te komen in dier voege dat, zodra de akten van bekrachtiging van twee landen zijn gedeponneerd, het Verdrag in werking treedt, althans *in deze twee landen...* ? » (N. 85 en 86 Handelingen Benelux-raad — Raadgevende interparlementaire Benelux-raad — Stenografisch verslag van de vergaderingen — Zitting 1971 — Vergaderingen van 26 en 27 maart 1971 — p. 86).

Men begrijpt natuurlijk de bezorgdheid van de rapporteur maar het ligt toch voor de hand dat akkoorden tussen drie Ministers, zelfs na gunstige adviezen van juridische commissies en van de Interparlementaire Raad en zelfs na de ondertekening van de overeenkomst, de betrokken Staten internationaal nog niet binden en in ieder geval het positief recht van deze Staten niet kunnen wijzigen of aanvullen.

d) Bij de bespreking, op 16 juni 1972, van de Overeenkomst door de Interparlementaire Raad, constateerde minister Schaus (Luxemburg) andermaal dat «de regeling wordt aangenomen, waarbij bepaalde Benelux-Overeenkomsten ... na twee bekrachtigingen van kracht worden *tussen de twee landen* die ze hebben goedgekeurd» (N. 90 — Handelingen Benelux-raad — Stenografisch verslag — zitting 1972, p. 12-13).

e) In het zestiende gezamenlijk verslag van de Regeringen van België, Nederland en Luxemburg aan de Raadgevende Interparlementaire Benelux-raad staat te lezen :

«Het tweede door de Raad op 4 februari 1972 behandelde bijzondere vraagstuk betrof de mogelijkheid om *Benelux-overeenkomsten in werking te doen treden na ratificatie door twee van de drie landen*. Het betreft hier Benelux-overeenkomsten, welke door de drie Regeringen zouden worden ondertekend, doch die tussen twee partnerlanden in werking zouden treden, zodra deze hen hebben bekrachtigd en ten aanzien van de derde partner van kracht zouden worden zodra ook dat land tot ratificatie is overgegaan.

(...)

Bij de thans overwogen formule van inwerkingtreding gaat het om overeenkomsten, die ondertekend zijn door de drie Regeringen, daar elk van hen van mening is, dat invoering in haar land van de ontworpen regeling gewenst moet worden geacht en derhalve voornemens is de Overeenkomst aan haar Parlement ter goedkeuring voor te leggen. Mochten zich echter onverhoopt in een der landen moeilijkheden voordoen bij de goedkeuringsprocedure, waardoor de Overeenkomst aldaar niet of met aanzienlijke vertraging in werking zou treden, dan zou zulks niet verhinderen, dat de beide andere partnerlanden besluiten de Overeenkomst tussen hen beide wel van kracht te doen worden. Zou een van die beide partnerlanden, welks Parlement de Overeenkomst heeft goedgekeurd, bij nader inzien van mening zijn, dat het niettemin gewenst is de Over-

eenkomst slechts in werking te doen treden indien de drie partners haar hebben bekrachtigd, dan staat het de Regering van dat land vrij de deponering van haar akte van bekrachtiging uit te stellen totdat dienomtrent zekerheid bestaat.

(...)

Voordelen zouden zijn : 1° een spoedige afhandeling van overeenkomsten die slechts voor twee van de landen van overwegend belang zijn, daar zij niet behoeven te wachten op de instemming van de derde partner en 2° de mogelijkheid om pijnlijke situaties te vermijden die zouden kunnen ontstaan als gevolg van het feit dat de derde partner in de loop van de goedkeuringsprocedure moeilijkheden of vertraging ondervindt en aldus de inwerkingtreding van de Overeenkomst verhindert of vertraagt. Tegen de voorgestelde regeling zou zijn aan te voeren, dat de regel van eenstemmigheid tussen de drie partners zelfs dient te gelden voor overeenkomsten die geen verband houden met de Economische Unie, in verband met het fundamentele en institutionele karakter van Benelux.

Bij gelegenheid van hun op 16 juni 1972 gehouden vergadering hebben de ministers van Justitie nogmaals hun aandacht gewijd aan dit probleem en bij de projectering van het nieuwe systeem op enkele concrete gevallen een aantal nadere argumenten in overweging genomen, welke kunnen worden aangevoerd ten gunste van het stelsel van inwerkingtreding na twee bekrachtigingen, ten einde deze te kunnen toevoegen aan het bij de Regeringen in behandeling zijnde dossier over dit vraagstuk, nl. :

1° Dit stelsel verdient stellig de voorkeur wanneer het onderwerpen van burgerlijk recht betreft, die met Benelux niet in een zodanig verband staan, dat inwerkingtreding in twee van de landen, eer het tot bekrachtiging door het derde land komt, economische, sociale of juridische bezwaren oplevert.

2° Een aantal overeenkomsten bevat bepalingen die bestemd zijn om voor de praktijk belangrijke gedeelten van de huidige nationale wetboeken in de drie landen te vervangen. Deze bepalingen dienen veelal op verschillende wijze in de nationale wetgevingen te worden ingepast. Het ligt dan ook voor de hand dat het wetgevende werk, dat nodig is voor de aanpassing van de nationale wetboeken aan die overeenkomsten, in het ene land aanzienlijk meer tijd kan vergen dan in het andere land.

3° In zekere partnerlanden kan — in tegenstelling tot een ander partnerland — de behoefte bestaan aan invoering op korte termijn van bepaalde regelingen, ofwel omdat de bestaande nationale bepalingen daaromtrent sterk verouderd zijn, ofwel omdat die regelingen opvullen wat thans als een hinderlijke leemte in de nationale wetgeving wordt gevoeld. Daarenboven komt het voor dat een Benelux-Overeenkomst beoogt het interne recht aan te passen aan een multilateraal verdrag, voor welke aanpassing in twee landen soms meer redenen voor spoed bestaan dan in het derde land.

4° Aangezien het de drie Beneluxlanden vaak slechts ten koste van grote inspanning, gedurende vele jaren volgehouden, en niet zonder wederzijdse concessies is gelukt om ten aanzien van bepaalde onderwerpen tot eenstemmigheid te komen, mag niet het risico worden gelopen dat de desbetreffende overeenkomsten niet of met grote vertraging in werking zullen treden, alléén omdat in één van de drie landen tijdens de goedkeuringsprocedure moeilijkheden rijzen. Voor de voortgang van het werk aan de natio-

nale wetgevingen is het alsdan van groot belang dat zo spoedig mogelijk komt vast te staan of bepaalde overeenkomsten inderdaad van kracht worden, althans tussen twee van de drie landen. Zou immers blijken, dat zij niet in werking zullen treden, dan dient het mogelijk te zijn de ter uitvoering daarvan gemaakte nationale ontwerp-bepalingen, die het gevolg zijn van concessies in Beneluxverband, tijdig opnieuw te bezien.

Indien de drie Regeringen er in beginsel toe zouden besluiten de mogelijkheid te openen om het stelsel van inwerkingtreding van overeenkomsten na twee bekrachtigingen toe te passen op Benelux-Overeenkomsten inzake de eenmaking van het recht, zullen zij onderzoeken ten aanzien van welke van de thans voor ondertekening gereed liggende overeenkomsten dit stelsel in concreto dient te worden gehanteerd. Over de resultaten van dit gezamenlijk beraad zal Uw Raad zodra mogelijk worden geïnformeerd.»

(N. 132-1 — Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad — 31 augustus 1972 — p. 4, 5 en 6).

f) Op 2 juni 1973 verklaarde de h. Vanderpoorten, Belgisch minister van Justitie, voor de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad: «Ik heb het genoegen U mede te delen dat de drie regeringen ertoe hebben besloten, de mogelijkheid te openen om juridische Benelux-overeenkomsten *na ratificatie door twee van de drie landen* in werking te doen treden.

Die beslissing geldt niet alleen ten aanzien van de thans in bespreking zijnde overeenkomsten inzake nakoming van verbintenissen en agentuurovereenkomst, maar ook ten aanzien van de ontwerp-overeenkomsten inzake koop en ruil, dwangsom en boetebeding, waarover uw Raad al een gunstig advies heeft uitgebracht, met dit voorbehoud, dat de beslissing van de regeringen over die inwerkingtreding na twee ratificaties dient te worden afgewacht.» (N. 92 en 93 — Handelingen Beneluxraad — Stenografisch verslag van de Vergaderingen — Zitting 1973 — p. 120).

g) In de memorie van toelichting bij het Belgisch wetsontwerp houdend goedkeuring van de Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom, leest men: «de voordelen van het in werking treden na neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging zijn uiteengezet in het zestiende gezamenlijk Verslag van de Regeringen aan de Interparlementaire Raad aangaande de samenwerking der drie landen op het gebied van de eenmaking van het recht. Deze voordelen moeten voor de regeling inzake de dwangsom van groot belang worden geacht» (Stukken, zitting 1977-1978 — 353 Nr. 1 — Kamer van Volksvertegenwoordigers — p. 7).

Hier zij opgemerkt dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers het ontwerp op 8 juni 1978 wel heeft aangenomen, maar dat de Senaat zich daarover nog niet heeft uitgesproken (het ontwerp werd op 28 juli 1978 aan de Commissie van Justitie overgezonden — zie Senaat — Parlementaire handelingen, 28 juli 1978, p. 793).

Besluit nopens dit eerste punt

Het Koninkrijk der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg zijn wederzijds internationaal gebonden door de Overeenkomst getekend op 26 november 1973, ingevolge hun ratificatie daarvan.

De bepalingen van de Overeenkomst en i.h.b. van de bijlage ervan, houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom, werden door deze twee landen en i.h.b. — dit is

thans een element van ons probleem — in hun positief recht opgenomen. Nederland heeft de bepalingen van de eenvormige wet, en o.m. artikel 4, lid 1, ervan opgenomen in artikel 611, d, lid 1, van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Nu de bepalingen van bedoelde Overeenkomst in de Nederlandse wetgeving zijn opgenomen, mogen of moeten de hoven en rechtbanken in Nederland ze toepassen.

Noch nationale wetsbepalingen noch internationale verdragen, overeenkomsten of protocollen verzetten zich ertegen, dat niettegenstaande de afwezigheid van ratificatie door België en van goedkeuring door de Belgische Wetgevende Macht van de Overeenkomst van 26 november 1973, Nederland en Luxemburg internationaal gebonden zijn, ingevolge hun ratificatie van deze Overeenkomst, en dat, nadat zal zijn voldaan aan de regels gesteld door de nationale bepalingen van het Nederlandse en Luxemburgse staatsrecht, de bepalingen van de eenvormige wet in het positief recht dat door de hoven en rechtbanken dier landen wordt toegepast, uitwerking hebben.

België echter is niet internationaal gebonden en de bepalingen van de eenvormige wet werden tot nog toe in het positief recht dat door de Belgische hoven en rechtbanken toegepast dient te worden, niet opgenomen.

Maar dit is niet ons eigenlijk probleem.

2° De bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof rekening houdend met het feit dat de Overeenkomst slechts door twee Lid-Statens werd geratificeerd en rekening houdend met de verklaringen hierboven onder 1° vermeld

Ons bijzonder probleem in de onderhavige zaak is dus of de bepalingen van de Overeenkomst van 26 november 1973 i.h.b. van die van de eenvormige wet, vervat in de bijlage van deze Overeenkomst, thans reeds, niettegenstaande de afwezigheid van ratificatie door België en eventueel van goedkeuring door de Belgische Wetgevende Macht, «gemeenschappelijke rechtsregels» uitmaken die, op grond van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling en het statuut van het Benelux-Gerechtshof, kunnen worden geïnterpreteerd.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden dient op de volgende vaststellingen en beschouwingen gelet te worden:

a) De opdrachten en bevoegdheden van het Benelux-Gerechtshof werden bepaald door een Verdrag dat de drie Benelux-landen bindt, dat hun gemeen is, dat door de nationale bevoegde overheden van deze drie landen werd geratificeerd en goedgekeurd en waarvan de bepalingen alleen dan gewijzigd of aangevuld kunnen worden, wanneer dit beslist wordt door een Verdrag, een Overeenkomst, een Protocol, (eventueel door drie nationale eenvormige wetten) die de drie landen binden (of die door de bevoegde overheden van de drie landen werden aangenomen).

Daartoe kan niet volstaan de enkele *ondertekening* van een Overeenkomst, Verdrag of Protocol, dat bepalingen inhoudt waardoor wijzigingen of aanvullingen in of aan het Verdrag van 31 maart 1965 worden aangebracht.

Daartoe kunnen evenmin volstaan verklaringen van ministers, zelfs gezamenlijke verklaringen van een minister van elk van de drie landen, of moties of resoluties van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie of van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

b) Uit de bepalingen van het Verdrag van 31 maart 1965 dient afgeleid te worden, dat de «gemeenschappelijke rechtsregels» welke het bedoelt rechtsregels zijn die aan *de drie landen* gemeen zijn. Regels die slechts twee Benelux-landen gemeen zouden hebben kunnen waarschijnlijk niet als gemeenschappelijke rechtsregels in de zin van dit Verdrag aangemerkt worden.

Artikel 1 van het Verdrag van 31 maart 1965 bepaalt : Het Benelux-Gerechtshof «heeft tot taak de gelijkheid («l'uniformité») te bevorderen van rechtsregels *gemeen aan België, Luxemburg en Nederland* welke zijn aangewezen hetzij bij Verdrag hetzij bij een beschikking van ... het Comité van Ministers...».

Kan men aannemen dat een Verdrag dat of een Overeenkomst die door slechts twee Benelux-landen geratificeerd werd, de hoedanigheid van «gemeenschappelijke rechtsregels» kan doen verkrijgen aan regels door die overeenkomst of dit Verdrag in het leven geroepen, met de daarmee gepaard gaande bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof ?

c) Het Benelux-Gerechtshof is samengesteld uit magistraten van de drie landen, omdat het zich moet uitspreken over de interpretatie van rechtsregels die deze drie landen gemeen zijn.

«Tijdens de discussies in de Interparlementaire Raad hebben sommige leden van de Raad zich afgevraagd of de taak van het Beneluxhof niet opgedragen had kunnen worden aan het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen. De regeringen ... (voerden) tegen dit denkbeeld onderstaande bezwaren aan :

De kern van de taak van het Hof der Europese Gemeenschappen ...

Voorts zijn de regeringen van mening dat het minder gewenst zou zijn om niet tot de Benelux-landen behorende rechters te belasten met het bevorderen van rechtseenheid in het Beneluxgebied. Met alle waardering die zij hebben voor de bekwaamheid en toewijding van buitenlandse rechters menen de regeringen toch, dat de toenadering tussen het recht der Benelux-landen moet worden toevertrouwd aan rechters die gewend zijn dit recht te hanteren. Een en ander houdt in, dat indien men al zou overwegen de taak van het Beneluxhof aan het Hof van de Europese Gemeenschappen op te dragen, met deze taak slechts belast zouden kunnen worden de uit de Benelux-landen afkomstige leden van dat Hof. Deze leden zijn slechts drie in getal en men kan bezwaarlijk een college van drie leden belasten met de gehele verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de rechtspraak in de drie landen.

Tenslotte — en volgens de regeringen is dit argument op zichzelf al voldoende om de voorgestelde oplossing af te wijzen — zou deze rechtspraak slechts aan het Hof der Europese Gemeenschappen kunnen worden opgedragen op grond van een verdrag tussen alle lid-staten van die Gemeenschappen. De regeringen zijn van oordeel dat er weinig kans bestaat dat een dergelijk voorstel de instemming van alle leden der Gemeenschappen zou kunnen verwerven ; in elk geval zouden langdurige onderhandelingen gevoerd moeten worden, waarmede veel tijd zou zijn gemoeid.» (Memorie van toelichting bij het Verdrag betreffende de instelling van het statuut van een Benelux-Gerechtshof — samenstelling van het Hof — a)).

Men zal zich afvragen of deze beschouwingen ook niet gelden, mutatis mutandis, wat ons probleem betreft. Zo rechtsregels die slechts aan Nederland en Luxemburg ge-

meen zijn door het Benelux-Gerechtshof zouden kunnen worden geïnterpreteerd, zouden Belgische rechters aan deze interpretatie deelnemen, hoewel zij dienaangaande ook als «buitenlandse rechters» zouden kunnen worden beschouwd.

Deze opwerping zou nochtans van zeer weinig gewicht zijn daar de rechters van de Staat die één overeenkomst niet heeft geratificeerd bezwaarlijk als «buitenlandse rechters» zouden aan te merken vallen aangezien talrijke andere regels ook aan deze Staat gemeen zijn, en de hoedanigheid hebben van gemeenschappelijke rechtsregels waarvoor het Benelux-Gerechtshof bevoegd is.

Maar de uiterst ernstige vraag zal rijzen, of de argumenten die in de memorie van toelichting van het Verdrag van 31 maart 1965 naar voren werden gebracht i.v.m. de noodzakelijke wijziging van het Verdrag van Rome alvorens bevoegdheid aan het Europees Hof te verlenen, ook niet gelden betreffende het Verdrag van 31 maart 1965, in zoverre men aan het Benelux-Gerechtshof bevoegdheid zou wensen te verlenen om rechtsregels te interpreteren die slechts aan twee Benelux-landen gemeen zijn.

3° De regels van het Staats- en het internationaal recht betreffende het bindend karakter en de wijziging van een Internationale Overeenkomst of een internationaal Verdrag

De *ondertekening*, door een gevolmachtigde van het Staatshoofd of door een Regering, van een internationale overeenkomst, i.h.b. van een Overeenkomst zoals de Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom is niet voldoende om de aldus bij deze ondertekening vertegenwoordigde Staat internationaal te verbinden en, althans volgens het Belgisch Staatsrecht, om de regels die in deze Overeenkomst zijn vastgelegd, tot regels van het positief recht van deze Staat te maken ; immers, wat dat laatste punt betreft is goedkeuring door de Wetgevende Macht vereist.

Verklaringen, afgelegd door ministers voor de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, of neergelegd in gemeenschappelijke memories van toelichting of zelfs in memories bestemd voor hun wetgevende kamers kunnen evenmin deze twee gevolgen hebben.

Zolang de Overeenkomst door België niet geratificeerd en door de Belgische Wetgevende Macht niet goedgekeurd is, blijft zij aan België — extern en intern — juridisch vreemd.

Het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling en het statuut van het Benelux-Gerechtshof is gemeen aan de drie Lid-Staten. Het werd geratificeerd door deze drie Staten en goedgekeurd door hun Wetgevende Machten.

Dit Verdrag bepaalt de bevoegdheid van het Hof : «de gelijkheid te bevorderen bij de toepassing van rechtsregels, *gemeen aan België, Luxemburg en Nederland*» en deze *gemeenschappelijke rechtsregels* te interpreteren.

Het staat thans aan het Hof niet toe rechtsregels te interpreteren die aan slechts twee Lid-Staten gemeen zouden zijn.

Een dergelijke bevoegdheid veronderstelt een wijziging van het instellingsverdrag. Tot zulke wijziging is vereist de daadwerkelijke juridische medewerking van de nationale overheden van de drie Staten die daartoe bevoegd zijn en die de daartoe vereiste formaliteiten vervullen : ratificaties

om de drie Staten internationaal te binden, goedkeuring door de drie Wetgevende Machten om aan bedoelde wijziging interne werking te doen verkrijgen.

Aan deze twee vereisten werd tot nog toe niet voldaan, zodat het Benelux-Gerechtshof thans zonder bevoegdheid is om rechtsregels te interpreteren die tot stand zijn gekomen ingevolge een Overeenkomst welke door slechts twee Lid-Staten werd geratificeerd en die, wat de interne en externe juridische gevolgen betreft, aan België vreemd zijn.

Derhalve, in strijd met hetgeen de N.V. Agio Sigarenfabriek in haar «nadere memorie» lijkt te menen, kan louter uit het feit dat in de gezamenlijke memorie van toelichting van de Overeenkomst betreffende de dwangsom de drie ministers, dus ook die van België, verklaren dat «naar hun oordeel het Benelux-Gerechtshof, zelfs voordat de Overeenkomst door het derde land is geratificeerd (behoort) bevoegd te zijn om vragen van uitleg (betreffende rechtsregels van deze Overeenkomst) te beantwoorden...», niet afgeleid worden dat de bevoegdheden van het Hof nu reeds uitgebreid of gewijzigd werden of, met andere woorden, dat het Verdrag van 31 maart 1965 gewijzigd werd.

4° De wens het Benelux-Gerechtshof bevoegd te maken na twee ratificaties was wellicht verantwoord ... maar de door de Regering gekozen techniek om dit doel te bereiken was niet de goede

Men begrijpt zeer goed dat in de nationale Ministeries van Justitie, in de juridische commissie en in de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad de wens uitgedrukt werd dat een ondertekend verdrag, overeenkomst of protocol, i.h.b. betreffende de eenmaking van het recht, uitwerking zou kunnen hebben tussen twee Lid-Staten, en ook in de positieve rechten van deze Staten niettegenstaande de afwezigheid van ratificatie door de derde Lid-Staat.

Maar deze wens, zelfs aldus uitgedrukt, is niet voldoende opdat het Benelux-Gerechtshof — instelling van de drie Lid-Staten — daarom bevoegdheid ontvangen zou hebben om rechtsregels te interpreteren die aan slechts twee Lid-Staten gemeen zijn.

De vraag dient overigens te worden gesteld, of er aan de juridische vereisten van nationaal staatsrecht en van internationaal recht om een internationaal verdrag te kunnen wijzigen, gedacht werd (zie hierboven 3°).

De passende juridische techniek zou m.i. bestaan hebben in het opstellen, het ondertekenen, de ratificatie door de drie nationale bevoegde overheden en de goedkeuring door de drie nationale Wetgevende Machten van een protocol waarbij in het Verdrag van 31 maart 1965 een nieuwe bepaling zou zijn ingevoegd, naar luid waarvan het Benelux-Gerechtshof ook bevoegdheid heeft om rechtsregels inzake eenmaking van het recht te interpreteren die aan slechts twee Lid-Staten gemeen zijn omdat de derde Staat het verdrag, de overeenkomst of het protocol dat of die ze inhoudt nog niet geratificeerd heeft.

Als er een dergelijk protocol had bestaan en van kracht geweest was, dan zou het Benelux-Gerechtshof de bevoegdheid gehad hebben om de rechtsregels van de Benelux-Overeenkomst betreffende de dwangsom te interpreteren.

Wij zouden dan vandaag niet geconfronteerd zijn met een probleem van de bevoegdheid dat ons m.i. verplicht — en ik vind dit ten zeerste jammer — aan Nederlandse of Luxemburgse rechters die ons raadplegen te antwoorden

dat wij hun interpretatievragen niet vermogen te beantwoorden.

Deze betreurenswaardige toestand is aan de administratieve en executieve nationale overheden te wijten en het Hof is machteloos om hem te verhelpen.

III. Besluit

België ratificeert een internationale overeenkomst, waarvoor parlementaire goedkeuring is vereist wil zij interne werking verkrijgen, doorgaans pas nadat deze goedkeuring werkelijkheid geworden is.

De goedkeuring van de Benelux-Overeenkomst van 26 november 1973 door de Belgische Wetgevende Macht zal waarschijnlijk niet in een zeer nabije toekomst plaatshebben.

In de conclusie die ik op 23 januari 1979 voor de Kamer van procesvoering van het Hof genomen heb schreef ik o.m. :

«De Belgische Uitvoerende Macht zal wellicht wensen te onderzoeken, of het niet aangewezen zou zijn dat bedoelde Overeenkomst reeds vóór de goedkeuring door de Wetgevende Macht, en in een zeer nabije toekomst geratificeerd zou worden en de h. minister van Justitie, samen met de twee andere hh. ministers van Justitie en de partijen in onderhavige zaak zullen hun zienswijze bekend willen maken nopens het punt of een ratificatie door België zou volstaan om ten deze het Benelux-Gerechtshof bevoegd te maken. In deze gedachtengang dient onderzocht te worden, of de bevoegdheid van het Hof om regels te interpreteren die door een verdrag of een overeenkomst, geratificeerd door de drie Staten, als gemeenschappelijke rechtsregels werden aangewezen, afhankelijk kan worden gesteld van het al dan niet opnemen van deze regels, door een nationale beslissing, in de positieve rechten van één of twee van de drie Benelux-Staten.»

De hh. ministers van Justitie hebben ons daaromtrent niets kenbaar gemaakt ... de «partijen» evenmin.

Wij moeten bijgevolg zelf en alleen, voorlopig althans, over dit punt concluderen.

De ratificatie zou, principieel, kunnen volstaan om ons probleem op te lossen en derhalve om ons Hof bevoegd te maken tot het geven van een uitspraak over de gestelde interpretatievragen.

Maar ... onze Uitvoerende Macht zal uiterst waarschijnlijk thans tot deze ratificatie niet overgaan want in de bepalingen van artikel 1 van de Benelux-Overeenkomst betreffende de dwangsom verbinden de Lid-Staten zich ertoe de eenvormige wet betreffende de dwangsom — bijlage van de Overeenkomst — in hun wetgeving op te nemen met ingang van de datum van inwerkingtreding van de Overeenkomst. Ingevolge artikel 6-3 van deze Overeenkomst heeft de inwerkingtreding ten aanzien van België — de derde Staat die zou ratificeren — plaats op de eerste dag van de tweede maand volgend op de datum van neerlegging van de akte van ratificatie.

Welnu, wegens de huidige politieke toestand in België is het hoogst onwaarschijnlijk dat de Overeenkomst door de Wetgevende Kamer in de eerstkomende twee maanden goedgekeurd zal kunnen worden.

Erop aandringen dat België toch reeds ratificeert, zou erop neerkomen dit land ertoe aan te zetten zijn internationale verbintenissen niet na te leven : opneming van de

eenvormige wet in zijn wetgeving in een bepaalde en korte termijn.

Een magistraat mag zich een dergelijk aandringen niet permitteren !

Ons Hof is derhalve thans zonder bevoegdheid om de interpretatievragen door de vice-president van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam gesteld te beantwoorden.

De bepalingen van artikel 1 van het Verdrag van 31 maart 1965 sluiten deze bevoegdheid uit. De regels waarvan een interpretatie wordt gevraagd zijn niet gemeen aan de drie Benelux-landen en de Overeenkomst betreffende de dwangsom die tot nog toe alleen Nederland en Luxemburg verbindt heeft het Verdrag van 31 maart 1965 niet kunnen wijzigen.

Arrest

Gezien de brief van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam van 19 oktober 1978 met het daarbij gevoegde afschrift van het in kort geding gewezen vonnis van 19 oktober 1978 in de zaak van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Merkenbureau van der Graaf & Co B.V., gevestigd en kantoorhoudende te Amsterdam, tegen de naamloze vennootschap Agio Sigarenfabrieken N.V., gevestigd en kantoorhoudende te Duizel (gemeente Eersel), waarbij, overeenkomstig artikel 6 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, vragen van uitleg worden gesteld van het begrip «onmogelijkheid» voorkomend in artikel 611 d van het Nederlands Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zijnde de rechtsregel van artikel 4, lid 1, van de eenvormige wet betreffende de dwangsom, opgenomen in de bijlage bij de Overeenkomst op 26 november 1973 te 's-Gravenhage door de Regeringen van het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden ondertekend ;

Ten aanzien van het verloop van het geding

Overwegende dat het Hof overeenkomstig artikel 6, lid 5, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof aan de ministers van Justitie van België, van Nederland en van Luxemburg een door de griffier eensluidend gewaarmerkt afschrift van het vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam heeft toegezonden ;

Overwegende dat het Hof de partijen in de gelegenheid heeft gesteld schriftelijk opmerkingen te maken over de door de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam gestelde vragen, waarvan door de partijen gebruik is gemaakt ;

Overwegende dat de advocaat-generaal Dumon bij een schrijven van 23 januari 1979, gericht tot de Kamer voor de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof, de vraag heeft opgeworpen van de al dan niet bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof en heeft verzocht dat de ministers van Justitie en de partijen in de mogelijkheid zouden worden gesteld hun zienswijze over het opgeworpen probleem kenbaar te maken ;

Overwegende dat de Kamer voor de procesvoering, bij beschikking van 29 januari 1979, de gevraagde mededeling aan de ministers en de partijen heeft bevolen ;

Overwegende dat de partijen zich met betrekking tot de vraag naar de bevoegdheid van het Hof aan het oordeel van

dit Hof refereren en dat de ministers geen gebruik hebben gemaakt van de gelegenheid een schriftelijke uiteenzetting omtrent hun zienswijze in te dienen ;

Overwegende dat de advocaat-generaal Dumon ter zitting van 14 maart 1979 heeft geconcludeerd tot de onbevoegdheid van het Hof ;

Ten aanzien van de opgeworpen exceptie van onbevoegdheid

Overwegende dat artikel 6, lid 2, van de Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom bepaalt dat zij «zal in werking treden op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum van neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging» ; dat deze Overeenkomst, ondertekend op 26 november 1973 door de vertegenwoordigers van de Regeringen van het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, tussen de twee laatste landen in werking is getreden en dat de eenvormige wet in hun wetgeving is opgenomen ; dat evenwel ten aanzien van België de Overeenkomst nog niet in werking is getreden ;

Overwegende dat artikel 4 van de Overeenkomst bepaalt : «ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden de bepalingen van deze Overeenkomst en van de eenvormige wet aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de hoofdstukken III en IV van dat Verdrag» ;

Overwegende dat artikel 1, lid 2, van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof bepaalt : «het Hof heeft tot taak de gelijkheid te bevorderen bij de toepassing van rechtsregels, gemeen aan België, Luxemburg en Nederland welke zijn aangewezen, hetzij bij Verdrag, hetzij bij een beschikking van het krachtens het Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie ingestelde Comité van Ministers» ;

Overwegende dat, nu de bovengenoemde Overeenkomst van 26 november 1973 nog niet tussen alle Overeenkomstsluitende Partijen in werking is getreden, de bepalingen van die Overeenkomst niet zijn «rechtsregels, gemeen aan België, Luxemburg en Nederland» ;

dat mitsdien de bepalingen van de eenvormige wet betreffende de dwangsom, vervat in de bijlage van deze Overeenkomst evenmin als zodanige regels zijn aan te merken ;

Overwegende dat de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof alleen kan worden gewijzigd of aangevuld door een overeenkomst die de drie landen bindt ; dat aan deze regel geen afbreuk kan worden gedaan door een overeenkomst welke niet ten aanzien van de drie landen in werking is getreden ;

dat het Benelux-Gerechtshof derhalve niet bevoegd is om over de hem door de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam gestelde vraag uitleg te verschaffen ;

Ten aanzien van de kosten

Overwegende dat het Hof volgens artikel 13 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof de kosten moet vaststellen, welke op de behandeling voor het Hof zijn gevallen, welke kosten omvatten de honoraria van de raadslieden van partijen,

voor zover dit in overeenstemming is met de wetgeving van het land waar het bodemgeschil aanhangig is ;

dat volgens de Nederlandse wetgeving het salaris van de raadslieden van partijen wordt begrepen in de kosten welke aan de in het ongelijk gestelde partij in rekening worden gebracht ;

dat het Hof de in Nederland in de cassatie-instantie voor de berekening van zodanig salaris geldende maatstaven in aanmerking zal nemen ;

Gelet op de eensluidende conclusie van de advocaat-generaal Dumon ;

Verklaart zich onbevoegd om over de door de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam gestelde vraag uitleg te verschaffen ;

Bepaalt de op de behandeling voor het Benelux-Gerechtshof gevallen kosten voor partij van der Graaf & Co op f 2.500 (exclusief B.T.W.) en voor partij Agio op f 2.500 (exclusief B.T.W.).

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 20 JULI 1978

Voorzitter : baron Richard

Raadsheer-rapporteur : de h. Stranard

Advocaat-generaal : de h. Duchatelet

Advocaat : mr. Langenus

Bescherming van de maatschappij—Terbeschikkingstelling van de regering—Motivering.

De feitenrechter die een maatregel van terbeschikkingstelling van de regering beveelt in een geval waarin deze maatregel niet door de wet geboden wordt, mag zich niet beperken tot de vaststelling dat de wettelijke voorwaarden vervuld zijn, maar moet nauwkeurig de redenen opgeven waarom hij meent ten aanzien van de verdachte gebruik te moeten maken van de hem bij artikel 23 van de wet tot bescherming van de maatschappij geboden mogelijkheid.

D. t/ P.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 mei 1978 door het Hof van Beroep te Luik gewezen ;

Over het *middel* afgeleid uit de schending van de artikelen 23 en 24 van de wet tot bescherming van de maatschappij,

doordat het bestreden arrest eiser eerst veroordeelt tot een gevangenisstraf van een jaar wegens zware en eenvoudige diefstal, welke feiten gepleegd werden in de bij artikel 56, tweede lid, van het Strafwetboek bepaalde staat van wettelijke herhaling, en daarna beveelt dat eiser voor een termijn van vijf jaar ter beschikking zal worden gesteld van de regering, op grond dat de terbeschikkingstelling van de regering voor een termijn van vijf jaar, zoals die door de eerste rechters was beslist, volkomen verantwoord is,

terwijl, eerste onderdeel, wanneer, zoals in het onderhavige geval, de terbeschikkingstelling van de regering niet bij de wet verplicht is, de beslissing waarbij die maatregel wordt bevolen nauwkeurig de redenen moet opgeven waarom de rechter geoordeeld heeft van de hem bij de wet

geboden mogelijkheid gebruik te moeten maken ; door zonder meer te beslissen dat de door de eerste rechters bevolen terbeschikkingstelling van de regering voor een termijn van vijf jaar volkomen terecht is, de feitenrechter de gronden van zijn beslissing niet omschreven heeft ;

Overwegende dat om de terbeschikkingstelling van de regering te bevelen voor een termijn waarvan de onwetelijkheid niet kan worden vastgesteld op de enkele voorziening van eiser, het hof van beroep, met overneming van de gronden van de eerste rechters, vermeldt dat eiser «in de omstandigheden verkeert van artikel 23 van de wet van 1 juli 1964», en zich beroept op eisers aanhoudende neiging tot wetsovertredingen alsmede «op de bijgevoegde procedures» ;

Overwegende dat de feitenrechter die een dergelijke maatregel beveelt zich niet mag beperken tot de vaststelling dat de wettelijke voorwaarden vervuld zijn, maar nauwkeurig de redenen moet opgeven waarom hij meent ten aanzien van de beklaagde gebruik te moeten maken van de hem bij artikel 23 van de wet tot bescherming van de maatschappij geboden mogelijkheid ;

Dat het middel gegrond is ;

Overwegende dat de terbeschikkingstelling van de regering met de uitgesproken gevangenisstraf een onsplitsbaar geheel uitmaakt ;

Overwegende dat de vernietiging van de beslissing op de strafvordering de vernietiging meebrengt van de beslissing op de vordering van de burgerlijke partij, welke beslissing een gevolg is van de eerste ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op het tweede onderdeel van het middel dat niet zou kunnen leiden tot cassatie zonder verwijzing ;

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Laat de kosten ten laste van de Staat ;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT—*De terbeschikkingstelling van de regering*

1. Wanneer de terbeschikkingstelling van de regering facultatief is, dient de strafrechter de «precieze en concrete» redenen op te geven waarom hij meent gebruik te moeten maken van de hem door art. 23 van de wet tot bescherming van de maatschappij geboden mogelijkheid (Cass., 20 juni 1934, *Pas.*, 1934, I, 321 ; Cass., 9 maart 1959, *Pas.*, 1959, I, 683 ; Cass., 8 oktober 1974, *R.W.*, 1975-76, 445 ; Cass., 26 november 1974, *R.W.*, 1974-75, 1498 met noot).

2. Wanneer de ter beschikkingstelling van de regering facultatief is, moet de strafrechter vaststellen dat de procedures betreffende de misdrijven die als grondslag van de herhaling gelden, bij het dossier der vervolging gevoegd werden (Th. COLLIGNON en R. VANDER MADE, *La loi belge de défense sociale*, p. 317 ; J. CONSTANT, *Précis de droit pénal*, 6e ed., I, p. 542 ; Cass., 14 mei 1934, *Pas.*, 1934, I, 280 ; Cass., 29 april 1935, *Pas.*, 1935, I, 226 ; 9 maart 1959, *Arr. Cass.*, 1959, 516).

3. Wanneer de dossiers van de voorgaande zaken niet bij het dossier der vervolging zijn gevoegd, zal de strafrechter de zaak in staat laten stellen opdat hij kennis kan nemen van alle gegevens waarop zijn beslissing omtrent de ter beschikkingstelling van de regering moet steunen (Th. COLLIGNON en R. VAN DER MADE, *o.c.*, p. 316 ; *anders* : Hof Antwerpen, Vakantiekamer, 25 augustus 1976, in zake Hens).

4. Ook wanneer de terbeschikkingstelling van de regering voor de correctionale rechtbank niet werd gevorderd, kan het hof van beroep, met eenparige stemmen, deze strafmaatregel opleggen indien de voorwaarden daartoe verenigd zijn (Hof Luik, 20 februari 1946, *Pas.*, 1946, II, 16 ; J. CONSTANT, *o.c.*, I, p. 540).

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 14 DECEMBER 1978

Voorzitter : de h. Meeùs

Raadsheer-rapporteur : mevr. Raymond-Decharneux

Advocaat-generaal : de h. Krings

Advocaten : mrs. Fally en Kirkpatrick

Huur—Verhuring van puntgevel—Verkoop van het verhuurde goed—Artikel 1743 B.W.—Strekking en toepassingsgebied.

Artikel 1743 B.W. strekt ertoe het huurcontract van een onroerend goed in acht te doen nemen door de koper van het verhuurde goed, zowel in het belang van de verhuurder als van de huurder, en met name laatstgenoemde het genot van het gehuurde goed te verzekeren zoals de verhuurder hem dat had verleend.

Onder voorbehoud van de bijzondere regels betreffende de landpacht en de handelshuurovereenkomsten moet die bepaling zonder onderscheid toegepast worden op alle huren die betrekking hebben op gebouwen of gedeelten daarvan, zelfs wanneer zij niet voor bewoning bestemd zijn.

Belgische Staat t/ H.

Gelet op het bestreden vonnis, op 23 november 1977 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135, 1165 en 1743 van het Burgerlijk Wetboek, genoemd artikel 1743 als gewijzigd bij de wet van 4 november 1969, artikel 2, A, 1°,

doordat, nu eiser tegen verweerders rechtsvordering had aangevoerd dat de geregistreerde huurovereenkomst van 26 april 1967 hem niet verbond en aan hem niet kon worden tegengeworpen omdat genoemd artikel 1743 niet toepasselijk is op de huur van alle onroerende goederen, doch enkel op de huur van huizen en landeigendommen en dat de puntgevel die hij aan de verweerder had afgestaan als reclameruimte noch een huis noch een landeigendom is, het vonnis dit verweer verwerpt op grond dat «artikel 1743

behoort tot de afdeling I van het hoofdstuk II van titel VIII van het Burgerlijk Wetboek, genaamd 'Regels die aan de huur van huizen en aan die van landeigendommen gemeen zijn' ; (...) dat die bewoordingen ongetwijfeld de huur van delen van huizen en met name van appartementen omvatten ; dat zij moeten worden begrepen, zonder uitbreiding naar analogie, doch met inachtneming van de bedoeling van de wetgever, in de zin van de huur van bebouwde onroerende goederen, waarin de litigieuze huur is begrepen», *terwijl*, in de zin van artikel 1743 van het Burgerlijk Wetboek, de gehuurde zaak, zoals volgt uit het opschrift van afdeling I van hoofdstuk II van titel VIII van genoemd wetboek, een huis of een landeigendom moet zijn, hetgeen niet het geval is wanneer zoals ten deze de verhuurde zaak een puntgevel is die als reclameruimte wordt afgestaan, daaruit volgt, enerzijds, dat eiser, in strijd met de beslissing van het vonnis, niet gebonden was door de op 26 april 1967 geregistreerde huurovereenkomst en als koper van de verhuurde zaak verweerder kon uitzetten (schending van artikel 1743 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 4 november 1969, artikel 2, A, 1°) en, anderzijds, dat nu voornoemd artikel 1743 niet toepasselijk was, de huurovereenkomst van 26 april 1967 geen invloed had op eiser en hij daarmee niets uitstaande had, als een «res inter alios acta» (schending van de artikelen 1165 en voor zover als nodig 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek) :

Overwegende dat de algemene bewoordingen van de bepalingen houdende afdeling I van hoofdstuk II, van titel VIII van boek III van het Burgerlijk Wetboek, en ook de grondslag van het daartoe behorende artikel 1743, geen beperking mogelijk maken van de toepassing van genoemd artikel tot de huren die betrekking hebben op huizen die voor bewoning zijn bestemd ;

Overwegende dat de wetgever weliswaar vooral de bewoning van een onroerend goed door een persoon heeft beoogd, wat blijkt uit het woord «uitzetten», doch dat uit die tekst evenwel niet kan worden afgeleid dat die bepaling niet toepasselijk zou zijn op een gedeelte van een onroerend goed, zoals een puntgevel ;

Overwegende dat artikel 1743 immers ertoe strekt het huurcontract van een onroerend goed te doen eerbiedigen door de koper van het verhuurde goed, zowel in het belang van de verhuurder als van de huurder, en met name laatstgenoemde het genot van gehuurde goed te verzekeren zoals de verhuurder hem dat had verleend ;

Overwegende dat die bepaling bijgevolg, onder voorbehoud van de bijzondere regels betreffende de landpacht en de handelshuurovereenkomsten, zonder onderscheid moet worden toegepast op alle huren die betrekking hebben op gebouwen of gedeelten daarvan, zelfs wanneer zij niet voor bewoning bestemd zijn ;

Dat het middel naar recht faalt ;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 21 DECEMBER 1978

Voorzitter-rapporteur : de h. Meeùs

Advocaat-generaal : de h. Velu

Advocaten : mrs. Van Hecke en De Bruyn

Rente — Verbintenissen — Niet-nakoming — Schadevergoeding — Toekenning van interesten.

De rechter die interesten toekent op schadevergoedingen, schendt daardoor alleen niet de regel van artikel 1149 B.W., luidens welke de aan de schuldeiser verschuldigde schadevergoeding in het algemeen bestaat in het verlies dat hij heeft geleden en in de winst die hij heeft moeten derven, behoudens de beperkingen en uitzonderingen die in de op deze bepaling volgende artikelen zijn gesteld.

B.V. H. t/ S.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 oktober 1977 door het Hof van Beroep te Bergen gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1149 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest, bij de uitspraak over verweersters tegenvordering die, bij ontbinding van de overeenkomsten ten laste van eiseres, strekte tot betaling van 5.113.063 fr. vermeerderd met de wettelijke interesten sinds 31 december 1972 op het bedrag van 4.708.100 fr., eiseres met bevestiging van het beroepen vonnis veroordeelt om aan verweerster als provisionele schadevergoeding een miljoen frank uit te betalen, vermeerderd met de wettelijke interesten sinds 1 april 1973, op grond dat het bestaan van de schade niet ernstig kan worden betwist,

terwijl, eerste onderdeel, nu eiseres in conclusie had betoogd dat verweerster geen enkel gegeven aanbrengt tot het bewijs van die grond van de vordering, dat de berekeningswijze die verweerster gebruikt voor de raming van haar schade elke grond ontbeert en dat verweerster door de uitvoering van de overeenkomst in werkelijkheid verlies leed, de overweging dat het bestaan van schade niet ernstig kan worden betwist dus geen passend antwoord kan vormen op dat omstandig verweermiddel, zodat het arrest op dit punt ongemotiveerd is (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, nu eiseres in conclusie had betoogd dat het toekennen van interesten op de verkoopprijs niet opgaat bij gerechtelijke ontbinding, het arrest zijn beslissing niet verantwoordt om reeds nu aan eiseres de wettelijke interesten toe te kennen op het provisioneel bedrag van de schadevergoeding vanaf 1 april 1973 en bijgevolg ook op dat punt niet gemotiveerd is of althans op dubbelzinnige wijze gemotiveerd is, waardoor het hof onmogelijk zijn toezicht kan uitoefenen, en eveneens de regel schendt die de schadevergoeding beperkt tot vergoeding van het geleden verlies en van de verhoopde winst (schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1149 van het Burgerlijk Wetboek) ;

Wat betreft het eerste onderdeel :

Overwegende dat het arrest, om te beslissen over verweersters tegenvordering, niet uitsluitend steunt op het in het middel herhaalde motief, doch eveneens verklaart zich bij de motieven van de eerste rechters aan te sluiten ;

Overwegende dat laatstgenoemden hebben beslist dat de door verweerster geleden schade vaststond, op grond dat verweerster «betoogt dat de gronden slechts 50.000 fr. per hectare waard zijn en de Mersch-gebouwen 100.000 fr. ; dat het terrein met het oog op de geplande industriële constructies werd genivelleerd en de bebouwbare grondlaag

werd weggenomen ; dat vaststaat dat ze daardoor een groot gedeelte van hun waarde hebben verloren ; dat overigens rekening moet worden gehouden met het feit dat die gronden, aangezien ze in een industriële zone zijn gelegen, niet kunnen worden verkocht als bouwgronden voor privé-woningen ; dat de deskundigen die eventueel zouden worden aangewezen om die overblijvende waarde vast te stellen met die verschillende gegevens rekening zullen moeten houden» ;

Dat het arrest, door naar die motieven te verwijzen en door te overwegen dat het bestaan van schade niet ernstig kan worden betwist, de in het middel bedoelde conclusie beantwoordt ;

Dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist ;

Wat betreft het tweede onderdeel :

Overwegende dat het arrest bij de uitspraak over de tegenvordering eiseres veroordeelt om de terreinen aan te kopen waarvan sprake in de tussen partijen gesloten overeenkomsten en de prijs daarvan te betalen ; dat het arrest, voor het geval eiseres die veroordeling niet zou aannemen, de genoemde overeenkomsten ten nadele van eiseres ontbonden verklaart en laatstgenoemde veroordeelt om aan verweerster als schadevergoeding provisioneel een miljoen frank te betalen vermeerderd met de interesten vanaf 1 april 1973 ;

Overwegende dat de conclusie waarin eiseres betoogde dat het toekennen van interesten op de verkoopprijs niet opgaat bij gerechtelijke ontbinding niets uitstaande heeft met het in het middel bekritiseerde beschikkende gedeelte waarbij interesten op de schadevergoeding worden toegekend ; dat het door het middel aangevoerde gebrek aan antwoord op die conclusie bijgevolg niet tot de vernietiging van dat beschikkende gedeelte zou kunnen leiden ; dat de rechters, wegens het ontbreken van conclusie dienaangaande, dat beschikkende gedeelte niet bijzonder moesten motiveren en dat dit wegens dat gebrek aan motivering niet lijdt aan dubbelzinnigheid ;

Overwegende dat de rechter die interesten toekent op schadevergoedingen daardoor alleen de regel niet schendt van artikel 1149 van het Burgerlijk Wetboek luidens welke de aan de schuldeiser verschuldigde schadevergoeding in het algemeen bestaat in het verlies dat hij heeft geleden en in de winst die hij heeft moeten derven, behoudens de beperkingen en uitzonderingen die in de op deze bepaling volgende artikelen zijn gesteld ;

Overwegende dat dit onderdeel van het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 29 JUNI 1979

Voorzitter : de h. de Vreese

Raadsheer-rapporteur : de h. Janssens

Advocaat-generaal : de h. Velu

Advocaat : mr. Bützler

**Benelux-Gerechtshof—Verzekering—Motorrijtuigen—
Wet van 1 juli 1956, art. 4, § 1, 2°—Uitleg.**

De rechtsregel van art. 4, § 1, 2°, van de wet van 1 juli 1956 is sinds 1 juli 1976 een aan België, Luxemburg en Nederland gemene rechtsregel, aangewezen krachtens art. 1 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van het Benelux-Gerechtshof.

Als m.b.t. een bij het Hof van Cassatie aanhangig geschil een beslissing over de uitleg van die rechtsregel noodzakelijk is om uitspraak te kunnen doen, is het Hof verplicht de vraag van uitleg aan het Benelux-Gerechtshof voor te leggen.

N.V. C. t/ N.V. G.

Gelet op het bestreden vonnis, op 6 september 1976, in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Tongeren ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijke Wetboek, 4, in het bijzonder § 1, 2°, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, en voor zoveel als nodig 97 van de Grondwet,

doordat de rechter in hoger beroep beslist dat de echtgenote van de verzekerde van verweerster, in de rechten van welke echtgenote eiseres is gesubrogeerd, volstrekt is uitgesloten van het recht op uitkering van vergoeding voor de haar door de verzekeringsnemer met zijn motorrijtuig berokkende schade, op grond dat : artikel 4, § 1, 2°, van de wet van 1 juli 1956 de echtgenoot van de bestuurder van het voertuig dat de schade veroorzaakt de verzekeringsnemer, en allen wier burgerrechtelijke aansprakelijkheid door de polis is gedekt, onvoorwaardelijk van het recht op een uitkering uitsluit ; dat de Nederlandse tekst van voormeld artikel van de wet van 1 juli 1956 daaromtrent geen twijfel laat bestaan ; dat inderdaad de voorwaarde van inwonen en onderhouden enkel slaat op bloed- en aanverwanten in rechte linie ;

terwijl, wat hun conventionele uitsluiting van het voordeel van de verzekering betreft, de wetgever van 1 juli 1956 de echtgenoot en de bloed- en aanverwanten van de verzekeringsnemer op dezelfde voet heeft gesteld ; in de opstelling van artikel 7 van de tussen P., echtgenoot van het slachtoffer, en verweerster gesloten verzekeringspolis, en van artikel 4 van de wet van 1 juli 1956, van de verscheidene categorieën van de van het recht op een uitkering uitgesloten, één enkele groep wordt onderworpen aan de dubbele voorwaarde van inwoning bij en onderhoud door de verzekeringsnemer, welke groep is samengesteld uit diens echtgenoot, bloed- en aanverwanten te zamen ; de rechter in hoger beroep derhalve door niet te onderzoeken of de echtgenote van verweersters verzekerde al dan niet inwoonde bij en werd onderhouden door deze verzekeringsnemer, en door niet dàarvan — zoals in het geval van diens bloed- en aanverwanten — de beslissing omtrent de eventuele uitsluiting van het recht op uitkering te laten afhangen,

eerste onderdeel, van de tussen P., echtgenoot van het slachtoffer, en verweerster gesloten verzekeringspolis, een interpretatie geeft die met de termen ervan onverenigbaar is ; en dus de bewijskracht ervan miskent (schending in het bijzonder van de artikelen 1319, 1320, 1322 van het Burger-

lijk Wetboek en, voor zoveel als nodig, 97 van de Grondwet),

tweede onderdeel, minstens de bindende kracht van een tussen partijen wettelijk gesloten verzekeringsovereenkomst miskent, door te weigeren er de gevolgen aan toe te kennen die door partijen zelf waren bepaald (schending in het bijzonder van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek),

derde onderdeel, ook van artikel 4, in het bijzonder § 1, 2°, van de voormelde wet van 1 juli 1956, wettelijke grondslag van de overeenkomst tussen de partijen, een interpretatie geeft die deze wettekst schendt (schending in het bijzonder, van het artikel 4 van de wet van 1 juli 1956) :

Overwegende dat artikel 4, § 1, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen toelaat, van het recht op een uitkering uit te sluiten, en artikel 7 van de onderwerpelijke polis inderdaad van dit voordeel uitsluit, de echtgenoot van de bestuurder van het motorrijtuig, alsmede zijn bloed- en aanverwanten in de rechte linie, mits dezen bij hem inwonen en door hem worden onderhouden ;

Overwegende dat eiseres stelt en verweerster tegensprekt dat, nu deze bepalingen de echtgenoot en de bloed- en aanverwanten in een zelfde tekst op dezelfde voet stellen, zowel de echtgenoot als de bloed- en aanverwanten in rechte linie van de bestuurder, van het recht op een uitkering slechts worden uitgesloten indien zij bij laatstgenoemde inwonen en door hem worden onderhouden ;

Dat eiseres tevens staande houdt dat de getroffene niet door haar echtgenoot werd onderhouden, aangezien zij een eigen beroep uitoefende ;

Overwegende dat voormeld artikel 4, § 1, overeenstemt met artikel 4, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen ;

Overwegende dat luidens artikel 1 van het Aanvullend Protocol bij bedoelde Benelux-Overeenkomst, als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de hoofdstukken III, IV en V van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden aangewezen, de bepalingen van de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, van de Bijlage bij die Overeenkomst en van het Protocol van ondertekening, voor zover, wat betreft de bepalingen van de Bijlage, de inhoud daarvan is opgenomen in de wetgeving van de Staat, waarin de vraag van uitleg is gerezen ;

Overwegende dat de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, de daarbij behorende Gemeenschappelijke Bepalingen en het Protocol van ondertekening, werden ondertekend te Luxemburg op 24 mei 1966 werden goedgekeurd door de wet van 19 februari 1968 en in werking zijn getreden op 1 juni 1976 ;

Dat het aanvullend Protocol ondertekend werd te Brussel op 26 september 1968, goedgekeurd werd door de wet van 2 februari 1971 en in werking is getreden op 1 juli 1976 ;

Overwegende dat de rechtsregel van artikel 4, § 1, 2°, van de wet van 1 juli 1956 sinds 1 juli 1976 een aan België, Luxemburg en Nederland gemene rechtsregel is, aangewezen krachtens artikel 1 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van het Benelux-Gerechtshof ;

Overwegende dat een beslissing over de uitleg van dit artikel 4, § 1, 2°, noodzakelijk is om uitspraak te kunnen doen ; dat het Hof derhalve verplicht is de vraag van uitleg aan het Benelux-Gerechtshof voor te leggen ;

Om die redenen,

Schort de uitspraak op :

Verzoekt het Benelux-Gerechtshof artikel 4, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen uit te leggen, meer bepaald te zeggen : a) of de uitsluiting van de echtgenoot van de bestuurder van het motorrijtuig eveneens is onderworpen aan het vereiste dat deze echtgenoot bij de bestuurder inwoont en door hem wordt onderhouden ; b) in bevestigend geval, wat bedoeld wordt met de woorden «door hem onderhouden wordt», meer bepaald in het geval de getroffene een eigen beroep uitoefent ;

Stelt de uitspraak uit totdat het Benelux-Gerechtshof over de vraag van uitleg zal hebben geoordeeld ;

Houdt de kosten aan.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

6e KAMER — 11 MAART 1977

Voorzitter-rapporteur : de h. Ceulemans

Raadsheren : de hh. Vanderhoeft en Raymaekers

Advocaat-generaal : de h. Kuyt

Advocaat : mr. Robeyns loco Driessen

Jacht—Boswachter—Bevoegdheid om jachtmisdrijven op te sporen.

De boswachter en de ambtenaar van het Bosbeheer zijn uit kracht van art. 121 Boswetboek bevoegd om de wanbedrijven en overtredingen op te sporen, niet alleen in boszaken maar ook in jachtzaken en dit zowel ten laste van eigenaars van bossen en jachtterreinen als ten laste van onverschillig welke burger.

C. e.a.

Overwegende dat de verbalisanten, in hun hoedanigheid van boswachter of van ambtenaar van het Bosbeheer uit kracht van artikel 121 van het Boswetboek (wet van 19 december 1854) bevoegd zijn om de wanbedrijven en de overtredingen op te sporen, niet alleen in boszaken maar ook betreffende de Jachtwet, die zowel geldt ten opzichte van eigenaars van bossen en jachtterreinen als ten opzichte van gelijk welke burger ;

Overwegende dat, nu de feiten jachtmisdrijven zijn, de vaststellingen op geldige wijze geschied zijn ;

Overwegende dat niet ontkend wordt dat loerjacht op wilde eenden gehouden werd zonder dat de hiertoe vereiste vergunning verkregen was en dat zij bovendien aangevangen werd zeven minuten vóór het tijdstip van opening door de minister bepaald ; dat voor dit soort jacht bedoelde voorbarigheid niet alleen van wettelijk maar ook van praktisch belang is ;

Overwegende dat de tenlastelegging A de juiste kwalificatie van dit feit uitmaakt ;

Overwegende dat buiten de eerste beklaagde, die als gastheer en organisator van de jacht optrad en het sein voor de aanvang ervan liet geven, de deelnemers, onder wie tweede beklaagde, in een toestand van onoverwinnelijke dwaling verkeerden aangezien zij mochten veronderstellen dat eerste beklaagde zijn zaken in orde had gebracht, en de voorbarigheid van het startsein hun niet noodzakelijk moest opvallen ;

Overwegende dat de schuld van eerste beklaagde aan het feit van de tenlastelegging A bewezen gebleven is ; dat de door de eerste rechter opgelegde straf wettig is ;

Overwegende dat de schuld van tweede beklaagde aan het feit van de tenlastelegging A niet bewezen gebleven is ;

Overwegende dat de feiten van de tenlastelegging B niet ontkend worden ; dat de eerste rechter desaanvaardig een passende straf oplegde onder meer in acht genomen dat eerste beklaagde de feiten van de tenlastelegging A en C gelijktijdig pleegde en het vaststaat dat hij hierbij één en hetzelfde wapen bezigde ; dat nu eerste en tweede beklaagde de forfaitaire boete verkozen boven de afgifte van hun wapen er geen aanleiding bestaat om uitstel van uitvoering van deze straf toe te staan ;

(...)

NOOT— *Betreffende de eendejacht*

1. Vier wachters van staatsbossen waren op 1 augustus 1976 bij het kriecken van de dag op patrouille op de openbare weg aan de rand van een privé-jachtrevier, bestaande uit vijvers en plassen die langs de straatkant afgezoomd werden door bossen.

Om 4.32 u. precies hoorden ze een hoorngeschal, onmiddellijk gevolgd door een tiental geweerschoten. Op deze originele manier opende de eigenaar de jaarlijkse eendejacht, want luidens het ministerieel besluit van 8 juli 1976 betreffende de opening en de sluiting van de jacht op waterwild voor het seizoen 1976-77 was de opening van de jacht op 1 augustus 1976 vastgesteld voor de wilde eend (B.S., 14 juli 1976, p. 9136).

De eendejacht mag, zoals elke andere jacht, pas aanvangen vanaf zonsopgang. De minister van Landbouw kan echter met toepassing van artikel 2, tweede lid, van de Jachtwet de eendejacht gedurende de nacht toelaten voor bepaalde tijden en onder bepaalde voorwaarden, en zelfs de woudmeesters kunnen binnen bepaalde perken deze toelatingen verstrekken. Maar ten deze hadden de jagers geen bijzondere machtiging en mocht de jacht pas aanvangen vanaf zonsopgang en op 1 augustus 1976 was dat vanaf 5.09 u. Er was bijgevolg jachtmisdrijf bij nacht gepleegd.

2. Waren de boswachters bevoegd om het jachtmisdrijf vast te stellen ? Het domein was niet omheind of zelfs niet met ursusdraad afgespannen en er waren geen borden aangebracht met «verboden toegang», zodat de wachters in geen geval een onwettige daad hebben gepleegd door het domein te betreden (cf. Cass., 4 januari 1960, Arr. Cass., 1960, 382).

Indien we aannemen dat de jagers opgesteld stonden in het riet naast de vijvers of in speciale hutten van waaruit ze de eenden konden bespieden, waren de boswachters ongetwijfeld bevoegd om de jachtmisdrijven vast te stellen «zowel ten laste van de eigenaars van de bossen en jacht-

terreinen als ten laste van onverschillig welke burger».

Op grond van artikel 67 van het Veldwetboek zijn de boswachters bevoegd om de wanbedrijven en overtredingen inzake veld- en bospolitie alsmede de jacht- en visserijmisdrijven in het veld vast te stellen. Veld heeft hier de betekenis van «niet beboste privé-eigendom» (Cass., 21 april 1913, *Pas.*, 1913, I, 199 ; Cass., 9 november 1953, *Arr. Cass.*, 1954, 147 ; O. ORBAN, *Code rural belge*, p. 307, nr. 587 ; A. BRAAS, *Législation de la chasse en Belgique*, p. 226).

3. Indien de jagers zich in het bos bevonden, waren de wachters niet bevoegd om de jachtmisdrijven vast te stellen «wanneer zij daartoe door de eigenaars niet werden aangezocht» (art. 13 van het Boswetboek). Het spreekt vanzelf dat de eigenaar van de privé-bossen de boswachters niet verzocht heeft de jachtmisdrijven te komen vaststellen die hij aan het plegen was toen hij voor zonsopgang de jonge eenden neerknalde !

Het is absurd, maar het Boswetboek ontzegt de boswachters het recht te verbaliseren in privé-bossen, tenzij ze daartoe door de eigenaars werden aangezocht (Hof Brussel, 30 juli 1959, *J.T.*, 1960, 323 met noot van S. Cattier ; Cass., 4 januari 1960, *Arr. Cass.*, 1960, 382).

Niet alleen bosmisdrijven, maar ook jachtmisdrijven kunnen in privé-bossen slechts vastgesteld worden op verzoek van de eigenaar (*Pand B.*, tw., *Bois et forêts*, nr. 211 ; verklaring van de minister van Justitie voor de Senaat, zitting van 11 april 1853, *Pasin.*, 1854, 458, noot 1 ; anders : A. BRAAS, *o.c.*, p. 226, noot 5).

4. Zonder toestemming van de eigenaar, treden de boswachters in de privé-bossen niet op in de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, doch slechts als getuigen of toeschouwers (Hof Brussel, 5 december 1865, *Pas.*, 1866, II, 414 ; Cass., 4 januari 1960, *Arr. Cass.*, 1960, 382) en dan nog maar op voorwaarde dat ze vrije toegang hadden tot het domein waarin ze de feiten hebben vastgesteld.

De jagers zijn dan ook in deze omstandigheden niet verplicht hun wapens af te geven aan de boswachters en de boswachters mogen hen evenmin ontwapenen op grond van artikel 22 van de Jachtwet.

Om jachtmisdrijven gepleegd door de eigenaar of zijn vrienden in privé-bossen vast te stellen, zal de boswachter een beroep moeten doen op een officier van gerechtelijke politie met algemene bevoegdheid. «When an absurdity gets colossal, it takes the air of a great legal principle», beweerde William Cooper...

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE GENT

11e KAMER — 4 DECEMBER 1978

Voorzitter : de h. Van Bever

Raadsheren : de hh. De Buck en Van Wymeersch (rapporteur)

Advocaat-generaal : de h. Steelandt

Onopzettelijke letsels—Fout van garagehouder bij onderhoud van voertuig.

Vanwege de garagehouder belast met het onderhoud van een voertuig is het onverantwoord de eigenaars en gebruikers van het voertuig in de mening te laten dat het volledig in orde, rijklaar en veilig was, terwijl het in werkelijkheid op technisch gebied zeer ernstige gebreken vertoonde die het ongeval tot gevolg hebben gehad.

Nu ten deze de tekortkomingen van de garagehouder de noodzakelijke oorzaak zijn van de onopzettelijke slagen en verwondingen, is zijn veroordeling volkomen verantwoord.

Q. en C. t/ C. e.a.

Op 11.9.1973 omstreeks 6.50 uur bestuurde de kloosterlinge Q. Margaretha de personenwagen Ford Taunus 20 M (bouwjaar 1968) eigendom van de V.Z.W. «Zusters van Liefde» op de E3 te Gent, in de richting Antwerpen ; in haar wagen hadden vier andere kloosterzusters plaats genomen ; het uit twee rijstroken bestaande baanvak is 7,5 m. breed en is plaatselijk rechtlijnig ; het was goed weder, de baan lag droog en de zichtbaarheid was normaal ; er was daarenboven weinig verkeer ; in elk geval was er in de onmiddellijke nabijheid van de betrokken wagen geen enkel ander voertuig.

De bestuurster verklaart dat zij met een snelheid reed van ongeveer 100 km per uur, niet inhaalde en door niemand werd ingehaald, dat zij daarenboven door niemand van de inzittenden werd gestoord, dat op zeker ogenblik een van de op de achterbank zittende passagiersters opmerkte : «... wat doe je met onze auto ?», dat zij op dat ogenblik de wagen voelde trillen, dat zij toen niet kon beletten dat de wagen begon te slingeren, recht op de linker betonboord afging en de berm opreed.

De wagen is verscheidene malen omgebuiteld ; hierbij werden drie inzittenden eruit geslingerd ; daarenboven werden alle inzittenden gewond.

Uit geen enkel gegeven van de zaak is af te leiden dat de bestuurster Q. M. enige rijfout zou hebben begaan ; haar snelheid was noch overdreven noch onaangepast ; zij bestuurde haar wagen volkomen normaal en met de nodige aandacht.

Uit niets blijkt daarenboven dat zij «een zogenaamde zigzagbeweging» (zoals vooropgesteld in het verslag van deskundige Beel) zou hebben uitgevoerd en daardoor, volledig onafhankelijk van de technische toestand van het voertuig, de macht over haar stuur zou hebben verloren. Deze bewering van de heer Beel is een loutere veronderstelling die op geen enkel gegeven van het dossier steunt.

Evenmin is uitgemaakt dat zij op enigerlei wijze attent gemaakt zou zijn op het feit dat de wagen bepaalde gebreken vertoonde of onbetrouwbaar was.

In elk geval was noch zij noch iemand anders van haar kloostergemeenschap door hun garagehouder C. André gewezen op mogelijke ongewone rijgedragingen van deze wagen. Het blijkt trouwens niet dat zij deze regelmatig bestuurde.

Geen enkele fout in oorzakelijk verband met het ongeval in hoofde van de eerste beklagde bewezen zijnde, is het terecht dat zij door de eerste rechter werd vrijgesproken.

Terecht ook werd de VZW «Zusters van Liefde» als burgerrechtelijk aansprakelijke buiten de zaak gesteld zonder kosten.

Uit het dossier blijkt dat de betrokken wagen door de VZW «zusters van Liefde» te Kortrijk in 1968 in nieuwe

staat werd aangekocht bij garagehouder C. André en dat deze laatste sindsdien het onderhoud en de nodige herstellingen aan het voertuig steeds heeft verricht ; de directie van het klooster en de zusters hadden trouwens volledig vertrouwen in hem en verlieten zich volledig op zijn bekwaamheid en eerlijkheid als garagehouder.

De wagen onderging echter verschillende ongevallen waarvan een paar van ernstige aard.

Bij het ongeval van 4.10.1970 achtte de expert van de verzekeringsmaatschappij het vervangen van de rechter chassissarm en van de stabilisator noodzakelijk. Volgens de bevindingen van de gerechtsdeskundige De Ryck werden deze beide onderdelen door de garagehouder C. niet vernieuwd en slechts gerecht, wat, aldus de deskundige «een vermindering van stabiliteit van het voertuig tot gevolg had». Bij de tweede ernstige aanrijding werd het zelfdragend raam van het voertuig opnieuw gerecht. Na deze herstellingen werd het niet bij een technisch schouwingsbureau voor controle aangeboden.

C. André geeft toe de rechter chassissarm niet te hebben vervangen omdat, volgens hem, de wagen voldoende veilig was na het gewoon rechten van gezegd onderdeel.

Volgens de gerechtsdeskundige was C. niet in het bezit van het nodige gereedschap om de «steering geometry» (uitlijnen) van de wagen (na het herstellen ervan) op goede afstelling na te zien en bij te stellen ; hij voerde deze regeling op het zicht en het gevoel uit.

De deskundige is van oordeel dat de wagen vóór het ongeval een onjuiste afstelling van de voorwielen en stuurinrichting vertoonde, hetgeen men duidelijk merkt aan de ongelijkmatige slijtage van het loopvlak van de voorste banden.

Er valt op te merken dat deze deskundige de banden van het voertuig onmiddellijk na het ongeval heeft onderzocht. Naast de voornoemde onregelmatige slijtagegraad noteert de deskundige dat het loopvlak van de voorste banden ook «uitschelpingen» vertoont. «Dit rafelig en onregelmatig slijten van het loopvlak van deze voorbanden is het gevolg van een slecht uitlijnen van de voorwielen», aldus de deskundige.

En hij preciseert dat het hier geenszins om een ontregeling gaat die zich plotseling heeft voorgedaan.

Zowel de gerechtsdeskundige als de deskundige Verplancke aangesteld door de tweede beklagde komen tot het besluit dat er onmiddellijk vóór het ongeval «shimmy» is opgetreden.

Trouwens de rijgedragingen van de wagen zoals beschreven door de bestuurster en door twee harer passagiers, beantwoorden volledig aan hetgeen onder shimmy wordt verstaan, namelijk «het zijwaarts fladderen van de voorwielen als gevolg van niet-uitgebalanceerde wielen en/of slijtage in de stuurinrichting» (cf. verslag Verplancke).

De hiermede strijdige besluiten van deskundige Beel, die trouwens de wagen niet heeft onderzocht, kunnen zulks geenszins weerleggen en berusten overigens niet op elementen uit het dossier.

Volgens deskundige De Ryck ligt de oorzaak van het optreden van shimmy voornamelijk aan een onjuiste afstelling van de steering geometry doch kan tevens beïnvloed zijn door de verzwakking van de stabilisatorbaar en voorste chassissarm.

Naar zijn mening was het voertuig onbaanvast gezien de onoordeelkundige opstelling van de banden, het niet uitba-

lanceren van de wielen, de onjuiste voorwielaafstelling, de verzwakking van het zelfdragend raam en van de stabilisator.

En hij besluit : «De oorzaak van het ongeval is gelegen in de onvakkundige herstellingen na de beide ernstige ongevallen, waarbij nooit de steering geometry op goede afstelling werd nagemeten.»

Bij de herstelling van de wagen na het ongeval van 4 oktober 1970 was C. A. bijgestaan door de garagehouder Van P. Luc ; deze laatste verklaarde bij zijn ondervraging door de rijkswacht op 17.9.1973 dat hij alleen het uitlijnen doet van het zelfdragend koetswerk doch geen wielophanging. En hij voegde hier nog aan toe : «Ik doe geen steering geometry daar ik er de apparatuur niet voor heb.»

Uit een op 26.5.1976 ter terechtzitting der correctionele rechtbank neergelegd attest moet blijken dat deze garagehouder wel beschikt over de nodige werktuigen om een wieluitlijning uit te voeren.

Uit het P.V. van 17.9.1973 van de rijkswacht blijkt echter dat het de garagehouder is die de onderdelen van het voertuig terug monteert nadat deze gerecht werden door Van P.

Zowel de ondervragingen uitgevoerd door de rijkswacht als de bevindingen van de gerechtsdeskundige dwingen de overtuiging af dat na het ongeval van 4.10.1970 de voorwielophanging werd verricht door C. zonder dat hieraan enig meetinstrument te pas kwam.

Hoe dan ook, drie jaar later en namelijk op de datum van het ongeval van 11.9.1973, vertoonde de wagen ontegensprekelijk een geheel van technische onvolmaaktheden en gebreken die de deskundige De Ryck ter terechtzitting der correctionele rechtbank deden besluiten : «De technische staat van het voertuig was beneden alles.»

Noch het verslag van de heer Verplancke noch dat van de heer Beel kunnen de formele besluiten van de gerechtsdeskundige weerleggen en ontzenuwen.

Volgens de heer De Ryck was de ongelijkmatige sleet op de voorbanden reeds sedert geruime tijd zichtbaar.

Nu blijkt dat garagist C. de wagen nog op 10.9.1973, zijnde de dag vóór het ongeval, voor een algemene onderhoudsbeurt in zijn garage heeft gehad, is het niet aan te nemen dat gezegde slijtage der voorbanden niet zijn aandacht heeft getrokken. Deze wees ondubbelzinnig op het niet uitgelanceerd zijn van de voorwielen en op een onjuiste voorwielaafstelling met onbaanvastheid als gevolg.

Betrokkene die er zich van moest bewust zijn dat deze herhaaldelijk geaccidenteerde wagen bepaalde onderdelen bevatte die verzwakt of niet volledig betrouwbaar waren (o.m. stabilisator — voorste chassissarmen) had bij het opmerken van de onregelmatige slijtage aan de voorbanden (zoals deze de visu werd vastgesteld door deskundige De Ryck), de oorzaken hiervan dienen op te sporen en in elk geval moeten verhelpen.

Nu uit zijn eigen verklaring blijkt dat hijzelf hiervoor niet de nodige instrumenten bezat, had hij zich tot een hiertoe bevoegd vakman of specialist dienen te wenden.

In elk geval was het van zijnentwege totaal onverantwoord de eigenaars en gebruikers van het voertuig in de mening te laten dat het volledig in orde, rijklaar en veilig was, terwijl het in werkelijkheid op technisch gebied zeer ernstige gebreken vertoonde, die uiteindelijk het ongeval tot gevolg hebben gehad.

Het is dan ook volkomen terecht dat de eerste rechter heeft beslist dat de tekortkomingen vanwege C. de noodza-

kelijke oorzaak zijn van het ongeval en de tenlastelegging in zijn hoofde bewezen heeft verklaard.

(...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e KAMER — 17 JANUARI 1979

Voorzitter : de h. Caron

Raadsheren : de hh. Verdoodt en Van Malderen

Advocaten : mrs. Jordens en Van Herck loco Moreau

Tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten—Voorlopige tenuitvoerlegging—Verzoek in hoger beroep—Tussenvordering—Bij conclusie.

De rechtspleging op verzoekschrift is slechts toelaatbaar in de uitdrukkelijk bij de wet bepaalde gevallen.

Het verzoek tot uitvoerbaarverklaring van een bestreden vonnis is een tussenvordering, die luidens art. 809 Ger. W. tussen de partijen in het geding bij conclusie moet worden ingesteld.

P.V.B.A. T. t/ N.V. C.

Overwegende dat geïntimeerde in het raam van het hoger beroep een verzoekschrift neerlegde ter griffie van dit hof, ertoe strekkend het bestreden vonnis bij voorraad uitvoerbaar te doen verklaren, op grond van artikel 1401 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat appellant vraagt dat dit verzoek niet ontvankelijk of minstens ongegrond verklaard wordt ;

Overwegende dat de rechtspleging op verzoekschrift slechts toelaatbaar is in de bij de wet uitdrukkelijk bepaalde gevallen (artt. 700 en 1025 Ger. W. ; verslag Van Reepinghen, I, bl. 368) ;

Overwegende dat geen enkele wettekst uitdrukkelijk voorschrijft dat de rechtspleging bedoeld bij artikel 1401 van het Gerechtelijk Wetboek dient te worden ingeleid bij verzoekschrift ;

Overwegende dat artikel 1401 van het Gerechtelijk Wetboek de tekst heeft overgenomen van de opgeheven artikelen 136 en 458 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en waarin sprake is van een «akte» ;

Overwegende dat de vraag van geïntimeerde strekkend tot uitvoerbaarverklaring bij voorraad van het bestreden vonnis, een tussenvordering is, die luidens artikel 13 Ger. W., in de loop van het geding wordt ingeleid en ertoe strekt een nieuwe vordering tussen de partijen in te stellen ;

Overwegende dat voormelde vraag van geïntimeerde, gebaseerd op artikel 1401 Ger. W., een nieuwe vordering is (verslag Van Reepinghen, I, bl. 508) ;

Overwegende dat luidens artikel 809 Ger. W. de tussenvorderingen tussen partijen in het geding ingesteld worden bij conclusies (cf. Cass., 19 december 1975, R.W., 1975-76, 1962) ;

Overwegende dat in casu de conclusie van de geïntimeerde, neergelegd ter griffie van dit hof op 17 oktober 1978, geen gewag maakt van haar voormelde beperkte vordering, doch zich beperkt tot de grond van het geding, waarvan de behandeling op de terechtzitting van 24 januari

1979 voor deze kamer van het hof is vastgesteld, op grond van de rechtspleging bedoeld bij artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Dat laatstvermelde conclusie van 17 oktober 1978 overigens neergelegd werd voordat het verzoekschrift werd ingediend op 9 november 1978 ;

Overwegende dientengevolge dat de vraag van geïntimeerde strekkend tot voormelde uitvoerbaarverklaring blijkbaar niet ontvankelijk is, daar zij ten onrechte bij verzoekschrift werd ingeleid ;

Overwegende nochtans dat, gelet op artikel 774, lid 2, van het Gerechtelijk wetboek, er aanleiding bestaat de heropening der debatten te bevelen ;

NOOT—Vergelijk Cass., 30 mei 1978, R.W., 1978-79, 1604, met noot.

ARBEIDSHOF TE GENT

8e KAMER — 13 APRIL 1979

Voorzitter : de h. Dierick

Raadsheren in sociale zaken : de hh. De Tollenaere en Martens

Advocaat : mr. Amelinckx

Arbeidsovereenkomst — Werklieden — Gewaarborgd weekloon — Arbeidsongeval gevolgd door ziekte.

Wanneer een arbeider arbeidsongeschikt is wegens arbeidsongeval en hij, onmiddellijk daarbij aansluitend, arbeidsongeschikt wordt wegens ziekte, is een tweede maal gewaarborgd weekloon verschuldigd krachtens art. 29, § 1, W. 10 maart 1900 (art. 52, § 1, W.A.O. 1978), zonder dat moet worden onderzocht of belanghebbende reeds zijn recht op gewaarborgd loon wegens arbeidsongeval heeft uitgeput en of hij bewijst dat zijn nieuwe ongeschiktheid te wijten is aan een ander ongeval of aan een andere ziekte.

N.V. B. t/ De B.

Overwegende dat de geïntimeerde sinds december 1974 als «technicus» in dienst was van de appellante toen hij op 17 september 1976 arbeidsongeschikt werd wegens een arbeidsongeval ;

Overwegende dat die arbeidsongeschiktheid duurde tot en met zaterdag 25 september 1976 ;

Overwegende dat de geïntimeerde op maandag 27 september 1976 het werk diende te hervatten maar dit niet kon ten gevolge van arbeidsongeschiktheid wegens ziekte, waarvan hij zijn werkgeefster verwittigde ;

Overwegende dat die arbeidsongeschiktheid duurde tot en met 10 oktober 1976 ;

Overwegende dat de partijen het erover eens zijn dat de appellante aan de geïntimeerde het gewaarborgd weekloon betaalde over de periode van 17 september 1976 tot en met 25 september 1976, overeenkomstig artikel 28bis, bbis, van de wet van 10 maart 1900 ;

Overwegende dat de appellante verder het gewaarborgd maandloon betaalde overeenkomstig de collectieve arbeidsovereenkomst van 28 juni 1973 van de Nationale Arbeidsraad (koninklijk besluit van 11 januari 1974) ;

Overwegende dat de geïntimeerde evenwel voor de periode van 27 september 1976 tot 2 oktober 1976 aanspraak maakt op gewaarborgd weekloon overeenkomstig artikel 29 van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten ;

Overwegende dat, zo een werkgever, overeenkomstig artikel 28bis, bbis, van die wet, gewaarborgd weekloon heeft betaald aan een werknemer die arbeidsongeschikt is ten gevolge van een arbeidsongeval, dit geen enkele invloed heeft op zijn verplichting om, na het einde van de arbeidsongeschiktheid wegens arbeidsongeval, aan een werknemer gewaarborgd weekloon te betalen overeenkomstig artikel 29 van diezelfde wet ;

Overwegende dat artikel 28bis, bbis, van de wet van 10 maart 1900 en artikel 29 van die wet totaal verschillende toestanden regelen op een eigen wijze, zowel betreffende de eventuele verwittiging van de werkgever en de eventuele carensdag, als betreffende het eventueel opnieuw verschuldigd gewaarborgd weekloon ;

Overwegende dat de geïntimeerde, die op 27 september 1976 arbeidsongeschikt werd wegens ziekte, terecht aanspraak maakt op het gewaarborgd weekloon ingesteld bij artikel 29, § 1, van de wet van 10 maart 1900 ;

Overwegende dat in casu § 2 van dat artikel (die bepaalt wanneer gewaarborgd weekloon niet opnieuw verschuldigd is) niet van toepassing is, omdat die § 2 slechts verwijst naar «het onder § 1 bedoelde loon» en niet naar het gewaarborgd weekloon verschuldigd volgens artikel 28bis, bbis ;

Overwegende dat artikel 29, § 2, slechts beperkingen kent t.a.v. het opnieuw verschuldigd zijn van gewaarborgd weekloon «in geval van arbeidsongeschiktheid ten gevolge van ziekte, andere dan een beroepsziekte, of ongeval, andere dan van een arbeidsongeval of van een ongeval op de weg naar en van het werk» (artikel 29, § 1) en niet «in geval van arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een arbeidsongeval...» (artikel 28bis, bbis) ;

Overwegende dat dan ook niet moet worden onderzocht of de geïntimeerde zich bevond in de toestand bedoeld in het tweede lid, 1° of 2°, van § 2 van artikel 29 van de wet van 10 maart 1900 ;

Overwegende trouwens dat het gewaarborgd weekloon, betaald voor de periode van arbeidsongeschiktheid wegens arbeidsongeval, uiteindelijk ten laste komt van de verzekeraar bedoeld in artikel 49 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (artikel 28bis, bbis, derde lid, wet van 10 maart 1900) en de appellante, ingevolge de toevallige opeenvolging van een arbeidsongeschiktheid wegens arbeidsongeval en van een arbeidsongeschiktheid wegens ziekte, tracht te ontsnappen aan betaling van gewaarborgd weekloon ;

Overwegende dat de door de appellante ingeroepen rechtspraak geen afbreuk doet aan de duidelijke bepalingen van artikel 28bis, bbis, en artikel 29 van de wet van 10 maart 1900 ;

Overwegende dat de arbeidsrechtbank, bij de beoordeling van een geschil inzake arbeidsovereenkomsten, zeker niet gebonden is door een omzendbrief van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering inzake de toepassing van de sociale zekerheidswetten ;

Overwegende dat de geïntimeerde terecht, inzake gewaarborgd weekloon wegens ziekte, rekening hield met een carensdag (artikel 29, tweede lid, niet opgenomen in artikel 28bis, bbis) ;

Overwegende dat hij even terecht het gevorderde weekloon verminderde met het ontvangen maandloon ;

Overwegende dat de eerste rechter dan ook oordeelkundig de vordering gegrond verklaarde ;
(...)

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE ANTWERPEN

7 MAART 1978

Voorzitter : de h. Van Alsenoy

Rechters : de hh. Van Camp en Van den Bossche

Openbare ministerie : de h. Leclerf

Advocaten : mrs. Cassiers loco Engels en Teughels loco Schoups

Bevoegdheid—Hoofd- en tegeneis—Proces-verbaal van vrijwillige verschijning—Beoordeling.

De vordering die de verweerder ter gelegenheid van de vrijwillige verschijning instelt om tegen de eiser een veroordeling te doen uitspreken en die hij als tegenvordering bestempelt, kan niet als zodanig worden beschouwd, daar een tegenvordering niet bij vrijwillige verschijning kan worden ingesteld.

D. t/ Van M.

Gezien de stukken van het geding o.m. deze gevoegd bij het dossier van de rechtspleging tussen voormelde partijen gevoerd voor het Vredegerecht van het kanton Brasschaat onder nummer 4303 van de algemene rol en overgezonden aan de heer voorzitter van de arrondissementsrechtbank na verwijzing hiernaar bij vonnis gewezen op 8 februari 1978 door voormelde vrederechter ;

Overwegende dat partijen op 11 januari 1978 vrijwillig verschenen voor de Vrederechter van het kanton Brasschaat ;

dat door eiser een vordering werd ingesteld ertoe strekkend de veroordeling van verweerder te verkrijgen tot betaling aan eiser van 19.359 fr. voor schade opgelopen bij een verkeersongeval ;

dat die vordering door verweerder werd betwist en deze laatste tegelijkertijd een tegeneis instelde ertoe strekkend de veroordeling van eiser te verkrijgen tot betaling aan verweerder van 24.849 fr. voor schade opgelopen bij hetzelfde verkeersongeval ;

dat partijen op dezelfde dag nog concludeerden en eiser in zijn conclusie voormelde som van 19.359 fr. vorderde, evenwel vermeerderd met de vergoedende interesten vanaf 20 november 1976 ; dat verweerder in zijn conclusie voormeld bedrag van 24.849 fr. vorderde, eveneens vermeerderd met de vergoedende interesten vanaf 20 november 1976 en met voorbehoud B.T.W., dit laatste voorbehoud reeds bij het stellen van de tegeneis gemaakt zijnde ;

Overwegende dat de vrederechter zich «ratione summae» onbevoegd achtte en de zaak dientengevolge ambts-halve verwees naar de arrondissementsrechtbank overeenkomstig art. 640 Ger. W. bij vonnis van 8 februari 1978 ;

Overwegende dat de vrederechter om zich «ratione summae» onbevoegd te achten o.m. steunde op de artike-

len 557 en 558 van het Gerechtelijk Wetboek luidens welke de vergoedende interesten in aanmerking genomen moeten worden voor het bepalen van het bedrag van de vordering en verschillende punten van een vordering moeten worden samengevoegd tot bepaling van de bevoegdheid ;

Overwegende dat de vordering ingesteld werd bij vrijwillige verschijning zoals bepaald in artikel 706 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat die bepaling deel uitmaakt van het hoofdstuk gewijd aan de vorm waarin een «hoofdvordering» wordt ingesteld ;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat slechts hoofdvorderingen bij vrijwillige verschijning kunnen worden ingesteld ;

Overwegende dat trouwens artikel 809 van het Gerechtelijk Wetboek stelt dat tussen de partijen in het geding tussenvorderingen (art. 14 Ger. W.) ingesteld worden bij conclusies die ter griffie worden neergelegd en aan de overige partijen overgelegd zoals bepaald is in de artikelen 742 tot 746 van het Gerechtelijk Wetboek (art. 809 Ger. W.) ;

Overwegende dat derhalve de vordering die de verweerder ter gelegenheid van de vrijwillige verschijning instelde om tegen de eiser een veroordeling te doen uitspreken en die door de verweerder als tegenvordering werd bestempeld, niet als dusdanig kan worden beschouwd daar een tegenvordering niet bij vrijwillige verschijning kan worden ingesteld ;

Overwegende dat de vordering van verweerder, daar ze bij vrijwillige verschijning werd ingesteld, eveneens als hoofdvordering moet worden beschouwd ;

Overwegende dat zodoende in de inleidende akte, ter zake het proces-verbaal van vrijwillige verschijning, twee bedragen worden gevorderd, namelijk 19.359 fr. en 24.849 fr., met voorbehoud wat de B.T.W. betreft ; dat verschillende vorderingen, indien ze samenhangend zijn, inderdaad kunnen worden samengevoegd (art. 566 Ger. W.) ; dat dan evenwel de gevorderde bedragen moeten worden samengevoegd tot bepaling van de bevoegdheid (art. 558 Ger. W.) ;

Overwegende dat de samengevoegde bedragen de vijftienduizend frank overtreffen, zodat de vrederechter ter zake inderdaad onbevoegd is «ratione summae» ;

Overwegende dat, de hoedanigheid van partijen in acht nemend, de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is om kennis te nemen van de bij vrijwillige verschijning ingestelde vorderingen van eiser en van verweerder ;

Overwegende dat beide partijen woonachtig zijn in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen en ook het verkeersongeval trouwens in dit arrondissement plaatsvond ;

Overwegende dat de zaak derhalve verwezen moet worden naar de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen ;

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 7 september 1978

Geding — Appellant verklaart mondeling dat hij een in conclusie opgeworpen middel niet meer aanvoert — Geen afstand van proceshandeling — Vormvereisten van de artt. 822 en 824 Ger. W. niet toepasselijk.

Het bestreden arrest (Hof Bergen, 28 april 1977) heeft, ter verwerping van een middel dat eiser tot cassatie, toen appellant, in conclusie had afgeleid uit de nietigheid van het beroepen vonnis, gezegd dat «appellant trouwens voor het hof heeft verklaard dat hij dat middel niet meer wenste aan te voeren». Eiser beweert dat het arrest de artt. 822 en 824 Ger. W. heeft geschonden ; naar zijn mening wordt door de bepalingen van art. 824 uitgesloten dat de afstand van een proceshandeling, zoals de afstand van een schriftelijke conclusie, mondeling op de terechtzitting kan geschieden. Het middel wordt op de volgende gronden verworpen :

«Overwegende dat eiser in zijn conclusie voor het hof van beroep de eerste rechter verweet dat hij zijn overtuiging gebaseerd had op gegevens die door de partijen niet waren opgeworpen en waarover zij geen contradictoir debat hebben kunnen voeren ; dat hij de rechter in hoger beroep bijgevolg verzocht 'het beroepen vonnis nietig en zonder uitwerking te verklaren en abstractie te maken van de documenten ... waarnaar de eerste rechter verwijst, behalve wanneer de genoemde documenten, tijdens de rechtspleging in hoger beroep, regelmatig in de debatten werden ingebracht door een van de partijen na voorafgaande kennisgeving' ;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat eiser voor het hof van beroep mondeling heeft verklaard dat hij dat middel niet meer wenste aan te voeren ;

«Overwegende dat de partij die in een nieuwe conclusie een middel achterwege laat dat in haar eerste conclusie werd aangevoerd, geen afstand doet van een proceshandeling en dus niet verplicht is de vormvereisten van de artikelen 822 en 824 van het Gerechtelijk Wetboek in acht te nemen ;

«Dat het middel niet kan worden aangenomen.»

(Voorzitter : de h. Meeùs—Raadsheer-rapporteur : de h. Mahillon—Advocaat-generaal : de h. Colard—Advocaten : mrs. Fally en Simont—In de zaak : Belgische Staat t/T. e.a.).

Hof Gent (9e Kamer), 15 juni 1973

Hoger beroep — Termijn — Betekening door een verweerder in vrijwaring tegen de eiser op hoofdeis — Gevolgen.

Een vonnis gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge op 22 juni 1972 werd door een verweerder in vrijwaring aan de eiser op hoofdeis betekend op 2 augustus 1972. Doet deze betekening de termijn van hoger beroep ook lopen ten aanzien van de andere partijen ?

«Overwegende dat artikel 1051 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de termijn van hoger beroep loopt vanaf de betekening van het vonnis ; dat uit deze bepaling evenwel niet kan worden afgeleid dat de termijn van beroep in de regel ook loopt ten voordele van andere partijen dan de partij die het vonnis liet betekenen ; dat zulks evenmin het geval was onder de bepaling van artikel 443 Rv., dat, behoudens de woorden 'à partie' welke door het opheffen van het pleitbezorgersambt overbodig waren geworden, in het Gerechtelijk Wetboek is overgenomen ;

«Overwegende dat de bepaling van artikel 1051, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, krachtens welke de termijn van hoger beroep eveneens vanaf de betekening loopt ten aanzien van de partij die het vonnis heeft doen

betekenen, dezelfde concrete gevallen beoogt als in het eerste lid en evenmin insluit dat de betekening als zodanig enig gevolg zou kunnen hebben voor een partij die het vonnis niet heeft laten betekenen en daarvan zelf betekening noch aanzegging van betekening heeft gekregen ;

«Overwegende dat er ter zake geen ondeelbaarheid bestaat tussen de eis ten principale en de eis tot vrijwaring, die ook elk een verschillende rechtsgrond hebben ; dat alsnog geen solidaire veroordeling is gevorderd ; dat tweede geïntimeerde, die het vonnis alleen aan appellante liet betekenen en daarbij alleen in eigen naam handelde, de belangen van eerste geïntimeerde niet vertegenwoordigt, zoveel te minder daar deze ook nog een andere partij tot vrijwaring heeft gedagvaard.»

(Voorzitter : de h. Beeckman—Raadsheren : de hh. Soetaert en Lamiroy—Advocaten : mrs. Morel de Westgaver loco Volckaert, Soete loco Heymans, T'Jonck en Galaude loco Van Malleghem—In de zaak : H. t/ P. e.a.)

NOOT—Zie Cass., 13 maart 1978, *R.W.*, 1978-79, 1298 met noot.

Hof Antwerpen (7e Kamer), 17 maart 1977

Strafvordering — Verzet — Termijn — Betekening van rechterlijke beslissing — Kennisneming van de betekening — Kennisneming van het vonnis.

Volgens een ontvangstbewijs van 9 december 1976 had de verdachte kennis gekregen van de betekening, op 26 oktober 1976 door een deurwaarder op zijn adres, van het bij verstek tegen hem uitgesproken vonnis van de Correctionele Rechtbank te Antwerpen van 27 september 1976 en had hij, onder gesloten omslag overeenkomstig art. 44 Ger. W., een afschrift van het vonnis ontvangen.

«Overwegende dat beklaagde tevergeefs staande houdt dat hij niet in de gelegenheid was kennis te nemen van de inhoud van de omslag omdat de politie bij zijn aanhouding zijn bezittingen in bewaring nam ;

«Overwegende dat het voldoende is dat beklaagde kennis kreeg van de betekening, en deze kennis blijkt uit het hierboven aangehaalde ontvangstbewijs ;

«Overwegende dat beklaagde, kennis gekregen hebbende op 9 december 1976 van de betekening, slechts verzet heeft aangetekend op 19 januari 1977, dus meer dan tien dagen na de dag waarop hij kennis kreeg van de betekening ; dat zijn verzet dan ook te laat werd aangetekend.»

(Voorzitter-rapporteur : de h. Weyens—Raadsheren : de hh. Lebeer en De Peuter—Advocaat-generaal : de h. Vervliet—Advocaat : mr. Pollet—In de zaak : J.)

NOOT—Het hof diende inderdaad niet te onderzoeken of de verdachte kennis had kunnen nemen van het vonnis, of hij de draagwijdte of de gevolgen van de rechterlijke beslissing had kunnen nagaan, of hij de gelegenheid had gekregen overleg te plegen met zijn raadsman, e.d.

Zodra hij kennis had gekregen van de betekening van het vonnis, begon de termijn van verzet te lopen (*R. HAYOITTE TERMICOURT*, «Etude sur l'opposition aux décisions rendues par les juridictions correctionnelles et les tribunaux de

police», *R.D.P.*, 1932, 735-736 ; *G. SCHUIND*, *Traité pratique de droit criminel*, 3e ed., II, p. 321 ; *A. VANDEPLAS*, «Over verzet in strafzaken», *R.W.*, 1972-1973, 1795, nr. 4 en de aldaar geciteerde rechtspraak).

Het was zelfs voldoende dat de verdachte een verklaring had ondertekend waarin vermeld wordt dat hij wist dat het vonnis aan het parket werd betekend, om de termijn van verzet te doen ingaan (*Cass.fr.*, 19 juni 1900, *Journ.parq.*, 1901, 2, 97). Of hij de betekende akte ook gelezen heeft, speelt daarbij geen rol : het is aan hem de nodige inspanningen te leveren om daadwerkelijk kennis te nemen van de rechterlijke beslissing (*R. JEANPRETRE*, «L'expédition et la réception des actes de procédure et des actes juridiques», *Schweiz.Jur.Zeitung*, 1973, 349).

A. Vandeplas

Arrond. Oudenaarde, 28 januari 1976

Bevoegdheid — Schadevergoeding — Kwalificatie — Pacht — Schade aan velden, vruchten en veldvruchten.

«De oorspronkelijke vordering, ingeleid voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Oudenaarde, strekt tot het verkrijgen van schadevergoeding wegens het vellen van 27 kersebomen, wassende op het land toebehorende aan de aanleggers maar gebruikt door de gedaagde, en die door deze laatste verkocht werden.

«De gedaagde heeft de onbevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg opgeworpen omdat het volgens hem gaat om een betwisting nopens de uitoefening van pacht. Dit wordt door de aanleggers betwist en zij houden staande dat het perceel waarop de bomen groeiden, niet aan de gedaagde verpacht werd ; maar de aanlegger heeft de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank gevraagd.

«De vordering heeft eigenlijk geen rechtstreeks verband met het al dan niet bestaan van een pachtovereenkomst of met de uitvoering ervan. De stelling zou kunnen aanvaard worden dat het gaat om een vordering tot schadevergoeding, ongeacht de hoedanigheid van de partijen. Maar nu de arrondissementsrechtbank van de zaak kennis neemt, moet zij, ook buiten de vraagpunten aangehaald door de partijen, onderzoeken naar welke rechter het geschil moet worden verwezen.

«Het gaat ter zake om een geschil wegens schade veroorzaakt aan veldvruchten ; daaronder zijn ook, volgens de rechtspraak, de boomgaarden begrepen (*A. Fettweis*, *Bevoegdheid*, nr. 273).

Bij toepassing van art. 591, 13, Ger. W. is dus de vrede-rechter bevoegd.»

(Voorzitter : de h. Heyvaert—Rechters : de hh. Janssens de Varebeke en Van den Berghe—Openbaar ministerie : de h. Sebrechts—Advocaten : mrs. Ghysbrecht en Heerman—In de zaak : P. t/ C.)

NOOT—Zie nochtans in verband met de kwalificatie van de vordering : *Cass.* 8 september 1978, *R.W.*, 1978-79, 960, met noot van *JEAN LAENENS*, «De materiële bevoegdheid bepaald naar het onderwerp van de vordering».

Vred. Brasschaat, 1 maart 1979

Huur — Vordering tot betaling van achterstallige huurgelden, tot verbinding van de huurovereenkomst en tot betaling van een wederverhursingsvergoeding — Inleiding bij verzoekschrift na oproeping in verzoening — Niet toelaatbaar.

«Aangezien het verzoekschrift ertoe strekt, na verweerder te hebben opgeroepen in verzoening, de tussen partijen bestaande huurovereenkomst te zijnen laste verbroken te verklaren, hem te veroordelen tot ontruimen en tot het betalen van achterstallige huurgelden ten belope van 15.600 fr. en een wederverhursingsvergoeding ten belope van 3.900 fr. ;

«Aangezien de aldus gestelde eisen noch geheel noch ten dele gegrond zijn op de uitzonderingswetgeving inzake huurovereenkomsten en de door artikel 7 van de wet van 27 december 1977 geregelde bijzondere (en goedkopere) procedure derhalve niet kan worden toegepast, doch enkel de gemeenrechtelijke procedure.»

(Vrederechter : de h. De Bièvre)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Verzorgd door het departement rechten van de U.I.A.

Provinciale financies

De wet van 10 juli 1979 (B.S., 4 augustus 1979) wijzigd de artikelen 86 en 112 van de Provinciewet.

Deze artikelen regelen het gebruik van de provinciale gelden.

De nieuwe bepalingen van het 4e lid van artikel 112 hebben de terminologie die in de Provinciewet wordt gebezigd, aangepast aan de terminologie van de genormaliseerde economische classificatie in de thans toegepaste functionele begroting.

Anderzijds worden de sinds 1951 vastgelegde bedragen voor de in het artikel vermelde uitgaven verhoogd. Zij zullen trouwens voortaan aan het indexcijfer worden gekoppeld.

W.L.

Onroerende fiscaliteit — Kadastraal inkomen

De wet van 19 juli 1979 betreffende de onroerende fiscaliteit verscheen in het Staatsblad van 22 augustus 1979.

In hoofddorde beoogt deze wet de actualisering van de kadastrale inkomens (K.I.) van de in België gelegen onroerende goederen. Deze aanpassing is nodig omdat de bestaande K.I. vastgesteld werden in verband met de huurmarkt van 1955 en bijgevolg op dit ogenblik werkelijkheidsvreemd zijn.

De nieuwe K.I. zullen voortaan niet meer vastgesteld worden door vergelijking met het netto-inkomen van één type onroerend goed, maar wel op grond van het werkelijk inkomen dat blijkt uit een normaal huurcontract. Het K.I. van een niet verhuurd onroerend goed wordt dan bepaald

door vergelijking met de huuropbrengst van meerdere in huur gegeven onroerende goederen. Opgemerkt wordt dat deze werkwijze reeds werd toegepast vooraleer de wet goedgekeurd en gepubliceerd werd, aangezien de minister van Financiën verklaarde dat alle voorbereidend werk achter de rug is en de nieuwe K.I. binnenkort zullen worden betekend.

De andere wijzigingen die deze wet op het vlak van de onroerende fiscaliteit brengt, zijn vooral een gevolg van de actualisering van de kadastrale inkomens. Zij slaan o.m. op :

1) Het tarief van de onroerende voorheffing (O.V.), waarvan het aandeel van de Staat gereduceerd wordt van 3 % naar 1,25 %, om te vermijden dat de herziening van de K.I. een verzwaring van de belastingdruk tot gevolg zou hebben ; de lokale overheden (gemeenten en provincies) blijven echter volledig vrij om het aantal opcentiemen te bepalen dat voor hun lokale financiën nodig is, maar de nieuwe wet verplicht hen het aantal opcentiemen te laten kennen dat nodig is om een zelfde opbrengst als vóór de herziening van de K.I. te waarborgen.

2) De belasting op het globaal inkomen, dat voortaan zoveel mogelijk de werkelijke netto-huuropbrengst zal bevatten. De vroegere politiek die erin bestond het K.I. van de eigen woning — doorgaans met familiaal karakter — vrij te stellen van belasting op het globaal inkomen (doch niet van O.V.), wordt gehandhaafd ; daarom bepaalt de wet dat het K.I. van het woonhuis van de belastingplichtige slechts belastbaar is in de mate dat het meer bedraagt dan 60.000 fr. (vroeger 10.000 fr.) ; dit bedrag wordt daarenboven nog verhoogd met 10.000 fr. (vroeger 1000 fr.) per persoon ten laste van de belastingplichtige.

3) De verrekening van de O.V. met de belasting op het globaal inkomen, die thans o.m. beperkt is tot 25 % van het K.I. ; deze verrekeningsgrens wordt beperkt tot 12,5 th. van het K.I. ; in de mate dat de voorheffing meer bedraagt dan het verrekenbaar bedrag, vormt zij een aftrekbare bedrijfsuitgave, althans wanneer het onroerend goed voor beroepsdoeleinden wordt gebruikt.

4) De voorwaarden waaronder bescheiden woningen en kleine landeigendommen met verminderd *registratierecht* kunnen worden verkregen.

Tevens wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt om de belastbare materie in de onroerende sector uit te breiden, o.m. door :

1. de bedragen verkregen bij de vestiging of de overdracht van een recht van erfpacht of opstal als onroerende inkomsten te beschouwen. Het bestuur tracht deze vergoedingen al vanaf 1970 te belasten, maar de Hoven van Beroep te Brussel, Bergen en ook Antwerpen wezen die stelling af : enerzijds omdat de vergoeding die de eigenaar ontvangt n.a.v. een erfpachtcontract geen inkomen van het onroerend goed kan zijn, aangezien art. 1 van de wet van 10 januari 1824 aan de erfpachter het volle genot toekent van het onroerend goed ; anderzijds omdat de fiscale wetgeving nergens een uitdrukkelijke afwijking bevat van de erfpachtwet. De wet van 19 juli 1979 voert thans deze afwijking in, zonder echter het probleem op te lossen dat nu ontstaat met het ongewijzigde art. 9 van de erfpachtwet, krachtens hetwelk alle belastingen op het in erfpacht gegeven onroerend goed ten laste van de erfpachter zijn ;

2. het belasten van het inkomen dat voortvloeit uit de concessie van het recht om een onroerend goed te gebruiken voor het plaatsen van reclamadragers ; deze op-

brengst wordt gerangschikt onder de diverse inkomsten ;
3) het belasten van de opbrengst van de onderverhuring of de overdracht van huur van *niet gemeubelde* onroerende goederen, ongeacht de plaats van de ligging ; tot nu toe werd enkel de opbrengst uit de onderverhuring en de huuroverdracht van *gemeubelde* gebouwen als divers inkomen belast.

Ook de afschaffing van de tienjarige vrijstelling van de onroerende voorheffing komt in feite neer op een uitbreiding van de belastbare stof. Deze vrijstelling wordt afgeschaft omdat zij de laatste jaren regelrecht tegen het oorspronkelijk gesteld doel inging : bestemd als een tegemoetkoming voor bescheiden eigenaars van bescheiden woningen, werd het een instrument in handen van vastgoedmaatschappijen die op die manier een belangrijk fiscaal voordeel genoten.

De nieuwe K.I. die eerstdaags bekend worden, zijn berekend op basis van de huurprijzen van 1 januari 1975, d.i. vóór de verschillende overheidsmaatregelen om de stijging van de huurprijzen af te remmen. Zij zullen gelden voor een periode van 10 jaar.

Tegen het betekend K.I. kan in principe *bezwaar* ingediend worden, met inachtneming van de voorgeschreven termijn (2 maanden vanaf de betekening) en van de nodige formaliteiten. In geval van betwisting streeft het bestuur eerst naar een minnelijk akkoord ; is geen akkoord mogelijk, dan kunnen de beide partijen zich tot de vrederechter wenden met het verzoek een onafhankelijk deskundige aan te stellen die een voor alle partijen bindend advies geeft. De wet bepaalt dat deze arbitrageprocedure bij K.B. zal uitgewerkt worden.

Ten slotte wordt gewezen op de verschillende data van inwerkingtreding van deze wet :

- de bepalingen betreffende de vaststelling en de betekening van de nieuwe K.I. en de mogelijkheid om er bezwaar tegen in te dienen gelden vanaf de dag van de bekendmaking in het Staatsblad ;
- de bepalingen betreffende de onroerende voorheffing zijn van toepassing vanaf het aanslagjaar 1980 (1.1.1980) ;
- de bepalingen betreffende de belasting op het globaal inkomen vanaf het aanslagjaar 1981, d.w.z. op de inkomsten behaald vanaf 1 januari 1980 ;
- de wijzigingen aan het Wetboek der Registratierechten gelden voor de akten die met ingang van 1 januari 1980 worden verleden.

L.M.

Europese gemeenschappen — E.O.G.F.L. — Landbouweffingen, douanerechten — Wederzijdse bijstand inzake het invorderen van schuldvorderingen

In het B.S. van 30 augustus 1979 verscheen de wet van 20 juli 1979 betreffende de wederzijdse bijstand inzake de invordering van schuldvorderingen in de E.E.G., die voortvloeien uit verrichtingen die deel uitmaken van het financieringsstelsel van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw, alsmede van landbouweffingen en douanerechten.

Zowel de communautaire bepalingen betreffende de eigen middelen van de Europese Gemeenschappen als die betreffende de financiering door het E.O.G.F.L. van het

gemeenschappelijk landbouwbeleid kennen aan de Lid-Staten belangrijke uitvoeringsbevoegdheden toe. Het zijn de Lid-Staten die de communautaire middelen (met name de landbouweffingen en de douanerechten) heffen, overeenkomstig hun nationale wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen en deze middelen ter beschikking stellen van de Commissie. Het zijn de Lid-Staten die de uitbetaling verrichten van de door het E.O.G.F.L. gefinancierde uitvoerrestituties en interventies tot regulering van de landbouwmakten. Het komt tevens aan de Lid-Staten toe eventueel de verschuldigde en/of ontdoken heffingen of rechten in te vorderen of ten onrechte uitbetaalde bedragen terug te vorderen.

De tot het nationale grondgebied beperkte werkingssfeer van de nationale bepalingen inzake het invorderen van openbare schuldvorderingen belet echter het invorderen van bovengenoemde schuldvorderingen in een andere Lid-Staat dan die waarin zij zijn ontstaan. Om de nadelige gevolgen hiervan voor de werking van de gemeenschappelijke markt en voor de adequate toepassing van de communautaire voorschriften, met name op het gebied van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, zo veel mogelijk uit de weg te ruimen heeft de Raad van de Europese Gemeenschappen op 15 maart 1976 richtlijn 76/308 EG (*P.B.*, 1976, L 73) aangenomen waarbij gemeenschappelijke regels worden vastgesteld die in de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de Lid-Staten dienen te worden opgenomen betreffende de wederzijdse bijstand op het gebied van de invordering van schuldvorderingen die voortvloeien uit de verrichtingen die deel uitmaken van het financieringsstelsel van het E.O.G.F.L. (hoofdzakelijk restituties en interventies), alsmede van landbouweffingen en douanerechten.

De wet van 20 juli 1979 strekt ertoe uitvoering te geven aan die richtlijn. Ten einde zich alsnog te conformeren aan de door de richtlijn aan de Lid-Staten opgelegde verplichting de nodige maatregelen uiterlijk op 1 januari 1978 in werking te doen treden heeft de wetgever haar terugwerkende kracht tot op die datum toegekend (art. 23).

Het door de richtlijn voorgeschreven en in de wet overgenomen stelsel regelt verschillende vormen van bijstand, gaande van het verstrekken van inlichtingen en het verrichten van notificaties tot het invorderen van schuldvorderingen ontstaan in de Lid-Staat waar de verzoekende autoriteit is gevestigd en het nemen van conservatoire maatregelen.

De wet is in vier hoofdstukken ingedeeld, waarvan het eerste (artt. 1 en 2) enkele definities bevat en haar toepassingsgebied preciseert en het vierde (artt. 20-23) aan enkele «algemene bepalingen» is gewijd. In de hoofdstukken II (artt. 3-9) en III (artt. 10-19) zijn, overeenkomstig de bepalingen van de richtlijn, de regels m.b.t. de verschillende vormen van bijstand opgenomen die gelden wanneer de Belgische overheid zich enerzijds als «verzoekende autoriteit» tot de overheid van een andere Lid-Staat richt en anderzijds als «aangezochte autoriteit» op verzoek van de overheid van een andere Lid-Staat optreedt. De overheidsorganen die als verzoekende resp. als aangezochte autoriteit kunnen optreden moeten door de Koning worden aangewezen (art. 1 in fine). Bijzondere vermelding verdienen wel de bepaling (art. 15) dat de in het kader van het stelsel van wederzijdse bijstand in te vorderen schuldvorderingen geen enkel voorrecht genieten evenals de bepaling (art. 18, b) dat de bijstand niet dient te worden

verleend «indien de invordering van de schuldvordering, wegens de situatie van de debiteur, in België ernstige moeilijkheden van economische of sociale aard zou kunnen opleveren».

Ten slotte — en volledigheidshalve — zij nog aangestipt dat door de richtlijn van 15 maart 1976 op communautair vlak een procedure wordt in het leven geroepen, voor het vaststellen (in beginsel, door de E.G.-Commissie) van toepassingsbepalingen en een «Comité voor invordering» is ingesteld dat de samenwerking ter zake tussen de Lid-Staten en de Commissie moet verzekeren. Deze bepalingen zijn uiteraard niet in de Belgische wet overgenomen.

P.E.

Nationale Arbeidsraad

De wet van 27 juli 1979 tot wijziging van de wet van 29 mei 1952 tot inrichting van de Nationale Arbeidsraad (B.S., 24 augustus 1979) heeft tot doel in de basiswet enige wijzigingen aan te brengen met betrekking tot het statuut van de voorzitter, de secretaris en de adjunct-secretaris van de Nationale Arbeidsraad. De aangebrachte wijzigingen luiden als volgt :

de eerste zin van art. 2, § 3, van de W. 29 mei 1952 luidt nu als volgt : «De voorzitter wordt door de Koning benoemd, die zijn statuut vaststelt.» ;

in het eerste lid van art. 5 van dezelfde wet vallen de woorden «de voorzitter voor zes jaar» weg ;

in art. 7, § 1, derde lid, wordt de eerste volzin vervangen als volgt : «De secretaris en de adjunct-secretaris worden door de Koning benoemd.»

M.R.

Arbeidswet

De wet van 27 juli 1979 tot wijziging van de Arbeidswet van 16 maart 1971 (B.S., 24 augustus 1979) wijzigt de arbeidstijdregeling en de regeling met betrekking tot de zondagsrust voor de apothekers.

Art. 3, § 1, 6, wordt vervangen door volgende tekst : «de artsen, veeartsen, tandartsen en studenten-stagiairs die zich voorbereiden op de uitoefening van die beroepen», m.a.w. de apothekers en studenten-apothekers zijn uit de opsomming weggelaten.

Art. 21 van dezelfde wet wordt als volgt gewijzigd : «De wekelijkse arbeidsduur van het paramedisch personeel tewerkgesteld bij instellingen of door personen die geneeskundige, profylactische of hygiënische verzorging verlenen en van de apothekers kan ongelijkmatig worden verdeeld over de zeven dagen van de week, zonder dat de duur van elke werkperiode korter dan drie uren mag zijn.» M.a.w. de apothekers worden in de opsomming opgenomen.

M.R.

Radiobeachting

Ernstige spanningen hebben de laatste tijd doen blijken dat de wet van 14 mei 1930 door de technische evolutie

achterhaald was. Naast de radioamateurs die gegroepeerd zijn in een vereniging die erkend is sinds 1923, en die zich hoofdzakelijk interesseren voor de radiotechniek, blijken in België omstreeks 300.000 «cibisten» te bestaan die gebruik maken van de Citizen Band, de radioband op 27 Mhz.

De kaderwet van 30 juli 1979 betreffende de radiobeachting (B.S., 30 augustus 1979) beoogt een versoepeling van de regels voor het toekennen van vergunningen om zend- en ontvangstoestellen voor particuliere beeachting te gebruiken. Het tegengewicht voor deze versoepeling bestaat in een reeks van controlemaatregelen, voorafgaande vergunningen en andere verplichtingen zowel voor de vergunninghouders als voor de bouwers en verkopers van de in de wet bedoelde radio-elektrische apparaten.

Een reeks koninklijke besluiten moet binnenkort getroffen worden om de wet operationeel te maken.

De Koning stelt inderdaad de reglementen van algemeen bestuur en de politieverordeningen betreffende de radioverbindingen vast, inzonderheid de technische voorschriften, en hij bepaalt tevens het bedrag van de te betalen rechten.

De bestraffing van de overtredingen is geregeld door artikel 15 van de wet.

W.L.

Diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht

Vroeger was het ronselen voor een vreemde leger- of troepenmacht strafbaar, maar het feit zich te laten aanwerven was in België niet verboden.

De wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt (B.S., 24 augustus 1979) heeft hierin verandering gebracht. Het wetsontwerp is twaalf jaar bij het Parlement aanhangig geweest.

De recente moeilijkheden die gerezen waren tussen Zaïre, Rwanda en België betreffende een huurlingenexpeditie heeft de afwikkeling van de parlementaire procedure wellicht bespoedigd.

De wet stelt dat het voortaan verboden is op het Belgisch grondgebied personen te werven voor vreemde legers of troepen die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevinden.

Verder kan de Koning de dienstneming, het vertrek of de doorreis verbieden of beperken van personen, onverschillig of het Belgische dan wel vreemde onderdanen betreft.

Eveneens verboden zijn, buiten 's lands grondgebied, de aanwerving van Belgische onderdanen en alle handelingen die in het gemeld verband zulke aanwervingen kunnen uitlokken of vergemakkelijken, alsmede de dienstneming van Belgen bij een vreemde leger- of troepenmacht.

De aanwerving en de dienstneming, of de pogingen daartoe worden gestraft met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar.

Daartoe was een wijziging noodzakelijk van de artt. 135ter en 135quater van het Strafwetboek.

W.L.

Afgifte van paspoorten — Commissie van beroep

Indien de minister van Buitenlandse Zaken weigert een paspoort af te geven, te verlengen of te vernieuwen, dat paspoort intrekt of de geldigheid ervan in tijd of ruimte beperkt, is tegen zijn beslissing voortaan een beroep opengesteld door het K.B. van 31 juli 1979 tot inrichting van de Commissie van beroep inzake de afgifte van paspoorten (*B.S.*, 21 augustus 1979). Dit K.B. werd getroffen ter uitvoering van de wet van 14 augustus 1974.

De Commissie is samengesteld uit drie leden ; een magistraat, een advocaat met tien jaar tableau-anciënniteit en een persoon verdienstelijk op het domein van de bescherming van de Rechten van de Mens. Het beroep wordt ingesteld bij een aangetekende brief binnen dertig dagen na de betekening van de betwiste beslissing.

De behandeling geschiedt op tegenspraak, vooraf meegedeelde schriftelijke conclusies kunnen worden neergelegd en de Commissie doet uitspraak bij een met redenen omklede beslissing binnen dertig dagen na het sluiten van het debat.

W.L.

BALIELEVEN

Conferentie van de Jonge Balie te Hasselt Samenstelling van het bestuur

Voorzitter : mr. Witters Mark ; ondervoorzitter : mr. Fissette Guido ; penningmeester : mr. Govaerts Kris ; secretaris : mr. Houbrechts Ingrid ; leden : mrs. Vandergraesen Arne, Smeets Marcel, Truyens Jean, Berghs Hubert.

Conferentie van de Jonge Balie te Oudenaarde Samenstelling van het bestuur

Voorzitter : mr. Marc De Pril ; ondervoorzitter : mr. Paule Vanden Broecke ; past-voorzitter : mr. Gerard De Lange ; penningmeester : mr. Alain Morel ; secretaris : mr. Freddy De Smet ; leden : mrs. Herman Sobrie en Luc Dupont.

De plechtige openingszitting vindt plaats op 16 november 1979 te 17 uur.

MEDEDELINGEN

Financieel plan en kapitaalsverhoging

De artikelen 34 en 122 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen bepalen dat de formaliteiten en voorwaarden voorgeschreven voor de oprichting van de naamloze vennootschappen en de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid eveneens moeten vervuld worden bij elke verhoging van het maatschappelijk kapitaal.

Daar de overhandiging van het financieel plan aan de notaris een van de formaliteiten of voorwaarden is die worden voorgeschreven

aan de oprichters van deze vennootschappen, rees de vraag of na de inwerkingtreding van de wet van 4 augustus 1978 deze voorschriften ook gelden bij de kapitaalsverhoging van deze vennootschappen.

Na een grondige studie van het probleem, zette de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel in een circulaire nr. 1/79 van 8 januari 1979 uiteen dat «de artikelen 29ter en 120ter van de gecoördineerde wetten in verband moeten worden gebracht met de nieuwe belangrijke artikelen 35, 6°, en 123, eerste lid, 7°. Deze nieuwe bepalingen voeren de hoofdelijke aansprakelijkheid in van de oprichters van naamloze vennootschappen en van personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid in geval van kennelijk ontoereikend beginkapitaal. De artikelen 29ter en 120ter verwijzen trouwens alleen naar de artikelen 35, 6°, en 123, eerste lid, 7°. Men mag dus aannemen dat de artikelen 29ter en 35, 6°, enerzijds, en de artikelen 120ter en 123, eerste lid, 7°, anderzijds, één geheel vormen.

Daar de wet de aansprakelijkheid van de beheerders of zaakvoerders niet bepaalt in geval van ontoereikende verhoging van het maatschappelijk kapitaal, is de overhandiging van het financieel plan aan de notaris bij de oprichting van de vennootschap niet verantwoord in geval van kapitaalsverhoging».

Senator Coppieters heeft aan de minister van Justitie gevraagd of hij het met deze zienswijze eens was (*Vragen en antwoorden, Senaat*, 1979, 197), maar de minister van Justitie antwoordde hem terecht dat het hem niet toekomt stelling te nemen in deze controverse.

Neerlegging van balansen op de griffie van de rechtbank

Luidens de handelswetgeving dienen de balansen van de handelsvennootschappen jaarlijks te worden neergelegd ter griffie van de rechtbank van koophandel. Het bericht betreffende deze neerlegging wordt trouwens gepubliceerd in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad, na registratie van de stukken.

Senator Coppieters heeft aan de minister van Justitie gevraagd of de balansen niet per post mogen worden verzonden aan de griffie, ten einde de persoonlijke afgifte door de bedrijfsleider te vermijden (*Vragen en antwoorden, Senaat*, 1979, 263).

De minister van Justitie stelde hem prompt gerust : «Uit de inlichtingen die me door de gerechtelijke overheid werden medegedeeld, blijkt dat de verzending per post van neer te leggen en in het Belgisch Staatsblad bekend te maken akten en jaarrekeningen van vennootschappen, in beginsel door geen enkele griffie wordt geweigerd. De bescheiden worden echter slechts effectief in ontvangst genomen onder de voorwaarden bepaald in artikel 7 van het K.B. van 7 augustus 1973 betreffende de openbaarmaking van akten en stukken betreffende handelsvennootschappen en burgerlijke vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen.

De gerechtelijke overheden hebben echter beklemtoond dat het de voorkeur verdient dat de belanghebbenden zich persoonlijk aanmelden op de griffie.»

De belanghebbenden moeten er zorg voor dragen dat de vormvoorschriften vermeld in art. 6 van het bovengenoemd koninklijk besluit in acht worden genomen en dat de griffiers fonds in handen hebben door middel van postwissels, assignaties, postcheques, storting of overschrijving op hun postrekening.» Vanaf het ogenblik van de ontvangst der postwissels, assignaties, postcheques, van het bericht van creditering uitgaande van het Bestuur der postcheques of van de aanneming, onder de verantwoordelijkheid van de griffier, van de stortingsstrook van de neerlegger, is er voorafgaande consignatie in handen van de griffier overeenkomstig de bepalingen van artikel 7 van hetzelfde koninklijk besluit.»

Schade veroorzaakt door luchtvaartuigen

Bij wet van 14 juli 1966 werd het Verdrag van Rome van 7 oktober 1952 betreffende de schade door buitenlandse luchtvaartuigen aan derden op het aardoppervlak veroorzaakt, goedge-

keurd. België heeft het verdrag officieel bekrachtigd op 11 augustus 1966 en het is in werking getreden op 9 november 1966.

Het verdrag wijzigt een vroeger internationaal verdrag getekend te Rome op 29 mei 1933 en regelt de aansprakelijkheid van de exploitant van luchtvaartuigen voor de schade aan derden op het aardoppervlak. Het stelsel van de objectieve aansprakelijkheid van de exploitant wordt ingevoerd, maar deze aansprakelijkheid wordt binnen de in artikel 11 bepaalde mate begrensd.

Bij de goedkeuring van het verdrag heeft de Belgische wetgever beslist dat de aansprakelijkheid van de exploitant van een luchtvaartuig dat boven België vliegt gedekt moet worden door een soort wettelijke verzekering, maar deze verplichte dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid wacht nog steeds op een uitvoeringsbesluit.

Senator Lagneau heeft zich ongerust gemaakt over het uitblijven van deze uitvoeringsmodaliteiten en in een parlementaire vraag verzocht hij de minister van Verkeerswezen om nadere inlichtingen (*Vragen en antwoorden*, Senaat, 1979, 232).

De minister antwoordde hem dat «het aangewezen bleek de wettelijke verzekeringsverplichting te verdagen tot wanneer gelijkwaardige schikkingen op bredere internationale schaal worden toegepast». Luxemburg heeft het verdrag bekrachtigd op 19 februari 1957, Spanje op 1 maart 1957, Italië op 10 oktober 1963, maar Frankrijk en Nederland en Duitsland blijven afzijdig. Alles samen hebben 27 landen het Verdrag van Rome van 7 oktober 1952 bekrachtigd.

«De ondervinding leert wel», zo vervolgt de minister, «dat de exploitanten van commercieel luchtvervoer hun aansprakelijkheid ter zake afdoende dekken. Zulks is trouwens in ons land een van de administratieve voorwaarden tot het verkrijgen van een toelating tot luchtvaart of luchtvervoer».

Het zijn natuurlijk niet de grote luchtvaartmaatschappijen die gevaar lopen hun verbintenissen niet te kunnen naleven, maar de honderden kleine luchtvaartuigen die niet gebruikt worden voor handelsdoeleinden bieden heel wat minder waarborgen tegen insolventie. De omvang van het risico is trouwens ook niet rechtstreeks evenredig met de grootte van de vliegtuigen en een klein sporttoestel kan een luchtramp veroorzaken die een transportonderneming ten gronde zou richten.

Het probleem van de waarborgen te stellen door de exploitanten van kleine luchtvaartuigen die niet gebruikt worden voor handelsdoeleinden wordt door de minister van Verkeerswezen afgedaan met de gebruikelijke doodoener dat «het op internationaal vlak onderzocht wordt, maar dat er tot heden toe geen bevredigende oplossing kon worden gevonden»: m.a.w., het schijnt 's ministers zorgenkind niet te zijn en er kan nog gerust enkele decennia gecongresseerd worden alvorens de «bevredigende oplossing» uit de bus komt en de wettelijke verzekeringsplicht uiteindelijk wordt opgelegd.

A. Vandeplas

Over de alleenrechtsprekende raadsheer

In «La chronique judiciaire» van het *Journal des tribunaux* (1979, 468) heeft zopas de gewezen eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel, Achille Maréchal, een vermanende stem laten horen ten aanzien van recente voorstellen betreffende het toewijzen van zaken aan enkelvoudige kamers (alleenrechtsprekende raadsheer) in de hoven van beroep en het benoemen van plaatsvervangende raadsheren.

Naar zijn mening bestaat er voor het inlopen van de achterstand in de behandeling der zaken slechts één enkele remedie: de adequate, regelmatige en snelle aanpassing van het aantal magistraten van elke jurisdictie aan het aantal der te behandelen zaken.

Getuigen en deskundigen in strafzaken

De commissie-Duk belast met de partiële herziening van de Nederlandse strafvordering heeft een rapport uitgebracht over het

dagvaarden en horen van getuigen en deskundigen in strafzaken. De bedoeling van het voorstel van de commissie is de rechtswaarborgen van de verdachte te verbeteren. Uitgangspunt is dat alle getuigen en deskundigen, van wie de verdachte wenst dat zij ter terechtzitting door de rechter worden gehoord, ook metterdaad worden gedagvaard en worden gehoord. Aan de andere kant is de commissie van mening dat een kennelijk onredelijk gebruik van de bevoegdheid van de verdachte op dit punt — bv. het nodeloos oproepen van leden van de regering of andere autoriteiten — moet worden ingedamd. Een eventuele beperking van de bevoegdheid van de verdachte zal echter aan zijn verdediging geen schade mogen toebrengen.

Thans kan een verdachte aan de officier van justitie opgeven welke getuigen en deskundigen hij ter zitting wil doen horen. De officier van justitie dagvaardt hen dan en plaatst hen op de getuigenlijst. Dezelfde regeling geldt in België.

De commissie wil deze regeling aanvullen met het voorschrift dat de officier van justitie de verdachte mededeelt welke getuigen hij weigert, omdat een redelijk belang ontbreekt. De verdachte kan dan bij het begin van het onderzoek ter terechtzitting zulke weigering onderwerpen aan het oordeel van de rechter, die alsnog plaatsing op de lijst kan bevelen. In België zal het parket de verdediging verwittigen dat deze getuigen niet door het parket zullen gedagvaard worden, maar dat het de verdachte vrijstaat ze op eigen kosten te dagvaarden: de getuigenlijst kan op verzoek van de verdachte aangevuld worden met getuigen à décharge opgegeven door de verdediging. Ook in België oordeelt de rechter welke getuigen hij horen zal ter terechtzitting.

In de nieuwe formulering van de commissie-Duk worden alle op de lijst gebrachte getuigen ter zitting gehoord, tenzij de rechter daar alsnog van afziet met toestemming van de officier van justitie en van de verdachte. Het niet-nakomen van deze procedureregeling zou nietigheid ten gevolge hebben. In België kan de weigering van de rechter om een getuige te verhoren slechts dan nietigheid meebrengen, wanneer wordt aangetoond dat door deze weigering de rechten van de verdediging werden geschaad, hetgeen uiteraard weinig bescherming biedt tegen willekeur.

A. Vandeplas

Herziening van de wet van 1874 op de verzekeringen

Volkstevredenwoordiger Knoop informeerde bij de minister van Justitie wanneer de commissie voor de herziening van de wet van 11 juni 1874 op de verzekering haar werkzaamheden zal beëindigen (*Vragen en antwoorden*, Kamer, 1979, p. 1007).

In zijn antwoord deelde de minister mede dat de bij K.B. van 15 juni 1962 opgerichte commissie zich «inspant om haar werkzaamheden te beëindigen», maar de duur van de werkzaamheden is te wijten aan de omvang en de moeilijkheid van haar taak. De commissie komt sedert enkele maanden wekelijks bijeen en begin 1980 zal het voorontwerp van de nieuwe wet en van de memorie van toelichting bij het Parlement worden ingediend.

«Les résolutions, schreef Alexandre Dumas, sont comme des anguilles, on les prend aisément, on les tient difficilement...»

Bewaring van boekhoudkundige stukken

Luidens artikel 221 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen moeten de boekhoudkundige stukken tot vaststelling en verantwoording van het inkomen van de belastingplichtigen, behoudens door de administratie toegestane afwijking (lid 3), bewaard worden in het lokaal waar zij gehouden worden.

Senator Mainil vroeg de minister van Financiën op grond van welke criteria afwijkingen worden toegestaan (*Vragen en antwoorden*, Senaat, 1979, p. 649).

De minister antwoordde dat het Beheer der directe Belastingen, inzake de plaats van bewaring van de boeken en bescheiden, als richtlijn heeft gegeven slechts een afwijking toe te staan «indien de

natuurlijke persoon of de vennootschap waarbij de boeken en bescheiden voorlopig moeten berusten, schriftelijk de verbintenis aangaat de boeken en bescheiden in zijn of haar bedrijfs- of privé-lokaal op het eerste verzoek ter beschikking van de bevoegde hoofdcontroleur te stellen (*Commentaar op het W.I.B.*, n° 221/19).

De afwijkingen worden toegestaan door de hoofdcontroleur van de Directe Belastingen van het gebied, rekening houdend met de door de belastingplichtige aangehaalde omstandigheden. Er werden geen normen vastgelegd met betrekking tot de duur van de bewaring.

Trekkers met aanhangwagens

Volksvertegenwoordiger Tyberghien-Vandenbussche stelde aan de minister van Verkeerswezen de vraag of volgens de huidige wetgeving een rijbewijs C vereist is voor de bestuurders van trekkers met aanhangwagens van 3.500 kg, meer bepaald of een gewoon rijbewijs niet voldoende is voor een landbouwer die met een mestkar van 5 ton op de openbare weg moet komen om zijn veld te bereiken, terwijl hij dit met een lege mestkar wel zou mogen.

De vraag kan voor een gewone leek simpel schijnen, maar uit het antwoord van de minister kan wel worden afgeleid dat onze verkeerswetgeving door deskundologen werd opgesteld (*Vragen en antwoorden*, Kamer, 1979, p. 567).

Hier volgt, in één adem, het ministeriële antwoord :

«1. Volgens de bepalingen van artikel 14 van het koninklijk besluit van 1 februari 1977 betreffende het rijbewijs is voor het besturen van een sleep, waarvan het hoogste toegelaten gewicht meer dan 3.500 kg bedraagt en die bestaat uit een voerspanvoertuig van de categorie B zoals een landbouwtractor en een aanhangwagen waarvan het hoogste toegelaten gewicht meer dan 750 kg bedraagt, een rijbewijs vereist dat minstens geldig is verklaard voor het besturen van voertuigen van de categorie C. De al dan niet beladen toestand van de aanhangwagen speelt geen rol.

De vrijstelling van het rijbewijs bepaald bij artikel 3, 3°, van het genoemde besluit voor landbouwtractoren op de weg van de hoeve naar het veld en omgekeerd is niet van toepassing aangezien het een sleep betreft.

Niettemin is luidens de bepalingen van artikel 3, 4°, van hetzelfde besluit de bestuurder niet verplicht houder te zijn van het rijbewijs indien het gaat om een voertuig voor traag vervoer, dat wil zeggen een auto, eventueel met aanhangwagens, die wegens bouw en oorsprong op horizontale wegen een snelheid van ten hoogste 25 km/u kan bereiken.

2. De scholing met het oog op het behalen van het rijbewijs geldig verklaard voor de categorie C kan geschieden in een erkende rijsschool. De houder van het rijbewijs geldig verklaard voor de categorie B mag evenwel een voertuig van de categorie C leren besturen mits hij vergezeld is van een persoon die aan de volgende voorwaarden voldoet :

- a) tenminste 23 jaar oud zijn ;
- b) houder zijn van en bij zich hebben een sinds ten minste 3 jaar afgegeven nationaal Belgisch rijbewijs geldig voor de categorie van het voertuig aan boord waarvan hij de leerling-bestuurder vergezelt ;
- c) geen verval van het recht om te sturen opgelopen hebben of sinds tenminste vijf jaar hersteld zijn in dit recht.

Deze vorm van scholing is uitsluitend voorbehouden aan de als zodanig bij de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid ingeschreven personeelsleden van bedrijven die de opleiding van de bestuurders in hun dienst verzekeren.

Personen die een medewerking van welke aard dan ook verlenen in een familiaal bedrijf en die ingeschreven zijn in een hulpkas voor sociale verzekeringen der zelfstandigen hetzij als zelfstandige, hetzij als helper alsook de echtgenoot of echtgenote van de eigenaar, mede-eigenaars, aandeelhouders of beheerders van het familiebedrijf die enigerlei medewerking verleent in het bedrijf komen in aanmerking voor deze vorm van scholing.

3. Om praktische en om veiligheidsredenen mag het examen met het oog op het behalen van het rijbewijs geldig verklaard voor

de categorie C niet afgelegd worden aan boord van een landbouwtractor met aanhangwagen. Dit examen dient met een vrachtwagen te geschieden.»

Voorkoming van brand in ziekenhuizen

Naar aanleiding van een parlementaire vraag van senator Coen, heeft de minister van Volksgezondheid en Leefmilieu impliciet toegegeven dat er inzake brandbeveiliging in ziekenhuizen en klinieken nog heel wat werk aan de winkel is.

Er bestaat wel een ontwerp van reglementering tot vaststelling van de normen voor brand- en paniekbeveiliging waaraan ziekenhuizen moeten voldoen, maar met ontwerpen, plannen en goede voornemens bestrijdt men geen brand.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft wel richtlijnen verstrekt betreffende de bescherming tegen brandgevaar nl. de circ. SP 9/3 van 21 mei 1969, maar deze richtlijnen zijn reeds sedert lang verouderd en hebben bovendien geen dwingend karakter.

Slechts wanneer de gebouwen méér dan 25 meter hoogte hebben, gelden bijzondere reglementen : nl. de norm NBN 713/010 van 1971. Ook kan het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming worden ingeroepen, maar dit bevat geen specifieke veiligheidsnormen voor hospitalen.

Al bij al blijkt er niet veel in huis te zijn gekomen van de veiligheidsnormen inzake nieuwbouw van ziekenhuizen, ondanks de traditionele ministeriële verzekering dat het probleem tot de «hoofdbekommernissen» van het Bestuur behoort (*Vragen en antwoorden*, Senaat, 1979, p. 668).

Klachtenregeling politie in Nederland

De Nederlandse ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie hebben een regeling doen ontwerpen voor de behandeling van klachten tegen de politie.

Het voorontwerp voorziet in een klachtencommissie per rechtbankarrondissement die de klachten tegen individuele politieambtenaren in ontvangst nemen en behandelen. Tweemaal per jaar brengen deze klachtencommissies verslag uit van hun werkzaamheden zowel aan de ministers als in het openbaar.

Het voorstel maakt geen inbreuk op de in de politiewet verankerde verantwoordelijkheid en de bevoegdheid van de korpsbeheerder, de burgemeester dan wel de minister van Justitie, tot onderzoek van klachten en het opleggen van disciplinaire straffen. Hetzelfde geldt voor de bevoegdheid van het openbaar ministerie tot het instellen van strafvervolgung.

De betekenis van de onafhankelijke klachtencommissie ligt volgens het voorstel hierin, dat ze zal functioneren als een centraal punt voor de indiening van klachten over de politie, toeziet op de afdoening daarvan door de daartoe bevoegde autoriteiten, de klager op de hoogte houdt en in het openbaar verslag doet. De Nederlandse ministers verwachten dat de klachtencommissies een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan een bevredigende behandeling en afdoening van klachten over het politie-optreden in individuele gevallen en daardoor aan een betere verstandhouding tussen politie en publiek.

Wijzigingen van voornamen

Naar aanleiding van een parlementaire vraag van volksvertegenwoordiger Baudson, heeft de minister van Justitie toegelicht dat er een registratierecht van 600 fr. geheven wordt op de vergunning om van voornaam te veranderen of aan de voornaam één of meer voornamen toe te voegen en dit bij toepassing van artikel 249, derde lid, van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten (*Vragen en antwoorden*, Kamer, 1979, p. 1008).

De wet van 2 juli 1974 die inzake de voornaamsveranderingen de wet van 11 Germinal jaar XI aanvult, bepaalt dat elke persoon die enigerlei reden heeft om zijn naam of voornamen te veranderen,

daartoe tot de Regering een met redenen omklede aanvraag moet richten.

De voornaamsverandering kan in principe toegestaan worden in de volgende gevallen :

- Vreemde voornaam ;
- Voornaam die op zichzelf of samengevoegd met een familienaam belachelijk of hatelijk is ;
- Voornaam die aanleiding geeft tot verwarring ;
- Wijziging van de volgorde van de voornamen omdat de huidige volgorde verwarring schept ;
- Gevestigd feitelijk gebruik van een andere voornaam dan die vermeld in de geboorteakte ;
- Voornaam die om één of andere reden een ernstig nadeel kan berokkenen aan de betrokkene.

Elk geval dient echter te worden onderzocht met inachtneming van alle bijzondere gegevens eigen aan de zaak.

BERICHTEN

Vereniging van verzekeringsjuristen te Antwerpen

De Vereniging van verzekeringsjuristen te Antwerpen organiseert op donderdag 27 september 1979 om 18u30 een bijeenkomst, welke plaatsvindt in de kantoren van De Belgische Lloyd, Mechelsesteenweg 127-131, te Antwerpen.

Ir. Dieleman van het Studiefonds voor Veilig Wegverkeer te Brussel houdt omstreeks 19u30 een uiteenzetting over het thema : «Preventie verkeersongevallen en wegenbeleid in België», geïllustreerd met dia's.

Inschrijving bij mevrouw Verlinde, tel. 031/39.58.70, binnenpost 166.

Een driedaagse conferentie over het Europees Handelsrecht te Brussel

Van 23 tot 25 oktober 1979 wordt in het Hyatt Regency Hotel te Brussel een driedaagse conferentie gehouden over het onderwerp : «European commercial law and practice. Recent developments and current issues».

Talrijke experts uit verschillende E.E.G. landen verlenen hun medewerking.

Dit driedaagse congres is georganiseerd door «European Study Conferences Limited», met een kantoor te 1050 Brussel, aan de A. Huysmanslaan 177 (bus 9). Voor nadere inlichtingen kan men zich tot dit kantoor wenden. (Tel. 02/640.14.76).

Commissie voor de herziening van het Strafwetboek

Bij ministerieel besluit van 31 augustus 1979 (Staatsblad 15 september 1979) is het ontslag als voorzitter van de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek, aangeboden door de heer J. Dupréel, ere-secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie en hoogleraar aan de «Université libre de Bruxelles», aanvaard.

Door hetzelfde besluit is de heer M. Châtel, raadsheer in het Hof van Cassatie en docent aan de Vrije Universiteit Brussel benoemd tot voorzitter van de genoemde Commissie, ter vervanging van de heer J. Dupréel, ontslagnemend.

Nederlandse vereniging voor procesrecht

«Rechter door zee»

De Nederlandse Vereniging voor procesrecht houdt op vrijdag 2 november a.s. om 15.30 precies in de Aula aan de Rijksuniversiteit

te Utrecht, Domplein nr. 29, haar Tweede Algemene Ledenvergadering met een inleiding door prof. Mr. T.A.W. Sterk, hoogleraar in het burgerlijk procesrecht te Leiden getiteld : «Rechter door zee».

Het onderwerp van deze inleiding sluit aan bij het rapport over de vernieuwing van de civiele procedure dat in het juni-nummer van Trema is gepubliceerd.

Na de middagvergadering zal gelegenheid zijn voor het gebruiken van een aperitief, gevolgd door een lopend buffet (f 32,50 excl. dranken) ; om ongeveer 19.30 uur zal de vergadering worden hervat om met elkaar van gedachten te wisselen over alle zaken die Vereniging betreffende.

Belangstellenden voor deze vergadering, die zich als lid willen opgeven (contributie 1979 f 35,- =), kunnen zich wenden tot de secretaris van de Vereniging, mr. B.J. Van Heyst, Maliesingel 16b, 3581 BD Utrecht, tel. 030-33 42 02.

Interuniversitaire studiedagen voor publiekrecht.

Het Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht organiseert voor juristen met belangstelling voor de hervorming van de instellingen, op 29 en 30 november a.s., Interuniversitaire Studiedagen voor Publiekrecht rond het thema : Juridische aspecten van de herverdeling van de wetgevende macht. Zeven rapporten zullen worden voorgedragen : «De techniek van de herverdeling van de wetgevende bevoegdheid», (dhr. L. Neels, K.U.L.) ; «De stilzwijgend toegekende bevoegdheden», (hh. K. Rimanque en J. Gijssels en dhr. P. Peeters, U.I.A.) ; «De problemen inzake de residuaire bevoegdheid», (dhr. R. Senelle en dhr. E. Vandevelde, Gent) ; «Het voorkomen van bevoegdheidsconflicten», (dhr. P. De Visscher en dhr. Y. Lejeune, U.C.L.) ; «De juridictionele toetsing van de regels houdende de toewijzing van de wetgevende bevoegdheid», (hh. A. Vanwelkehuizen en J. Velu, U.L.B.) ; «De toetsing van wetskrachtige normen aan de regels houdende herverdeling van de wetgevende macht», (dhr. P. Vermeulen, V.U.B.) ; «Het voorkomen van belangenconflicten» (dhr. F. Perin, Luik).

Inschrijving en inlichtingen : Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht, Kernstraat, 45 Bus 3, 1000 Brussel, tel. 02/511.44.05.

TIJDSCHRIFTEN

Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

hg. 110, 24 maart 1979, nr. 5470.

N.J. van de Sande Bakhuijzen : Artikel 3.2.3. NBW getemperd door de goede trouw—T.R. Hidma ; Nihil-beding artikel 158 Boek 1 BW ; ook vóór het huwelijk overeen te komen ... E.A.A. Luijten, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak (Huwelijksvermogensrecht vanaf 1975).

hg. 110, 31 maart 1979, nr. 5471.

H.J. Pabbruwe : Een bijzondere bankgarantie—P.M. Bongard : Toepassing van de Successiewet 1956 bij overlijden van diplomatieke en consulaire ambtenaren — J. Th. Smalbraak, Overdrachtsbelasting en anti-speculatiebeding—W. Nelemans, Vruchtgebruik van onroerend goed en inkomstenbelasting.

Ars Aequi

hg. 28, febr. 1979, nr. 2.

Marco Bronkers, Merken en medicijnen ; Europese rechtspraak en Nederlandse praktijk—Willem Korteling Jr., Makelaars en eigenbelang ; een onderzoek naar nevenactiviteiten.